

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS

Bestuur van het Normaalonderwijs

Reglement en Programma

der

Normaalafdeelingen voor Bewaarschoolonderwijzeressen

Georg-Eckert-Institut

für internationale Schulbuchforschung

Braunschweig

SB -Bibliothek-
32717

De lezer wordt verzocht de lijst der wijzigingen te raadplegen welke als bijlage aan deze brochure is toegevoegd.

Ministerium für öffentliche Schulen

Regeln und Programme der Lehrerausbildungsabteilungen für Lehrerinnen.

o.J.

Georg-Eckert-Institut BS78

1 146 708 8

B

7-8(1,32.)

REGLEMENT en PROGRAMMA der NORMAALAFDELINGEN
voor BEWAARSCHOOLONDERWIJZERESSEN.

W I J Z I G I N G E N .

Bladz. 5.

Aan de 1° van artikel 11 wordt een nieuwe alinea toegevoegd, luidende als volgt : "De Minister van Openbaar Onderwijs kan, in de Rijksnormaalafdelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen leerlingen van vreemde nationaliteit opnemen, op vertoon van door hem voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen of tengevolge van een examen afgelegd ten overstaan van de leerkrachten der instelling waarvoor de belanghebbenden hun inschrijving aanvragen."

De 2° van art. 11 wordt door de volgende bepaling vervangen : "de leeftijd van 15 jaar bereikt hebben op 31 December van het jaar waarop de toelating tot de normaalafdeling voor bewaarschoolonderwijzeressen moet geschieden, en geslaagd zijn in het bij artikel 12 voorziene toelatingsexamen".

"De Minister van Openbaar Onderwijs kan evenwel vrijstelling verlenen van de vereiste in zake leeftijd, voor een maximum van zes maand".

Alinea 2 van artikel 12 wordt opgeheven.

Bladz. 6.

In de 1ste alinea van artikel 13 worden de woorden "die het toelatingsexamen moeten afleggen" weggelaten.

Artikel 14 wordt door de volgende bepaling vervangen : "De commissie belast met het afnemen van het toelatingsexamen, evenals de commissie belast met het afnemen van het overgangsexamen, wordt samengesteld als volgt :

- 1°) uit de bestuurster der normaalafdeling of de lerares in de opvoedkunde die haar vervangt, voorzitter ;
- 2°) uit de leden van het personeel die belast zijn met het onderwijs in de vakken waarover het examen loopt".

Bladz. 7.

Artikel 16 wordt vervangen door de volgende tekst : "De commissies belast met het inrichten der twee reeksen van proeven, welke de kandidaten voor het diploma van bewaarschoolonderwijzeres moeten doorstaan, worden samengesteld als volgt :

- 1°) Uit een afgevaardigde der regering, die van rechtswege als voorzitter optreedt ;
- 2°) Uit de bestuurster der normaalafdeling voor bewaarschoolonderwijzeressen en uit de leden van het onderwijzend personeel der instelling.

De godsdienstleraar en de lerares in de huishoudkunde, alsmede, eventueel, de leraressen in het tamen, de handenarbeid

en de nuttige handwerken worden aan de commissie toegevoegd uitsluitend voor de proeven betreffende hun respectieve vakken".

Bladz. 8.

Art. 21 wordt opgeheven (zie wijzigingen van bladz. 77).

Bladz. 10 en 16.

Aan de 1ste alinea van het formulier van het diploma wordt het volgende toegevoegd :

"..... en dat zij een grondige kennis van de Nederlandse taal bezit".

Bladz. 12.

De 2° van art. 6 wordt door de volgende bepaling vervangen: "De leeftijd van 15 jaar bereikt hebben op 31 December van het jaar waarop de toelating tot de normaalafdeling voor bewaarschoolonderwijzeressen moet geschieden, en geslaagd zijn in het bij art. 12 voorziene toelatingsexamen".

"De Minister van Openbaar Onderwijs kan evenwel vrijstelling verlenen van de vereiste in zake leeftijd, voor een maximum van zes maand".

Bladz. 13.

De 2e alinea van artikel 7 wordt opgeheven.

Bladz. 14.

De tekst van art. 10, welke voorkomt op bladz. 14, wordt vervangen door de volgende bepaling :

"De commissie belast met het afnemen van het overgangsexamen van het tweede naar het derde jaar en van het eindexamen wordt samengesteld :

- 1) uit de bestuurster der normaalafdeling voor bewaarschoolonderwijzeressen, die als voorzitter optreedt ;
- 2) uit een stemgerechtigd afgevaardigde der regering ;
- 3) uit de leden van het onderwijzend personeel der instelling. De godsdienstleraar en de lerares in de huishoudkunde, alsmede, eventueel, de leraressen in het turnen, de handenarbeid en de nuttige handwerken worden aan de commissie toegevoegd, uitsluitend voor de proeven betreffende hun respectieve vakken.

Een ministerieel besluit zal de onderrichtingen bepalen waaraan de commissies voor de overgangs- en eindexamens zich zullen onderwerpen".

Artikel 14 wordt opgeheven (zie wijzigingen van bladz. 77).

Bladz. 20.

De onderrichting Nr 23 wordt opgeheven.

Bladz. 21.

In de onderrichtingen Nr 25, onder de rubriek II, Moedertaal, A) Spelling, wordt de volgende tekst :

"De Commissie trekt, al naar gelang het geval, een vierde of een halve punt per fout af"

vervangen door :
"De commissie trekt, al naar gelang het geval, een halve of een hele punt per fout af".

Bladz. 23.

De rubriek V der onderrichtingen Nr 25 wordt door de volgende tekst vervangen :

"Lichamelijke opvoeding. Uitvoering van oefeningen gekozen in het programma van het lager onderwijs".

Nr. 10 der onderrichtingen Nr. 26 wordt vervangen door de volgende tekst :

Lichamelijke opvoeding 25 p.

335 p.

Bladz. 24.

In de onderrichtingen Nr 30, onder de rubriek C, Moedertaal, wordt de volgende tekst :

"De commissie trekt, al naar gelang het geval, een halve punt of een vierde punt af per spelfout"

vervangen door :
"De commissie trekt, al naar gelang het geval, een punt of een halve punt af per spelfout".

Bladz. 26.

Nr. 14 der onderrichtingen Nr 33 wordt door de volgende tekst vervangen :

Lichamelijke opvoeding

Werken van het jaar 35 p. (50 p.
Schriftelijke proeven (theorie) 15 p.

Totaal : 710 p.

Bladz. 27.

In de onderrichtingen Nr 36, onder de rubriek C, Moedertaal, wordt de volgende tekst :

"De commissie trekt, al naar gelang het geval, een vierde punt of een halve punt af per spelfout"

vervangen door :
"De commissie trekt, al naar gelang het geval, een halve of een hele punt af per spelfout".

Een nieuwe alinea, luidende als volgt, wordt in de onderrichtingen Nr 36 ingevoegd :

" F. bis - Lichamelijke opvoeding : 2 vragen (theorie)."

Bladz. 28.

In de onderrichtingen Nr. 39, onder de rubriek IV, Didactische proef, wordt de volgende tekst :

"Men gaat te werk als voor het eindexamen (zie §§ 46, 47 en 48)"

vervangen door :

"De commissie stelt zoveel onderwerpen van lessen op als er examinandae zijn.

Elk briefje duidt één les aan, welke enkel mag lopen over onderwerpen in verband met de opvoeding der zintuigen, handwerk (prikken, scheuren, uitknippen, de omtrek maken, met uitzondering van het tekenen en van schilderen), met de praktische wellevendheid, met de zeer eenvoudige spelen. De briefjes worden door elke examinanda uitgeloot twee uren vóór de didactische proef. Zij worden door de voorzitter der commissie geparafeerd.

Voor het overige gaat men te werk als voor het eindexamen (zie onderrichtingen 47, 48 en 49)".

Bladz. 28.

In de onderrichtingen Nr 39 onder de rubriek "Verdeling der punten toegekend aan het examen ter verkrijging van het getuigschrift" wordt de tekst van Nr. 12 vervangen door de volgende bepaling :

Lichamelijke opvoeding

Werken van het jaar	35 p.(50 p.
Schriftelijke proef (Theorie)	15 p.(

Totaal :

740 p.

Bladz. 30.

In de onderrichtingen Nr 42 wordt een nieuwe alinea ingevoegd luidende als volgt :

"G.bis - Lichamelijke opvoeding : 2 vragen (theorie)."

Bladz. 31.

De onderrichting Nr 47 wordt gewijzigd als volgt :

"De didactische proeven worden beoordeeld door een subcommissie van drie leden bestaande uit de afgevaardigde der Regering, de bestuurster en de lerares in de opvoedkunde en methodiek. De bijzondere lerares van het vak waarover de les loopt, kan, voor raadpleging, aan deze subcommissie toegevoegd worden.

"De subcommissie stelt zoveel onderwerpen van lessen op als er te ondervragen examinandae zijn. Elk briefje duidt twee lessen aan welke lopen over een oefening in de handenarbeid, een denk-, een taal- en opzegg oefening, een op het gehoor aangeleerde zang, een gymnastiek oefening of een spel.

"De briefjes worden door elke examinanda uitgeloot drie uren vóór de didactische proef. Zij worden door de voorzitter der commissie geparafeerd. De naam der leerlinge wordt er op geschreven.

"Geen enkele verwisseling is toegelaten.

"De examinandae bereiden alléén hun lessen voor, onder toezicht van een lid der commissie. Al wat nodig is tot het onderwijzen van de onderwerpen die hun ten deel vallen, wordt, naar hun eigen aanduidingen, te hunner beschikking gesteld. De examinanda geeft een plan van haar voorbereidingen aan de subcommissie af.

"Elke didactische oefening moet ten minste vijftien minuten duren."

Bladz. 32.

In de onderrichtingen 48 en 49 wordt het woord "commissie" vervangen door "subcommissie".

Bladz. 32.

Nr 10 van de onderrichtingen Nr 49 wordt door de volgende bepaling vervangen :

"Lichamelijke opvoeding :

Werken van het jaar 35 p. (50 p.
Schriftelijke proef (theorie) 15 p. (

Totaal : 710 p.

Bladz. 36.

De bepalingen betreffende de uurrooster voor de Gymnastiek worden door de volgende tekst vervangen :

Onderwijsvak

Aantal uren per week		
1ste jaar	2e jaar	3e jaar

Lichamelijke opvoeding :

A. Gymnastiek, zwemmen	3 (1)	3 (1)	3 (1)
B. Theorie en didactiek	--	1	1
C. Sport en spel	2 (a)	2 (a)	2 (a) 1 namiddag per week

N.B. - Eén namiddag per week zal voorbehouden worden voor sport en spel ; het staat het bestuur evenwel vrij, in de kostscholen namelijk, deze spelen naar een ander tijdstip van de dag te verschuiven.

(1) - Eén dezer lessen zal gewijd zijn aan het zwemmen in de inrichtingen gelegen in de gemeenten welke over de nodige installaties beschikken.

Bladz. 74 en 75.

Het programma der opvoedingsgymnastiek wordt vervangen door de volgende bepalingen :

1ste studiejaar

- A - Practisch gedeelte : In moeilijkheid stijgende oefeningen en spelen, welke passen bij de psycho-fysische ontwikkeling der leerlingen. Toepassingsoefeningen. Rondedansen.
- B - Theoretisch en didactisch gedeelte : Bij gelegenheid zal, gedurende de praktische lessen, de lerares de aandacht van de leerlingen vestigen op eenvoudige gradatiewerkwijzen.

2e studiejaar.

- A - Practisch gedeelte : In moeilijkheid stijgende oefeningen en spelen, welke passen bij de psycho-fysische ontwikkeling der leerlingen. Verbetering van het werk der leerlingen. Toepassingsoefeningen. Dansen en rondedansen.

- B - Theoretisch en didactisch gedeelte : Beknopte ontleding van een of meer modeloefeningen gekozen uit elke oefeningengroep. (1)
Commando van lessen door de lerares voorbereid. Toezicht over de leerlingen.

SPELEN EN RONDEDANSEN NAAR EENVOUDIGE OPGAVEN.

Derde studiejaar

- A - Practisch gedeelte : In moeilijkheid stijgende oefeningen en spelen, welke passen bij de psycho-physische ontwikkeling der leerlingen. Verbetering van het werk der leerlingen. Toepassingsoefeningen. Dansen en rondedansen.

- B - Theoretisch en didactisch gedeelte : De les in de gymnastiek voor kleuters. Het schema; hoe het dient opgevat. Het voorbereidingsschrift. Regelen te volgen bij het samenstellen van een les; in de opeenvolging der oefeningen tijdens een les; in de gradatie; bij de leiding van en het toezicht over de lessen. De vaktaal. Samenstelling van lessen over afwisselende thema's.

Samenstelling, aanpassing en eigen vinding van spelen en rondedansen.

Talrijke model- en didactische lessen in de bewaarschool.

ZWEMMEN.

1ste studiejaar

- A - Voorzorgen welke moeten genomen worden vóór, gedurende en na de les.
- B - Voorafgaande oefeningen die ten doel hebben de leerlingen welke nog niet in het zwembassin gingen, met het water vertrouwd te maken; in 't water gaan; kleine spelen.
- C - Het hoofd onder water steken; uitademen, de ogen openen.
- D - Zich op de rug gestrekt (met hulp) in het water leggen. Ademhalen.
- E - Zich op de rug gestrekt in het water leggen. Beenbewegingen.

(1) De studie van de ontleding en het mechanisme der bewegingen loopt over de ontleedkunde, de physiologie, het mechanisch "hoe" en de hygiëne der behandelde oefening. Zodra een oefening ontleed is, zal de lerares de middelen bestuderen welke geschikt zijn om de oefening intensiever te maken. Zij zal niet nalaten de voorbereidende vormen er van te doen kennen.

De lerares moet, voor dit onderricht, steunen op de begrippen die werden aangeleerd in de cursus voor de natuurwetenschappen. Eventueel legt zij de nodige herzieningen op; zij vult de leemten van de cursus in de wetenschappen slechts aan voor zover zulks vereist wordt voor de klaarheid van haar lessen.

F - G - Zoals D en E doch zonder hulp.

H - Armbewegingen. Zwemmen op de rug.

I - Op 't droge, in de oefenzaal : ontbinding der bewegingen van de borstslag ; regeling.

J - Zoals in I, in het water; met hulp, zonder hulp.

2e studiejaar.

Programma van het eerste studiejaar. Verbetering.

Volledige oefeningen (borst- en rugslag).

In 't water springen : a) zonder aanloop ; b) met aanloop.

Aanleren van het duiken.

Op de rug zwemmen met afwisselende arm- en beenbewegingen.

Voorbereiding van de crawl.

3e studiejaar.

Zie programma van de eerste twee studiejaren.

De crawl.

Zwemmen onder water. (Deze oefening mag niet lang duren).

Voorwerpen zoeken op de bodem van het zwembassin.

Reddingsoefeningen. Kunstmatige ademhaling : praktische oefeningen.

Wedstrijden.

OPMERKINGEN

- a) De opvoedende gymnastiek wordt aangeleerd volgens de beginselen van Ling.
- b) De leerlingen die aan organische stoornissen lijden van zulke aard dat de lichaams oefeningen voor hen nadelig zouden wezen, worden er tijdelijk van vrijgesteld, mits zij een medisch getuigschrift overleggen. Reden en duur der vrijstelling worden op de gezondheidskaart aangetekend.
- c) Een bijzonder oefenpak wordt voorgeschreven.
- d) De les in de opvoedende gymnastiek moet steeds, zoveel mogelijk, onmiddellijk door een afwassing of een stortbad worden gevolgd.
- e) Over de cursus in de theorie der lichamelijke opvoeding (methodiek en techniek der oefeningen, mechanisme en ontleding der bewegingen) moeten bijzondere examens in de lichamelijke opvoeding worden afgelegd.
- f) Gezamenlijke ademhalingsoefeningen worden dagelijks ingericht.
- g) Al de leerkrachten moeten gestadig toezicht oefenen op de houding der leerlingen.

Bladz. 77.

De eerste alinea van bladz. 77 wordt door de volgende bepalingen vervangen :

"De kandidaten die niet aan een Rijksnormaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen of een erkende normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen studeren, kunnen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres behalen door examens af te leggen vóór examencommissies die door de Regering worden ingericht.

Vóór deze commissies moeten ten minste twee examens worden

afgelegd, met een tussentijd van ten minste één jaar en lopend over het volledige leerplan der overeenstemmende normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

De houders van de akte van onderwijzeres kunnen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres behalen na een examen dat ten minste één jaar na het behalen van de akte van onderwijzeres dient afgelegd te worden. Het programma van dit examen kan aangevraagd worden aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs, Bestuur van het Normaal onderwijs, 2e Sectieⁿ.

Bladz. 79.

Aan de 2° van artikel I wordt een alinea toegevoegd luidende als volgt :

"De dertig punten, die voor de nauwkeurigheid der taal en de zuiverheid der uitspraak toegekend worden bij de examens ter verkrijging van het getuigschrift en het diploma van bewaarschoolonderwijzeres in de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen, worden niet in het algemeen totaal der punten begrepen voor de beoordeling van het examen, doch afzonderlijk beschouwd.

Om in het ganse examen te slagen, blijven er ten minste 70 t.h. der punten voor deze proef vereist".

N.B.- Zie bovendien de wijzigingen welke reeds voorkomen op de bladz. 78 en 79.

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS
Bestuur van het Normaalonderwijs

Reglement en Programma
der
Normaalafdeelingen voor Bewaarschoolonderwijzeressen

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS

Bestuur van het Normaalonderwijs

Reglement en Programma

der

Normaalafdeelingen voor Bewaarschoolonderwijzeressen

**Algemeen reglement der Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding
van bewaarschoolonderwijzeressen**

(Koninklijk besluit van 7 Mei 1926, gewijzigd bij dat van 21 Maart 1928.)

HOOFDSTUK I.

Duur der studiën, onderwijsvakken, personeel.

ARTIKEL 1. — De studiën aan de normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen duren drie jaar. Tijdens het derde jaar krijgen de leerlingen gedurende twee uren per week, theoretische en praktische lessen in de kinderhygiëne van den geneesheer, leeraar in de gezondheidsleer aan de school; daarenboven bezoeken zij geregeld kinderbewaarplaatsen, zuigelingentehuizen, zuigelingenklinieken en andere soortgelijke inrichtingen en dienen er aan de kindertjes zorgen, inzonderheid zindelijkheidszorgen toe, nu eens onder de leiding van den geneesheer-leeraar, dan onder de leiding van het personeel der bezochte instelling.

ART. 2. — De lichamelijke, de verstandelijke, de zedelijke opvoeding en de paedagogische opleiding der leerlinge-onderwijzeressen zijn het voorwerp der bestendige bezorgdheid van gansch het onderwijzend en bestuurspersoneel.

De bestuurster evenals het onderwijzend en het bestuurspersoneel verzuimen geen enkele gelegenheid om aan de leerlingen de voorschriften der zedenleer in te prenten, om hun plichtsbefef, vaderlandsliefde, eerbied voor de nationale instellingen en verknochtheid aan de grondwettelijke vrijheden in te boezemen.

Zij onthouden zich, bij hun onderricht, van elken aanval op de godsdienstige, wijsgeerige en politieke overtuiging der families wier kinderen hun zijn toevertrouwd.

De bestuurster neemt de noodige maatregelen om de gewetensheid van elke leerlinge volstrekt te doen eerbiedigen en om haar gemak te verschaffen bij het eventueel volbrengen der godsdienstplichten van den eeredienst waartoe zij behoort.

ART. 3. — Het onderricht aan de normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen omvat :

- 1° Godsdienst en zedenleer of zedenleer en staatsburgerlijk onderwijs ;
- 2° Opvoedkunde in het bijzonder met het oog op de bewaarschool ;
- 3° Moedertaal (lezen en opzeggen, spraakkunst en spelling, verking van schrijvers, spreek- en steloefeningen) ;
- 4° Rekenkunde en de volledige studie van het wettelijk stelsel van maten en gewichten ;
- 5° Natuurwetenschappen ;
- 6° Gezondheidsleer (algemeene gezondheidsleer, gezondheidale der jonge kinderen, schoolhygiëne toepasselijk op den kindertuin) ;
- 7° Aardrijkskunde (wereldbol, algemeene aardrijkskunde, aardrijkskunde van België) ;
- 8° De voornaamste feiten uit de geschiedenis van België ;
- 9° Zang en een voldoende kennis van een muziekinstrument (vioc-piano), om de zangen op het gehoor te kunnen aanleeren en de gezongen en gerhythmeerde rondedansen en dansen te kunnen begeleiden ;
- 10° Teekenen ;
- 11° Handenarbeid en handwerken ;
- 12° Gymnastiek ;
- 13° Huishoudkunde.

ART. 4. — Worden vrijgesteld van de door de bedienaars der eerediensten gegeven lessen in den godsdienst en de zedenleer, alsook van de examens over deze vakken, de minderjarige leerlingen wier ouders of voogden dit uitdrukkelijk en schriftelijk aanvragen en de meerderjarige leerlingen die dit schriftelijk aanvragen. Deze leerlingen zijn verplicht den cursus in de zedenleer en in het staatsburgerlijk onderwijs te volgen.

ART. 5. — Aan de normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen mag een cursus ingesteld worden voor het aanleeren der beginselen van een tweede taal (Fransch, Nederlandsch of Duitsch).

Het volgen van dezen cursus en de oefeningen over de onderwezen stof worden niet verplicht gesteld voor de leerlingen.

ART. 6. — In geen enkele klasse der normaalafdeeling mogen leerlingen geduld worden die niet alle lessen volgen en niet regelmatig werden toegelaten.

ART. 7. — De leerlinge-onderwijzeressen worden tot de practische uitoefening van haar ambt opgeleid in een aan de normaalafdeeling verbonden kindertuin.

ART. 8. — De bestuurster der lagere normaalschool is belast met de leiding der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen.

Onze Minister van Kunsten en Wetenschappen mag beslissen dat de leerares in de opvoedkunde de paedagogische en administratieve leiding der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen zal waarnemen, waarbij evenwel uitzondering wordt gemaakt voor de administratieve diensten die gemeenschappelijk zijn met die der lagere normaalschool.

Daarenboven bestaat het personeel uit :

- 1° Leeraressen en, eventueel, bijzondere leermeesteressen ;
- 2° Een geneesheer belast met den cursus in de gezondheidsleer ;
- 3° Studiemeesteressen ;
- 4° Onderwijzeressen voor den dienst van den kindertuin.

De huismeesteres van de lagere normaalschool is belast met den administratieven dienst van de normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen en van den kindertuin.

ART. 9. — Het toezicht over de normaalafdeelingen wordt toevertrouwd aan de opzieners van de lagere normaalscholen. Dat over de klaaraan verbonden kindertuinen wordt toevertrouwd aan de opzieners, belast met het toezicht over het onderwijs in de opvoedkunde aan de lagere normaalscholen.

ART. 10. — In elke normaalafdeeling wordt een stamboek gehouden waarin aankomst en vertrek der leerlingen vermeld en over ieder van haar de inlichtingen verstrekt worden waardoor men ze nauwkeurig kan beoordeelen.

HOOFDSTUK II.

Toelating der leerlingen.

ART. 11. — De sollicitanten dienen aan volgende voorwaarden te voldoen :

- 1° Bewijzen dat zij Belg zijn ;

De meisjes echter, die volgens de in België van kracht zijnde wetten op den leeftijd van 18 jaar de Belgische nationaliteit mogen kiezen, zijn er toe gemachtigd haar toelating aan te vragen ;

- 2° De acht studiejaren der lagere school of acht studiejaren welke ten minste daarmede gelijkstaan, doorloopen hebben en den leeftijd van 22 jaar niet overschreden hebben ;

- 3° Een onberispelijk gedrag hebben ;

- 4° Tegen de pokken ingeënt zijn of de pokken gehad hebben ;

- 5° Een gezond gestel hebben ;

- 6° Aan geen kwaal of gebrekkigheid lijden die het noodige gezag van de bewaarschoolonderwijzeres over haar leerlingen zou kunnen verzwakken.

N. B. — De waarborg der voorwaarden in de n^{rs} 5 en 6 van dit artikel aangeduid, wordt na een bijzonder onderzoek van elke sollici-

tante gegeven door een schriftelijke verklaring van den geneesheer der normaalafdeeling en van een tweeden door het bestuur der inrichting aangewezen geneesheer. De kosten van dit geneeskundig onderzoek komen ten laste van de examinandae en de wijze waarop het geschiedt wordt geregeld bij ministerieelen rondzendbrief.

ART. 12. — Het toelatingsexamen loopt over de vakken van het leerplan van den 4ⁿ graad der lagere school.

Zijn vrijgesteld van het toelatingsexamen, de leerlingen die in het bezit zijn van een bewijs van lagere studiën dat hun afgeleverd is nadat zij hun studiën van den 4ⁿ graad hebben geëindigd, alsmede de leerlingen die in het bezit zijn van het einddiploma eener Rijksmiddelbare school of eener gemeentelijke of private middelbare school welke een ten minste gelijkwaardig leerplan heeft aangenomen met dat der Rijksmiddelbare scholen en welke door den Staat geïnspecteerd wordt.

Zoo de examinanda evenwel vrijgesteld werd van de lessen in den godsdienst en de zedenleer in de scholen die zij heeft bezocht, is zij niet verplicht het examen over deze vakken af te leggen.

Hetzelfde geldt voor de examinandae wier ouders of voogden een verzoek om vrijstelling van den cursus in den godsdienst hebben ingediend.

De leerlingen die vrijgesteld zijn van de proef over den godsdienst en de zedenleer, leggen een examen af over de opvoedende zedenleer en het staatsburgerlijk onderwijs zooals het is vastgesteld bij den rondzendbrief van 15 Juni 1921 over de opvoedende taak der lagere school.

ART. 13. — Om tot de normaalafdeeling toegelaten te worden dienen de examinandae, die het toelatingsexamen moeten afleggen :

1° Ten minste 60 t. h. van het gezamenlijk getal punten voor al de vakken te zamen te behalen ;

2° En ten minste 50 t. h. der punten voor elk vak.

ART. 14. — De commissie belast met het afnemen van het toelatingsexamen, wordt samengesteld als volgt :

1° Uit een opziener of een opzienster van de normaalscholen of van het lager onderwijs, voorzitter(ster) ;

2° Uit de bestuurster der normaalafdeeling of de leerares in de opvoedkunde die haar vervangt, alsmede uit de leden van het personeel die belast zijn met het onderwijs in de vakken waarover het examen loopt.

De commissie belast met het afnemen van het overgangsexamen wordt samengesteld zooals hierboven onder 2° wordt gezegd. Het voorzitterschap wordt door de bestuurster of door haar plaatsvervangster waargenomen.

HOOFDSTUK III.

Examens ter verkrijging van het diploma.

ART. 15. — De examens ter verkrijging van het diploma bestaan uit drie proeven, welke met een tusschenruimte van ten minste één jaar moeten afgelegd worden. De eerste proef loopt over het programma van het 2° studiejaar, de tweede over dat van het 3° jaar, zooals deze programma's, ter uitvoering van dit besluit, door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen zijn vastgesteld.

De candidaten die in de eerste proef slagen, bekomen een getuigschrift dat hun toelaat zich voor de tweede proef aan te melden.

De candidaten die in de tweede proef van het examen slagen, bekomen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres.

Getuigschrift en diploma worden opgesteld overeenkomstig de bij het besluit gevoegde formulieren. Deze stukken worden door al de commissieleden onderteekend. Nochtans onderteekent de bedienaar van den eeredienst enkel de diploma's en de getuigschriften der leerlingen die de lessen in den godsdienst en de zedenleer hebben gevolgd. De handteekeningen worden kosteloos gelegaliseerd door middel van het visum van den Minister van Kunsten en Wetenschappen en van het zegel van het departement.

ART. 16. — De commissies, belast met het inrichten der twee reeksen van proeven, welke de candidaten voor het diploma van bewaarschoolonderwijzeres moeten afleggen, worden samengesteld als volgt :

1° Uit een afgevaardigde der regeering, die van rechtswege als voorzitter optreedt ;

2° Uit de bestuurster der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen ;

3° Uit vier leerkrachten der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen, waar het examen wordt afgenomen.

De commissie mag slechts een beslissing treffen wanneer zes leden aanwezig zijn. Bij staking van stemmen, is de stem van den voorzitter beslissend.

Voor de proeven over den godsdienst, mag de commissie de hulp oproepen van den godsdienstleeraar der school waar het examen wordt afgenomen.

Plaatsvervangende leden kunnen voor elk der reeksen van leden aangeduid worden.

ART. 17. — Om het getuigschrift of het diploma van bewaarschoolonderwijzeres te verkrijgen, moet de leerlinge bekomen hebben :

a) Ten minste 65 t. h. van het gezamenlijk getal punten voor gansch de leerstof ;

b) Ten minste 50 t. h. in elk der vakken die op de tabel der puntenverdeeling voorkomen.

Eens per maand worden voor de werken, welke de leerlingen gemaakt hebben voor den cursus in de moedertaal (stellen, lezen), in

het teekenen, in de nuttige handwerken en in de huishoudkunde, alsmede voor hun gymnastiekoefeningen, cijfers toegekend door de leeraren in die vakken, welke de toegekende cijfers in het stamboek overschrijven na ze aan de betrokkenen te hebben medegedeeld.

Met het oog op de examens worden bedoelde cijfers herleid tot een getal dat overeenstemt met de in de tabel der punten voorziene maxima.

ART. 18. — De leerlingen die op het eindexamen ten minste 90 t. h., 85 t. h., 75 t. h. of 65 t. h. op het gezamenlijk getal punten voor al de vakken behaald hebben, bekomen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres respectievelijk met de grootste onderscheiding, met groote onderscheiding, met onderscheiding of op voldoende wijze.

HOOFDSTUK IV.

Allerhande bepalingen.

ART. 19. — Noch de bestuurster van de normaalafdeeling, noch de leden van het onderwijzend personeel zijn ertoe gemachtigd getuigschriften van bekwaamheid af te leveren aan leerlingen die de normaalafdeeling verlaten alvorens zij geslaagd zijn in de proeven van het examen ter verkrijging van het diploma.

ART. 20. — Machtiging om de lessen van een studiejaar opnieuw te volgen, mag slechts aan de leerlingen verleend worden, welke tot de examens toegelaten werden en wier vorderingen vertraagd werden door ziekte of door eenige andere omstandigheid buiten hun wil om.

ART. 21. — De kandidaten die vrije studiën doen, kunnen door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen er toe gemachtigd worden om de twee examens, voorzien bij artikel 33 der wet tot regeling van het lager onderwijs, af te leggen voor de commissies belast met het afnemen van die examens in de Rijksnormaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

De proeven zullen dezelfde zijn. Daar het echter niet mogelijk is aan bedoelde kandidaten cijfers toe te kennen voor de werken van het jaar, zijn de betrokkenen verplicht aanvullende proeven af te leggen voor het teekenen, de nuttige handwerken, de huishoudkunde en de gymnastiek en eventueel voor het stellen en het lezen in de moedertaal.

ART. 22. — Door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen worden de volgende punten geregeld :

1° Het getal leden van het onderwijzend personeel en studiemeesteressen aan de normaalafdeeling, alsook het getal onderwijzeressen aan den daaraan verbonden kindertuin ;

2° De voorwaarden vereischt van wie naar een ambt aan de normaalafdeelingen dingt ;

3° De bevoegdheid van elk der leden van het bestuurs- en van het onderwijzend personeel ;

- 4° De leerplannen ;
 - 5° De formaliteiten voor de toelating tot de normaalafdeelingen en het getal der leerlingen die ieder jaar mogen opgenomen worden ;
 - 6° De aard der twee bij dit reglement ingestelde proeven ; de wijze waarop zij afgenomen worden, de schaal der toe te kennen punten, de verdeeling van deze punten over de verschillende proeven ;
 - 7° Het beheer van de normaalafdeeling, de dienst van het econooms afdeling en van de boekhouding ;
 - 8° Het bedrag van het kostgeld en de betalingsvoorwaarden ;
 - 9° De verlofdagen ;
 - 10° De huisvesting, de voeding en de verzorging der internen ;
 - 11° De gezondheidsleer en de medische dienst ;
 - 12° Het onderhoud en de verbetering der lokalen ;
 - 13° Het leveren en het onderhoud van het materieel ;
 - 14° De dienst van de boekerij, van de verzamelingen en van den tuin ;
 - 15° De dienst van den kindertuin, die als oefenschool dient.
- Hij treft de noodige maatregelen in verband met de reglementen en inwendige orde en tucht en met de verschillende punten die in dit reglement niet zijn voorzien.
- Hij is belast met het toekennen der studiebeurzen die eventueel uit de Rijks Schatkist begeben worden.

ART. 23. — Onze Minister van Kunsten en Wetenschappen is belast met de uitvoering van dit besluit hetwelk zal toegepast worden te beginnen met het schooljaar 1926-1927, en voor de eerste maal op de leerlingen die in September 1926 hun studiën aanvangen. De leerlinnen die hun studiën in 1925 begonnen hebben, zullen deze voltooiën onder het stelsel bepaald bij Ons besluit van 30 Augustus 1921, gewijzigd bij die van 22 Mei en van 8 November 1923.

BIJLAGE I.

GETUIGSCHRIFT

De commissie ingesteld ter uitvoering van het koninklijk besluit van Mei 1926, die zitting gehouden heeft te in 19 ..., verklaart dat Mej., geboren te, den 19..., geslaagd is in de eerste proef van het examen van bewaarschoolonderwijzeres en dat zij bijgevolg van het jaar 19 ... af tot de eindproef nag toegelaten worden.

....., den 19... .

De commissie,

BIJLAGE II.

DIPLOMA.

Rijksnormaalafdeeling voor Bewaarschoolonderwijzeressen te

In naam van Zijne Majesteit den Koning der Belgen,

De commissie ingesteld ter uitvoering van het koninklijk besluit van 7 Mei 1926, voor het uitreiken van het diploma van bewaarschoolonderwijzeres, na afneming van het examen van Mej geboren te, den, 19..., verklaart dat de examinanda met (1) geslaagd is in de proeven over de verplichte vakken van het programma voor het derde studiejaar der Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen.

Zij verklaart daarenboven dat de betrokkene met goed gevolg de proef heeft afgelegd over (2)

Ten blijke waarvan de commissie haar dit diploma uitgereikt heeft.

Gegeven te, den 19... .

De commissie.

Gezien voor echtverklaring van de handteekeningen
 Zegel van het Departement der commissieleden,
 van Brussel, den 19...
 Kunsten en Wetenschappen.

Voor den Minister van Kunsten
 en Wetenschappen :
 De Algemeene Bestuurder
 van het Normaalonderwijs,
 (Handteekening van de houdster
 van het diploma.)

(1) Met de grootste onderscheiding ; met groote onderscheiding ; met onderscheiding ; op voldoende wijze.

(2) Den godsdienst en de zedenleer, Nederlandsch, Fransch of Duitsch.

Reglement waaraan de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen zich moeten onderwerpen om op geldige wijze getuigschriften van bekwaamheid tot het ambt van bewaarschoolonderwijzeres af te leveren.

Wettelijk Besluit van 8 Mei 1926, gewijzigd bij dat van 21 Maart 1928.

ARTIKEL I. — Om op geldige wijze getuigschriften van bekwaamheid tot het ambt van bewaarschoolonderwijzeres te kunnen uitvaardigen, moeten de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen :

Drie studie jaren op behoorlijke wijze inrichten ; de cursussen van het derde jaar omvatten inzonderheid theoretisch en praktisch onderwijs in de kinderhygiëne, te geven onder de leiding van een leraresheer, alsook een behoorlijk onderricht in den zang en in het spelen van een instrument. Het practisch onderwijs in de kinderhygiëne moet een regelmatige werkzaamheid omvatten in kinderbezoekplaatsen, zuigelingentehuizen, zuigelingenklinieken en andere soortgelijke inrichtingen der gemeente ; de leerlingen dienen er aan te worden toegeleid om kindertjes zelf zorgen toe, inzonderheid voor de zindelijkheid. Waar waar er geen instellingen van dien aard bestaan, wordt de cursus in de kinderhygiëne in de mate van het mogelijke toegepast in de kindertuin ; de leerlinge-onderwijzeressen worden er practisch toegeleid om te helpen bij de verzorging van de kinderen van de toekomstige leerlingen ; de kinderverzorging wordt er practisch toegeleerd ; te dien einde worden er bezoeken gebracht aan de in de stad opgerichte instellingen voor het welzijn van de eerste kinders ; verder worden de leerlingen der kindertuinen soms uitgenoodigd hun jongere broertjes en zusjes naar school mee te brengen.

Vakken aanleeren welke ten minste gelijk zijn aan die welke op het programma staan van de gelijksoortige Rijksinrichtingen ;

Zich aan het toezicht van den Staat onderwerpen ;

In behoorlijke lokalen gevestigd zijn en over gepaste leermiddelen beschikken ;

Een stortbadinrichting bezitten ;

De bepalingen van dit besluit naleven ;

Er voor zorgen dat bestuurster en personeel stipt de voorschriften van artikel 21 der lager-onderwijswet naleven en dat zij zich o. m. houden van elken aanval op de godsdienstige, wijsgeerige en poëtische overtuiging der families wier kinderen hun zijn toevertrouwd ;

De lessen geven in de taal welke gebezigd wordt voor het onderwijs in de overeenstemmende vakken op de bewaarscholen met het oog op de taalstelsel.

In bijzondere gevallen mogen afwijkingen van dezen regel toegepast worden door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen, telkens de voorwaarden bepaalt waaronder een afwijking zal worden toegelaten worden.

ART. 2. — Er worden geen toelagen uit de Openbare Schatkist verleend aan de in het eerste artikel bedoelde inrichtingen welke toelating hebben bekomen om het getuigschrift van bewaarschoolonderwijzeres op geldige wijze af te leveren.

ART. 3. — In elke provinciale, gemeentelijke of private normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen, wordt een stamboek gehouden waarin aankomst en vertrek der leerlingen vermeld en over ieder van haar inlichtingen verstrekt worden waardoor hun identiteit nauwkeurig kan vastgesteld worden. Enkel door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen kan — de bestuursters der twee betrokken inrichtingen gehoord — aan leerlingen toelating worden verleend om van een provinciale, gemeentelijke of private normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen naar een andere inrichting van een dier soorten over te gaan.

ART. 4. — Bij iedere normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen wordt een kindertuin gevoegd waarin de leerlinge-onderwijzeressen tot de practische uitoefening van hun ambt worden opgeleid. Al de klassen van dien kindertuin dienen zich te onderwerpen aan de inspecties van de normaalscholen. Zij moeten talrijk genoeg zijn opdat de leerlingen der normaalschool er zich in het onderwijzen zouden kunnen oefenen gedurende een aantal uren dat ten minste gelijk is aan dat hetwelk daartoe voorzien is in het programma der gelijksoortige Rijksnormaalafdeelingen.

ART. 5. — Aan de normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen mag een cursus ingesteld worden voor het aanleeren der beginselen van een tweede taal (Fransch, Nederlandsch of Duitsch).

Het volgen van dezen cursus en de oefeningen over de onderwezen stof worden niet verplicht gesteld voor de leerlingen.

Toelating der leerlingen.

ART. 6. — De sollicitanten voor het toelatingsexamen moeten hiernavolgende voorwaarden vervullen :

1° Bewijzen dat zij Belg zijn. De meisjes die luidens de in België van kracht zijnde wetten het recht hebben op achttienjarigen leeftijd de Belgische nationaliteit te verkiezen, mogen om hun toelating te zoeken ;

2° De acht studiejaren der lagere school of acht studiejaren welke ten minste daarmede gelijkstaan, doorloopen hebben en den leeftijd van 22 jaar niet overschreden hebben ;

3° Een onberispelijk gedrag hebben ;

4° Ingeënt zijn tegen de pokken of deze ziekte gehad hebben ;

5° Een goed gestel hebben ;

6° Aan geen enkele kwaal of lichaamsgebrek lijden dat het gezond van de bewaarschoolonderwijzeres over haar leerlingen zou kunnen verzwakken.

N. B. — De waarborg der voorwaarden hierboven onder de n° 5 en 6 aangeduid, wordt, na een bijzonder geneeskundig onderzoek van elke sollicitante, verstrekt door de schriftelijke verklaring van den geneesheer der inrichting en van een tweeden door de bestuurster der normaalafdeeling aangewezen geneesheer. De wijze waarop bedoeld onderzoek geschiedt, wordt bij ministerieel rondschrijven geregeld. De kosten komen ten laste van de examinandae.

ART. 7. — Het toelatingsexamen loopt over de vakken van het leerplan van den 4ⁿ graad der lagere school.

Zijn vrijgesteld van het toelatingsexamen, de leerlingen die in het bezit zijn van een bewijs van lagere studiën dat hun afgeleverd is nadat zij hun studiën van den 4ⁿ graad hebben geëindigd, alsmede de leerlingen die in het bezit zijn van het einddiploma eener Rijks- of middelbare school of eener gemeentelijke of private middelbare school, waarvan het leerplan ten minste gelijkwaardig is met dat der Rijks- of middelbare scholen en welke door den Staat geïnspecteerd wordt.

ART. 8. — Zijn te allen tijde vrijgesteld van de door de bedienaars van den eeredienst gegeven lessen in den godsdienst en in de zedenleer en van de desbetreffende examens, de minderjarige leerlingen wier ouders of voogden dit schriftelijk en uitdrukkelijk aanvragen en de meerderjarige leerlingen op hun schriftelijke aanvraag.

De vrijgestelde leerlinge zal de lessen in de zedenleer en in het staatsburgerlijk onderwijs volgen.

Zijn vrijgesteld van de lessen in en de examens over de zedenleer en over het staatsburgerlijk onderwijs, de leerlingen die de door de bedienaars van den eeredienst gegeven lessen in den godsdienst en in de zedenleer volgen.

Onder dit voorbehoud zijn al de leerlingen verplicht de onderscheidene lessen en oefeningen te volgen, welke voorkomen op het programma der gelijksoortige Rijksinrichtingen.

Examens.

ART. 9. — De examens ter verkrijging van het diploma bestaan uit twee proeven welke met een tusschentijd van ten minste één jaar worden afgelegd. De eerste proef loopt over het programma van het tweede studiejaar, de tweede over dat van het derde jaar, zooals deze programma's ter uitvoering van dit besluit, door Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen zijn vastgesteld.

De kandidaten die in de eerste proef slagen, bekomen een getuigschrift dat hun toelaat zich voor de tweede proef aan te melden.

De kandidaten die in de tweede proef van het examen slagen, bekomen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres.

Getuigschrift en diploma worden opgesteld overeenkomstig de bij dit besluit gevoegde formulieren. Deze stukken worden door al de commissieleden ondertekend. Nochtans onderteeft de bedienaar van den eeredienst enkel de diploma's en de getuigschriften der leer-

lingen die de lessen in den godsdienst en de zedenleer hebben gevolgd. De handteekeningen worden kosteloos gelegaliseerd door middel van het visum van den Minister van Kunsten en Wetenschappen en van het zegel van het departement.

ART. 10. — De commissie belast met het afnemen van het toelatingsexamen en van het overgangsexamen van het eerste naar het tweede jaar, is samengesteld uit de bestuurster der inrichting, die als voorzitter optreedt, en uit de leerkrachten die belast zijn met het onderwijs in de vakken waarover het examen loopt.

De commissie belast met het afnemen van het overgangsexamen van het tweede naar het derde jaar en van het eindexamen wordt samengesteld :

1° Uit de bestuurster der normaalafdeeling, die als voorzitter optreedt ;

2° Uit een stemgerechtigd afgevaardigde der regeering ;

3° Uit vier leerkrachten der afdeeling.

Voor de proeven over den godsdienst, mag de commissie de hulp inroepen van den godsdienstleeraar der afdeeling.

Plaatsvervangende leden kunnen voor elk der reeksen van leden aangeduid worden.

De commissie mag slechts een beslissing treffen wanneer zes leden aanwezig zijn. Bij staking van stemmen, is de stem van de voorzitter beslissend.

De onderrichtingen waaraan de commissies voor de overgangs- en de eindexamens zich moeten onderwerpen, worden vastgesteld bij ministerieel besluit.

ART. 11. — Het is aan de bestuurster der provinciale, gemeentelijke of private normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen en aan de leden van het onderwijzend personeel verboden bekwaamheidsbewijzen af te leveren aan leerlingen die de inrichting verlaten alvorens zij voldaan hebben aan de proeven van het examen ter verkrijging van het diploma.

ART. 12. — Machtiging om de lessen van een studiejaar opnieuw te volgen, kan slechts worden verleend aan de leerlingen welke tot de examens toegelaten werden en wier vorderingen werden vertraagd door ziekte of door eenige andere omstandigheid buiten hun wil om.

ART. 13. — Iedere provinciale, gemeentelijke of private normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen moet in het begin van elk studiejaar aan Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen zenden :

1° De tafel van werkzaamheden en de verdeling der lessen onder de verschillende leden van het personeel ;

2° De lijst der leerlingen welke toegelaten zijn tot de lessen van het eerste studiejaar, met vermelding van den datum en van de plaats van hun geboorte ;

3° Het afschrift van haar reglement en van haar leerplan. Zoo re-

glement en leerplan geen wijziging ondergaan hebben sedert de voorgaande inzending van bedoelde stukken, volstaat het dit feit te vermelden zonder een nieuw afschrift over te leggen.

ART. 14. — De candidaten welke vrije studiën doen, kunnen van Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen de toelating bekomen om de twee examens, voorzien bij artikel 33 der wet tot regeling van het lager onderwijs, af te leggen voor de commissies tot afneming van bedoelde examens aan de Rijksnormaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

Overgangsbepaling.

ART. 15. — De bepalingen van dit besluit zijn toepasselijk met ingang van het schooljaar 1926-1927, en voor de eerste maal op de leerlingen die in September 1926 hun studiën aanvangen. Het onderwijs zal naar een nieuw door onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen te bepalen leerplan gegeven worden. De leerlingen die hun studiën in 1925 begonnen hebben, zullen deze voltooiën volgens het bij Ons besluit van 18 Juli 1923 vastgestelde reglement.

ART. 16. — Onze Minister van Kunsten en Wetenschappen is belast met de uitvoering van dit besluit.

GETUIGSCHRIFT.

De commissie ingesteld ter uitvoering van het koninklijk besluit van 8 Mei 1926, die zitting gehouden heeft in de normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen, te, in 19..., verklaart dat Mej, geboren te, den 19..., geslaagd is in de eerste proef van het examen van bewaarschoolonderwijzeressen en dat zij bijgevolg van het jaar 19... af tot de eindproef mag toegelaten worden.

....., den 19... .

De commissie,

DIPLOMA.

In naam van Zijne Majesteit den Koning der Belgen,

De commissie ingesteld ter uitvoering van het koninklijk besluit van 8 Mei 1926 voor het uitreiken van het diploma van bewaarschoolonderwijzeres, na afneming van het examen van Mej., geboren te, den 19..., verklaart dat de examinanda (met de grootste onderscheiding, met groote onderscheiding, met on-

derscheiding, op voldoende wijze) geslaagd is in de proeven over de verplichte vakken, welke voorkomen op het leerplan van het derde studiejaar der normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen, ten uitvoering van artikel 1, n° 2, van voormeld koninklijk besluit.

Zij verklaart daarenboven dat de examinanda met goed gevolg, de proef over (1) afgelegd heeft.

Ten blijke waarvan de commissie haar dit diploma uitgereikt heeft.
Gegeven te, den 19

De Commissie,

De afgevaardigde der regering,

Gezien voor echtverklaring van de handteekeningen der commissieleden.

(Zegel van het Département.)

Brussel, den 19...

Voor den Minister :
De Algemeene Bestuurder
van het Normaalonderwijs,

(Handteekening van de houdster.)

REGELING DER EXAMENS.

Ministerieel Besluit van 28 Juli 1926, gewijzigd bij dat van 23 Maart 1928.

EERSTE ARTIKEL. — De commissies belast met het afnemen der examens van het Rijksnormaalonderwijs voor bewaarschoolonderwijzeressen zullen zich gedragen naar de onderrichtingen vervat in het hierbijgevoegde bijzonder reglement.

ART. 2. — In de aan Staattoezicht onderworpen provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen neemt het practisch werk over kinderhygiëne, waartoe de leerlinge-onderwijzeressen van het 3^e jaar krachtens het koninklijk besluit van 21 Maart 1928 gehouden zijn, jaarlijks ten minste 50 uren in beslag.

In een bijzonder schrijfboek teekenen de leerlingen den aard aan van het werk hetwelk zij in elke les uitvoeren, alsmede haar persoonlijke opmerkingen welke er mede verband houden. Datum en duur van elk werk staan in dat zorgvuldig bijgehouden schrijfboek vermeld; bij elke oefening wordt het door den geneesheer of door de bestuurster van de inrichting of haar afgevaardigde geparafeed; door den leeraar, die met den cursus in de gezondheidsleer aan de normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen belast is, worden er cijfers aan toegekend; bij het eindexamen wordt het aan de commissie voorgelegd en toegelicht door de titulaire. Het lid van het toezicht dat met de in-

(1) Den godsdienst en de zedenleer, Nederlandsch, Fransch of Duitsch.

spectie over de opvoedkunde en de methodiek is belast, laat zich bij elk zijner bezoeken al de schrijfboeken voorleggen en parafeert ze.

De door een sterretje aangeduide artikelen van deze onderrichtingen zijn insgelijks toepasselijk op de examens aan de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

ART. 3. — Er mag slechts een enkele zittijd voor de toelatings-, de overgangs- of de eindexamens per schooljaar gehouden worden.

Nochtans kunnen bij uitzondering afwijkingen van die bepalingen, wat het toelatingsexamen betreft, door den Minister toegestaan worden.

ART. 4. — De onderrichtingen vervat in de bij de ministerieele besluiten van 31 Augustus 1921 en van 31 Juli 1922 gevoegde bijzondere reglementen, worden ingetrokken.

Onderrichtingen voor de Commissies belast met het afnemen der examens leidende tot het getuigschrift en tot het diploma van bewaarschoolonderwijzeres.

(Ministerieel besluit van 28 Juli 1926 gewijzigd bij dat van 23 Maart 1928. — Bijlage.)

HOOFDSTUK I.

Gemeenschappelijke bepalingen voor de verschillende examens.

* 1. Bij de opening der eerste zitting, stelt de bestuurster der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen ter beschikking van de commissie, de besluiten, reglementen, onderrichtingen en alle andere stukken in verband met de examens.

* 2. De voorzitter stelt een secretaresse aan, gekozen onder de leden der commissie.

Voor het beoordeelen der proeven over de muziek mag de commissie de hulp inroepen van de leerkracht die met het onderwijs dat vak is belast aan de inrichting waar de examens worden afgenomen. Die leerkracht is niet stemgerechtigd tenzij zij zitting heeft op de plaats van een verhinderd werkend lid.

De processen-verbaal der zittingen worden door al de aanwezige leden ondertekend.

* 3. Gedurende de schriftelijke proeven, onderzoeken de leden der commissie die niet met toezicht zijn belast, of de kandidaten de vereischte voorwaarden vervullen om tot de proeven toegelaten te worden.

* 4. Voor de proef over den godsdienst is het alleen de aan de commissie toegevoegde bedienaar van den eerdienst die de vragen stelt en de antwoorden beoordeelt.

Schriftelijke proeven.

* 5. De voorzitter en de secretaresse wonen de opening en de sluiting bij van de zittingen welke aan de schriftelijke proeven besteed worden.

* 6. Zoolang hun arbeid duurt, wordt over de examinanda toezicht gehouden door een of meer leden der commissie daartoe door den voorzitter aangeduid.

* 7. De examinanda mogen noch boeken, noch nota's, noch gelijk welke schriften bij zich hebben. Het is hun verboden gemeenschap te hebben met elkander, op welke wijze het ook zij.

Elke examinanda schuldig bevonden aan bedrog, poging tot bedrog of overtreding van bovenstaande bepaling, verliest al de punten voor het proefwerk, waarbij het bedrog of de overtreding werd vastgesteld.

* 8. Elk blad waarop de leerlingen hun antwoorden schrijven, hetzij voor het klad, hetzij voor het net, wordt vooraf door een lid der commissie geparafeerd.

De commissie eischt dat de examinanda, alvorens haar werk te be-

9. De proefwerken worden door den voorzitter gearafeerd, al-
 rens zij overhandigd worden aan de leden der commissie, belast
 met de beoordeeling.

10. Niemand, buiten de leden der commissie, mag noch recht-
 streeks noch onrechtstreeks deelnemen aan het opstellen der vragen
 aan het beoordeelen der proefwerken.

11. Onmiddellijk vóór den aanvang eener reeks proeven, maakt
 commissie drie reeksen vragen op en stelt het maximum vast der
 punten toegekend voor ieder antwoord en voor elk der voornaamste
 deelen van het antwoord. Deze vragen moeten door de commissie
 besloten, in volledige vergadering, gereedgemaakt worden.

12. De voorzitter loot, in bijzijn der leerlingen, een van de be-
 reelde reeksen vragen uit en deelt ze hun mede. De lijst der voor de
 schriftelijke proeven gestelde vragen, wordt bij de processen-verbaal
 gevoegd.

13. *Aanvullende proef over de spelling.* Nadat het schriftelijk exa-
 men geëindigd is, loot de commissie een der proeven uit van het
 schriftelijk examen, buiten de proef in de wiskunde; zij teekent de
 fouten aan in een twintigtal opeenvolgende regels en trekt een
 punt of een vierde punt per fout af, al naar het geval.

Bij het toelatingsexamen loopt de proef evenwel over twintig regels
 in het opstel.

14. Elk werk wordt afzonderlijk beoordeeld door twee leden der
 commissie daartoe door den voorzitter aangesteld.

De fouten en de weglatingen worden door een teeken op het werk
 aangeduid. Indien de twee examinatoren het niet eens kunnen wor-
 den over de verdienste van een werk of indien zij aan een werk een
 kleiner getal punten toekennen dan het verplichte minimum, wordt
 het werk van de leerlinge door gansch de commissie onderzocht. De
 beslissing wordt bij meerderheid van stemmen genomen, zonder dat
 een lid zich mag onthouden.

Elk lid der commissie heeft het recht al de werken te onderzoeken
 en deel te nemen aan de beoordeeling. De vorenstaande onderrich-
 tingen zijn evenwel niet van toepassing op de proeven over den
 godsdienst en de zedenleer (zie art. 4 hierboven).

Het voorgoed aan de examinanda toegekende aantal punten wordt
 met rooden inkt op het werk aangeteekend. Het mag niet gewijzigd
 worden tenzij eventueel met de toestemming van den afgevaardigde
 der regeering, door een beslissing van de commissie, bij meerderheid
 van stemmen genomen en in het proces-verbaal vermeld.

15. De commissie besteedt ten hoogste één dag per groep van
 twintig kandidaten, aan de beoordeeling der proefwerken. Zij weert
 van de mondelinge en practische proeven de examinanda af die
 niet het vereischte minimum der punten in het een of andere vak
 bekomen hebben indien er voor dit vak noch mondelinge noch
 practische proef bestaat.

* 16. De schriftelijke werken der examinandae worden ten minste gedurende vijf jaar door de bestuurster bewaard.

De opzieners der normaalscholen hebben het recht er kennis van te nemen.

Mondelinge proeven.

* 17. De orde waarin de examinandae deze proeven afleggen, wordt door het lot bepaald.

* 18. De bij de mondelinge proeven te stellen vragen moeten verschillen voor elke examinanda.

* 19. Onmiddellijk na iedere mondelinge proef, beraadslaagt de commissie, met gesloten deuren, over de verdienste van de examinanda. Zij stelt het aantal behaalde punten vast en schrijft het in openbare algemeene tabel, welke later nog slechts mag gewijzigd worden onder de voorwaarden bepaald bij het slotlid van artikel 14.

* 20. De proef over de muziek is tevens theoretisch en praktisch.

* 21. Onmiddellijk na de sluiting van den zitting, stuurt de voorzitter der commissie aan den Minister van Kunsten en Wetenschappen voor elk examen, een afschrift van de processen-verbaal der zitting en voegt bij deze zending :

1° De volledige lijst der aspiranten met aanduiding van hun naam en voornamen, plaats en datum van geboorte ;

2° De lijst van de aanneembare candidaten door de commissie vastgesteld, met het totaal getal der door iedere examinanda behaalde punten ;

3° Een verslag over de werkzaamheden der commissie;

4° Het verslag der geneesheeren, belast met het medisch onderzoek der examinandae.

22. De Minister doet uitspraak over de toelating der examinandae.

Toelating tot het eerste studiejaar.

A. Leerlingen toegelaten omdat zij een bewijs van lagere of middelbare studiën bezitten.

* 23. Zijn vrijgesteld van het toelatingsexamen, de leerlingen in bezit van het bewijs van lagere studiën afgeleverd na voltooiing der studiën van den 4° graad, alsmede de leerlingen voorzien van het eindexamen of eindexamen van een Rijksmiddelbare school of van een gemeentelijke of private middelbare school waarvan het programma ten minste gelijkwaardig is met dat der Rijksmiddelbare scholen en welke onder Staatstoezicht staat.

De examinandae moeten den oorspronkelijken tekst dezer getuigenissen overleggen ofwel een afschrift dat eensluidend is verklaard door de gemeenteoverheid of door het schooltoezicht.

Deze stukken worden medegedeeld aan het Departement van Kunsten en Wetenschappen, tot staving van de lijst der toegelaten leerlingen. Ze worden na onderzoek aan de belanghebbenden teruggezonden.

B. *Leerlingen welke geen dier bekwaamheidsbewijzen kunnen overleggen.*

a) *Schriftelijke proeven.*

** 24. De schriftelijke proeven duren 2 dagen.

Een derde dag, en zoo noodig een vierde, wordt gewijd aan de proeven in het teekenen, de muziek, de gymnastiek en de nuttige handwerken, alsook aan het geneeskundig onderzoek der examinandaë.

** 25. De aard der vragen en hun getal worden geregeld als volgt :

I. — *Godsdienst en zedenleer.*

Vragen door den bedienaar van den eeredienst te stellen.

Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht.

Twee vragen.

II. — *Moedertaal.*

A) *Spelling.*

Een dictee van ongeveer twintig regels in doorlopenden tekst, letterlijk overgenomen uit een goed schrijver.

De tekst wordt eerst in zijn geheel gelezen ; daarna wordt hij geteerd met aanduiding der leestekens.

De aspiranten mogen hun werk niet overschrijven, maar het staat hen vrij het te herlezen en het te verbeteren.

De commissie trekt, al naar het geval, een $\frac{1}{4}$ of een $\frac{1}{2}$ punt per lit af.

B) *Spraakkunst en woordenkennis.*

Eenige vragen, waarvan één over de vervoeging, met betrekking tot woorden of plaatsn uit het dictee.

C) Een opstel over een onderwerp door de leerlinge tusschen drie gedicteerde onderwerpen gekozen.

Het opstel wordt beoordeeld naar inhoud en vorm.

N. B. — Het schrift wordt beoordeeld en krijgt zijn cijfer naar het dictee.

III. — *Rekenen en metriek stelsel.*

A) Twee vraagstukken waarvan één met toepassingen op het metriek stelsel.

B) Eenige rekenkundige bewerkingen ter toepassing der vier hoofdbewerkingen op de geheele getallen, de gewone breuken en de tiendelige getallen.

N. B. — De proef over de spelling in de moedertaal en de proef over het rekenen van litt. B van n° II hierboven, zijn schiftingsproeven waarop het uitsluitingscijfer voorzien bij artikel 13 van het algemeen reglement toegepast wordt.

IV. — *Geschiedenis.*

Twee vragen.

V. — *Tweede taal* (niet verplicht).

A) Een dictee van een tiental regels ; de commissie past dezelfde bepalingen toe als voor het dictee in de moedertaal. Zij trekt 1 punt of 1/2 punt per fout af.

B) Een gemakkelijk opstel over een onderwerp door de leerling tusschen drie gedicteerde onderwerpen gekozen.

b) *Mondelinge proeven.*

I. — *Moedertaal.* Een stuk in proza of in verzen hardop lezen.

N. B. — De commissie laat de aspirante den noodigen tijd om kennis te nemen van den tekst alvorens hem te lezen.

Na het lezen vat de examinanda het stuk samen ; daarna wordt zij ondervraagd over de beteekenis der woorden en der zinnen, en beantwoordt zij eenige vragen over spraakkunst.

Natuurlijk opzeggen van een stuk door het lot aangewezen tusschen een tiental stukken door de examinanda bestudeerd en waarvan zij de lijst overlegt.

II. — *Rekenen en metrieke stelsel.* A) Een rekenkundige bewerkingen maken ter toepassing der vier hoofdbewerkingen op de geheele getallen, de gewone breuken en de tiendeelige getallen.

B) De aspirante wordt voor een verzameling maten en gewichten geplaatst en ondervraagd over de theorie en de practijk van het metrieke stelsel.

C) Een oefening in het hoofdrekenen.

c) *Practische proeven.*

I. — *Natuurwetenschappen en Gezondheidsleer.*

Onderzoek van voorwerpen of van platen om te kunnen nagaan of de examinanda geoefend is in de beredeneerde waarneming der feiten en der verschijnselen evenals in de eenvoudige, duidelijke en nauwkeurige uitdrukking harer gedachten.

Bij voorkomend geval schets op het bord.

II. — *Aardrijkskunde.* Practische oefeningen met behulp van wereldbol, kaarten, officieel Belgisch treinboek, natuurlijke of nijverheidsproducten.

III. — *Teekenen.*

A) Teekenen naar de natuur.

B) Vindingsteekenen.

IV. — *Zang.* Uitvoering van twee zangen gekozen tusschen vijf zangen door de examinanda bestudeerd en waarvan zij de lijst overlegt.

N. B. — De commissie zal slechts de examinanda uitsluiten, die niet den minsten muzikalen aanleg bezitten.

V. — *Gymnastiek*. Gemakkelijke oefeningen waaruit blijkt dat de aspirante geen lichaamsgebrek heeft, dat een beletsel zou zijn voor het ambt van bewaarschoolonderwijzeres.

d) *Verdeeling der punten.*

* 26. Het aantal voor ieder vak toegekende punten staat vermeld in volgende tabel :

1. Godsdienst en Zedenleer of Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht		25 punten		
2. Moedertaal	Schriftelijke proef	Opstel 30		
		<table border="0"> <tr> <td>Dictée 15</td> <td rowspan="3">} 60</td> </tr> <tr> <td>Spraakkunst 10</td> </tr> <tr> <td>Aanvullende proef over de spelling 5</td> </tr> </table>	Dictée 15	} 60
Dictée 15	} 60			
Spraakkunst 10				
Aanvullende proef over de spelling 5				
	Mondelinge proef	Lezen 10		
		<table border="0"> <tr> <td>Opzeggen 10</td> <td rowspan="3">} 40</td> </tr> <tr> <td>Verklaring 10</td> </tr> <tr> <td>Spraakkunst 10</td> </tr> </table>	Opzeggen 10	} 40
Opzeggen 10	} 40			
Verklaring 10				
Spraakkunst 10				
3. Rekenkunde en Hoofdrekenen	Schriftelijke proef	Vraagstukken 25		
		<table border="0"> <tr> <td>Bewerkingen 10</td> <td rowspan="2">} 35</td> </tr> </table>	Bewerkingen 10	} 35
Bewerkingen 10	} 35			
		Mondelinge proef	Theorie 5	
	<table border="0"> <tr> <td>Metriek stelsel 10</td> <td rowspan="2">} 25</td> </tr> <tr> <td>Hoofdrekenen 10</td> </tr> </table>		Metriek stelsel 10	} 25
Metriek stelsel 10	} 25			
Hoofdrekenen 10				
Geschiedenis		20 punten		
Schrift		20 »		
Oefeningen over natuurwetenschappen en gezondheidsleer		20 »		
Aardrijkskunde		20 »		
Teekenen		25 »		
Zang		20 »		
Gymnastiek		10 »		
		<hr/>		
		320 punten		
		<hr/>		
Tweede taal (niet verplicht)		30 punten		

HOOFDSTUK II.

Overgangsexamen van het eerste naar het tweede studiejaar.

* 27. Deze examens worden gedurende de laatste veertien dagen van het schooljaar afgenomen.

De proeven moeten de commissie in de gelegenheid stellen na te gaan of de leerlingen :

1° sommige gedeelten van den cursus in bijzonderheden kennen;
2° een algemeen kijk hebben op het onderling verband tusschen de gedeelten van den cursus ;

3° bij voorkomend geval, in staat zijn de verworven kennis toe te passen.

Bij het kiezen der vragen moet men zich laten leiden door deze drie overwegingen en vooral door de twee laatste.

* 28. *Werken van het jaar.* — Op het einde van elke maand geven de leeraren een cijfer aan de leerlingen voor hun werken in verband met het opstel in de moedertaal en in de tweede taal, het teekenen, den handenarbeid en de nuttige handwerken, alsmede voor hun lectuur (moedertaal en tweede taal), de gymnastiek en de huis- en houdkunde. De bestuurster deelt onmiddellijk aan de leerlingen het aantal punten mede, dat hun door de verschillende leeraren werd gegeven.

* 29. *Mondelinge proeven.* — In afwijking van artikel 20 van de onderhavige onderrichtingen, mag de mondelinge proef over den godsdienst en de zedenleer, over de zedenleer en het Staatsburgerlijk onderricht, over het opzeggen (moedertaal en tweede taal), over de uitspraakleer, het hoofdrekenen en de muziek afgelegd worden onder de lessen aan bedoelde vakken gewijd en welke onmiddellijk aan den zittijd voorafgaan. Die proeven worden, met de voorafgaande toestemming van de bestuurster en in gemeen overleg met haar, door de betrokken leeraren afgenomen.

I. — *Schriftelijke proeven.*

* 30. De aard der vragen en hun aantal worden geregeld als volgt :

A. *Godsdienst en zedenleer.* — Vragen vast te stellen door den bedienaar van den eeredienst.

Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht. — Twee vragen.

B. *Opvoedkunde.* — Drie vragen.

C. *Moedertaal.* — a) *Spelling* : Een dictee van ongeveer twintig regels in doorlopenden tekst, overgenomen uit een goed schrijver. De tekst wordt eerst in zijn geheel gelezen ; daarna wordt hij gedicteerd. De leerlingen mogen hun werk niet overschrijven, maar het staat hun vrij het te herlezen en het te verbeteren.

De commissie trekt, al naar het geval, een 1/2 punt of een 1/4 punt af per spelfout.

N. B. — Het schrift wordt beoordeeld en krijgt zijn cijfer naar het dictee.

b) Spraakkunst en woordenkennis : Twee vragen over spraakkunst en één over woordenkennis. Een der vragen over spraakkunst loopt over de vervoegingen.

c) Verklaring van teksten : Eenige schriftelijk te beantwoorden vragen met betrekking tot een bepaalden tekst.

D. *Rekenen*. — Een theoretische vraag. Drie vraagstukken waaraan een met toepassingen op het metrieke stelsel.

E. *Oefeningen over natuurwetenschappen*. — Drie vragen.

F. *Lessen en oefeningen over aardrijkskunde*. — Twee vragen.

G. *Lessen over geschiedenis en geschiedkundige lectuur*. — Twee vragen.

H. *Huishoudkunde*. — Twee vragen.

I. *Muziek*. — Twee vragen over de theorie

J. *Tweede taal* (niet verplicht).

a) Spelling : Een dictee van een tiental regels in doorlopenden tekst. Zelfde bepalingen als voor het dictee in de moedertaal.

b) Spraakkunst : Zooals voor de moedertaal.

c) Een oefening over woordenkennis.

II. — *Mondelinge proeven*.

* 31. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. *Rekenkunde en Hoofdrekenen*. — Een theoretische vraag, een practische oefening over het metrieke stelsel en twee oefeningen over het hoofdrekenen.

B. *Tweede taal*. — Spreekoefening : Een gesprek van vijf minuten over een concreet onderwerp : voorwerpen, plaat, spelen, enz., in gebruik in de kindertuinen.

III. — *Practische proeven*.

* 32. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. *Oefeningen over natuurwetenschappen*. — Beschrijving, met tegge schetsen, van een dier (levend of opgezet), van een plant, een boom, een groente, een boomtak aan de examinanda overhandigd of van een willekeurige voorstelling (prent, voorwerp van bordpapier, lei, gips) van een onderwerp in verband met het programma voor natuurwetenschappen en dat als spreekoefening kan dienen in den kindertuin.

B. *Zang*.

a) een stuk van het blad solfieren ;

b) een zang voor bewaarschool, in de maat en in notenschrift, door het lot aangewezen tusschen de tien stukken welke de examinanda verlegt ;

c) een zang gekozen uit een lijst van tien stukken in den loop van het jaar bestudeerd ter bevordering van de artistieke opvoeding ;

d) een gemakkelijke oefening voor piano of viool.

C. *Teekenen*. — Een teekenoefening als toepassing op den cursus.

* 33. *Verdeeling der punten voor het overgangsexamen van het 1° naar het 2° studiejaar*.

VAKKEN VAN HET EXAMEN.

		Maximum der punten voor elke proef		
1.	Godsdienst en zedenleer of Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht	50	punten	
2.	Opvoedkunde	90		
3.	Moedertaal {	Opzeggen	10	
		Orthophonie, uitspraakleer	10	
		Spelling {	15	
		Dictee	5	
		Aanvullende proef	15	
		Verklaring van schrijvers	15	
	Spraakkunst en woordenkennis	20		
	Opstel : werken van 't jaar	10		
	Lectuur : jaarcijfers	10		
4.	Schrift	10	"	
5.	Rekenkunde {	Schriftelijke proef	20	
		en Hoofdrekenen { Mondelinge proef	20	
6.	Oefeningen over {	Natuurwetenschappen { Schriftelijke proef	40	
		Mondel. en practische proef	20	
7.	Aardrijkskunde	20	"	
8.	Geschiedenis	20	"	
9.	Muziek {	Theorie	10	
		Practische proef {	Notenleer	15
			Zang	15
			Instrument	20
10.	Teekenen {	Werk van het jaar	45	
		Examenwerk	15	
11.	Nuttige handwerken	30	"	
12.	Handenarbeid	30	"	
13.	Huishoudkunde {	Schriftelijke proef	10	
		Werken van het jaar	20	
14.	Gymnastiek	40	"	
15.	{	Gedrag	15	
		Zorgzaamheid, orde, nauwgezetheid	15	
		Houding en wellevendheid	15	
		Vlijt	15	
Totaal		700	punten	
16.	Tweede taal {	Spraakkunst en woordenkennis	10	
		(niet verplichte proef) { Opstel (werk van 't jaar)	10	
		Lectuur : jaarcijfers	10	
		Opzeggen	5	
		Spreken	5	

* 34. — Om tot het 2^e studiejaar toegelaten te worden, dienen de examinandae te bekomen :

a) ten minste 65 t. h. van het totaal getal punten voor de gezamenlijke vakken ;

b) ten minste 50 t. h. der punten voor elk vak in de tabel van de verdeeling der punten vermeld.

De overgangsexamens van het 1ste naar het 2^e studiejaar moeten derwijze ingericht worden dat men de leerlingen kan weren welke noch den vereischten aanleg noch de noodige begaafdheden hebben om bewaarschoolonderwijzeres te worden.

HOOFDSTUK III.

Proeven ter verkrijging van het getuigschrift.

I. — *Schriftelijke proeven.*

* 35. De schriftelijke proeven duren drie dagen.

* 36. De aard der vragen en hun getal worden geregeld als volgt :

A. Godsdienst en zedenleer (voor de niet vrijgestelde leerlingen).

— Vragen vast te stellen door den bedienaar van den eeredienst.

Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht. — Twee vragen.

B. Opvoedkunde en Methodenleer. — Drie vragen.

C. Moedertaal :

a) Spelling : Een dictee van ongeveer twintig regels in doorloopen den tekst. De tekst wordt eerst in zijn geheel gelezen ; daarna wordt hij zin per zin gedicteerd, zonder aanduiding der leestekens. De leerlingen mogen hun werk niet overschrijven, maar het staat hun vrij het te herlezen en het te verbeteren.

De commissie trekt, al naar het geval, 1/4 punt of 1/2 punt af per spelfout.

N. B. — Het schrift wordt beoordeeld en krijgt een cijfer naar het dictee.

b) Spraakkunst en woordenkennis : vier vragen over spraakkunst, te weten : een vraag over taalkundige of redekundige ontleding, een vraag in verband met de vormleer of met de syntaxis, een vraag over vervoeging en een over woordenkennis.

c) Verklaring van teksten : Eenige schriftelijk te beantwoorden vragen met betrekking tot een bepaalden tekst.

D. Natuurwetenschappen. — Drie vragen.

E. Rekenen : Een theoretische vraag ; drie vraagstukken waarvan één met toepassingen op het metrieke stelsel.

F. Gezondheidsleer. — Twee vragen waarvan één over schoolhygiëne.

G. Lessen en oefeningen over aardrijkskunde. — Twee vragen.

H. Lessen over geschiedenis en geschiedkundige lectuur. — Twee vragen.

I. Huishoudkunde. — Twee vragen.

J. Muziek. — Twee vragen over de theorie.

K. Tweede taal (niet verplicht vak) :

- a) Spelling : Een dictee van ongeveer tien regels in doorlopende tekst. Zelfde bepalingen als voor het examen in de moedertaal.
 b) Spraakkunst : Zooals voor de moedertaal.
 c) Een oefening over woordenkennis.

II. — Mondelinge proeven.

* 37. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. Moedertaal :

a) Opzeggen : 1° van een stuk door het lot aangewezen tusschen een tiental door de examinanda voorgestelde stukken welke zij bestudeerd heeft ter bevordering van haar letterkundige opvoeding ;
 2° van stukken geschikt om in kindertuinen aangeleerd te worden.

b) Orthophonie en uitspraakleer : Twee vragen. De helft der punten wordt toegekend aan het werk van het jaar.

B. *Rekenkunde en hoofdrekennen.* — Een theoretische vraag, een oefening in het hoofdrekennen en een praktische oefening over het metrieke stelsel.

C. Tweede taal :

1° Opzeggen : De commissie gaat te werk zooals voor de moedertaal.

2° Spreekoefening : Een gesprek van vijf minuten over een concreet onderwerp : voorwerpen, platen, spelen, enz. in gebruik in de kindertuinen.

III. — Practische proeven.

* 38. De praktische proeven duren twee dagen.

* 39. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. *Oefeningen over natuurwetenschappen.* — Beschrijving met vlugge schetsen, van een dier (levend of opgezet), van een plant, een bloem, een groente, een boomtak aan de examinanda overhandigd, of van een willekeurige voorstelling (prent, voorwerp van bordpapier, klei, gips) van een onderwerp in verband met het programma voor natuurwetenschappen en dat als spreekoefening in kindertuinen kandiennen.

B. Zang :

a) een stuk van het blad solfjeeren ;

b) een zang voor bewaarschool in de maat en in notenschrift, door het lot aangewezen tusschen de tien stukken welke de examinanda overlegt ;

c) een zang gekozen uit een lijst van tien stukken in den loop van het jaar bestudeerd ter bevordering van de artistieke opvoeding ;

d) een gemakkelijke oefening voor piano of viool.

C. *Teekenen.* — Een teekenoefening als toepassing op den cursus.

IV. — Didactische proef.

Men gaat te werk als voor het eindexamen (zie §§ 46, 47 en 48).
Verdeeling der punten toegekend aan het examen ter verkrijging van het getuigschrift.

VAKKEN VAN HET EXAMEN.

Maximum der punten
voor elke proef.

1. Godsdienst en zedenleer of Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht			50 punten			
2. Opvoedkunde	}	Schriftelijke proef	30	} 100 punten		
		Didactische proeven	60			
		Practische oefening	10			
		Opzeggen, orthophonie, uitspraakleer	20			
3. Moedertaal	}	Spelling	}	} 100		
		Dictee			15	
		Aanvullende proef	5			
		Verklaring	}		} 100	
		Schriftelijke proef				5
		v. schrijvers	}			} 100
		Werk van het jaar				
Opstel	}	} 100				
Proef			10			
Werk van het jaar	10					
Spraakkunst en woordenkennis			15			
Lectuur : jaarcijfers			10			
4. Schrift				10	"	
5. Rekenkunde en Hoofdrekenen	}		Schriftelijke proef	20	} 40	"
		Mondelinge proef	20			
6. Oefeningen over Natuurwetenschappen	}	Schriftelijke proef	20	} 60	"	
		Mondelinge en praktische pr.	40			
7. Gezondheidsleer			20	"		
8. Aardrijkskunde			20	"		
9. Geschiedenis			20	"		
10. Muziek	}	Theorie	10	} 60	"	
		Practische proef	Notenleer			15
			Zang			15
Instrument	20					
11. Teekenen	}	Werk van het jaar	45	} 60	"	
		Examenwerk	15			
12. Gymnastiek : werk van het jaar			40	"		
13. Handenarbeid			30	"		
14. Nuttige handwerken			30	"		
15. Huishoudkunde	}	Schriftelijke proef	10	} 30	"	
		Werk van het jaar	20			
16.	}	Gedrag	15	} 60	"	
		Zorgzaamheid, orde, nauwgezetheid	15			
		Houding, wellevendheid	15			
		Vlijt	15			
			Totaal	730 punten		
17. Tweede taal (niet verplichte proef)	}	Spraakkunst en woordenkennis	10	} 40	"	
		Opstel : werk van het jaar	10			
		Lectuur : jaarcijfers	10			
		Opzeggen	5			
		Spreken	5			

* 40. Om het getuigschrift of het diploma van bewaarschoolonderwijzeres te verkrijgen, moet de leerlinge bekomen hebben :

- a) ten minste 65 t. h. van het gezamenlijk getal punten voor de gezamenlijke vakken ;
- b) ten minste 50 t. h. in elk der vakken die op de tabel der puntenverdeeling voorkomen.

Eens per maand worden voor de werken, door de leerlingen gemaakt voor den cursus in de moedertaal (stellen en lectuur), in het teekenen, in de nuttige handwerken en in de huishoudkunde, alsmede voor hun gymnastiekoefeningen, cijfers toegekend door de leeraren in die vakken, welke de toegekende cijfers in het stamboek overschrijven, na ze aan de betrokkenen te hebben medegedeeld. Meer het oog op de examens worden bedoelde cijfers herleid tot een getal dat overeenstemt met de in de tabel der punten voorziene maxima.

HOOFDSTUK IV.

Proeven ter verkrijging van het diploma.

I. — *Schriftelijke proeven.*

* 41. De schriftelijke proeven duren twee of drie dagen.

* 42. De aard der vragen en hun getal worden geregeld als volgt :

A. Godsdienst en zedenleer (voor de niet vrijgestelde leerlingen). — Vragen vast te stellen door den bedienaar van den eeredienst die de lessen geeft.

B. Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht. — Twee vragen.

C. Opvoedkunde en methodenleer. — Drie vragen.

D. Moedertaal :

a) Spelling. — Een dictee van ongeveer twintig regels in doorlopenden tekst zonder aanduiding der leestekens (zelfde bepalingen als voor de examens ter verkrijging van het getuigschrift).

N. B. — Het schrift wordt beoordeeld en krijgt een cijfer naar het dictee.

b) Spraakkunst en woordenkennis : zelfde bepalingen als voor de proeven ter verkrijging van het getuigschrift.

c) Een opstel over een bepaald onderwerp.

E. Huishoudkunde. — Twee vragen.

F. Muziek. — Twee vragen over de theorie en een klein muzikaal dictee.

G. Gezondheidsleer. — Twee theoretische vragen en de verklaring van een practisch werk.

H. Tweede taal (niet verplicht vak) :

a) Spelling. — Een dictee van ongeveer vijftien regels in doorlopenden tekst (zelfde bepalingen als voor de examens ter verkrijging van het getuigschrift).

b) Spraakkunst en woordenkennis. — Eenige vragen over in het dictee onderstreepte plaatsen.

c) Een opstel over een bepaald onderwerp.

N. B. — Het woordenboek mag niet gebruikt worden.

II. — *Mondelinge proeven.*

* 43. De mondelinge proeven mogen ten hoogste één uur per examinanda duren.

* 44. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. Moedertaal :

1. Hardop lezen ;

2. Opzeggen : Een tekst voor bewaarscholen uitgeloot onder 10 door de leerlinge voorgelegde teksten waarvan zij er ten minste drie bij de lessen in het stellen zelf heeft opgesteld.

3. Spreken : a) Een kinderverhaal vertellen ; b) Een gedurende het jaar gelezen boek samenvatten.

4. Orthophonie en uitspraakleer

B. Tweede taal : De commissie gaat te werk zooals voor de proef ter verkrijging van het getuigschrift.

III. — *Practische proeven.*

* 45. De praktische proeven duren twee dagen.

* 46. De commissie gedrage zich naar de volgende bepalingen :

A. Opvoedkunde en methodenleer. — I. Een oefening in de praktische proefondervindelijke opvoedkunde op een kind uit de oefenschool; 2. het medisch-opvoedkundig dossier voorleggen en toelichten.

B. Uitspraakleer : een oefening in de praktische uitspraakleer op een kind van de oefenschool toegepast.

C. Muziek. — Zelfde bepalingen als voor de examens ter verkrijging van het getuigschrift.

D. Teekenen. — Vlugge schets op het bord ; een te illustreeren verhaaltje.

E. Practisch werk over kinderhygiëne : Het schrijfboek voor practisch werk over kinderhygiëne dat iedere leerlinge-onderwijzeres verplicht is te houden, voorleggen en toelichten.

IV. — *Didactische proeven.*

* 47. De commissie stelt zooveel onderwerpen van lessen op als er te ondervragen examinandaë zijn.

Elk briefje duidt twee lessen aan welke loopden over een oefening in den handenarbeid, een denk-, een taal-, en opzefoefening, een op het gehoor aangeleerden zang, een gymnastiekoefening of een spel. De briefjes worden door elke examinanda uitgeloot drie uren vóór de didactische proef. Zij worden door den voorzitter der commissie geparafeerd. De naam der leerlinge wordt er op geschreven.

Geen enkele verwisseling is toegelaten.

De examinandaë bereiden alléén hunne lessen voor, onder toezicht van een lid der commissie. Al wat noodig is tot het onderwijzen van de onderwerpen die hun ten deel vallen, wordt, naar hun eigen aanduidingen, te hunner beschikking gesteld. De examinanda geeft een plan van haar voorbereidingen aan de commissie af.

Elke didactische oefening moet ten minste vijftien minuten duren.

* 48. De leden der commissie schrijven op een briefje, dat ze onderteekenen, het getal punten dat zij aan ieder der twee oefeningen toekennen. De examinanda krijgt het gemiddelde cijfer der alzo toegekende punten.

* 49. Bij haar beoordeeling der lessen, houdt de commissie rekening met de waarde van de stof der les, met de methode en de gevolgde werkwijzen, met de zuiverheid der taal, met de houding en manieren der leerlinge, met de bekomen uitslagen.

Verdeeling der punten toegekend aan het examen ter verkrijging van het diploma.

VAKKEN VAN HET EXAMEN.

		Maximum der punten		
		voor elke proef		
1.	Godsdienst en zedenleer of Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht	50	punten	
2.	Opvoedkunde en methodenleer	Schriftelijke proef	40	
		Didactische proef	60	
		Practische proef	20	
3.	Moedertaal	Mondelinge vertelling	5	
		Kinderverhaal	5	
		Samenvatting van een boek	5	
		Orthophonie, uitspraakleer, theorie	10	
		Id. praktische oefening	10	
		Opstel	20	
		Proef	15	
		Werk van het jaar	10	
		Spelling	5	
		Dictee	5	
Aanvullende proef	5			
Toepassing der spraakkunst	5			
Opzeggen	5			
Lezen	5			
Proef	5			
Werk van het jaar	5			
4.	Schrift	10	"	
5.	Gezondheidsleer	Schriftelijke proef	30	
		Practisch werk van het jaar	70	
6.	Muziek	Theorie	10	
		Practische proef	Notenleer	10
			Zang	20
			Instrument	30
7.	Teekenen	Proef	15	
		Werk van het jaar	45	
8.	Handenarbeid	30	"	
9.	Nuttige handwerken	30	"	
10.	Gymnastiek : werk van het jaar	40	"	
11.	Huishoudkunde en Tuinbouw	Schriftelijke proef	10	
		Werk van het jaar	20	
12.	Gedrag	Zorgzaamheid, orde, nauwgezetheid	15	
		Houding en wellevendheid	15	
		Vlijt	15	
			15	
Totaal		700	punten	

ii. Tweede taal (niet verplichte proef)	Opstel	Proef	10	} 50 punten
		Werk van het jaar	10	
	}	Spelling	10	
		Spraakunst	5	
		Lezen	5	
		Opzeggen	5	
	Spreken	5		

* 50. De leerlingen, welke bij het eindexamen ten minste 90 t. h., t. h., 75 t. h. of 65 t. h. van het totaal getal punten op de gezamenlijke vakken hebben behaald, verkrijgen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres onderscheidenlijk met de grootste onderscheiding, met groote onderscheiding, met onderscheiding of op voldoende wijze.

Leerplan voor de Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen.

De Minister van Kunsten en Wetenschappen,

Gelet op artikel 33 der wet tot regeling van het lager onderwijs ;
Gelet op het koninklijk besluit van 7 Mei 1926 houdende algemeen reglement voor de Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen ;
Gehoord het advies van de bevoegde afdeeling van den Verbeteringsraad voor lager en normaalonderwijs ;

Besluit :

EENIG ARTIKEL. — In de Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen zal het onderwijs gegeven worden overeenkomstig het leerplan en den uurrooster gevoegd bij het onderhavig besluit.

Het oude leerplan blijft evenwel, gedurende het schooljaar 1926-27, van kracht voor de leerlingen van het 2° studiejaar.

Brussel, den 28 Juli 1926.
Cam. HUYSMANS.

LEERPLAN DER RIJKSNORMAALAFDEELINGEN TOT OPLEIDING VAN BEWAARSCHOOLONDERWIJZERESSEN

(Ministerieel besluit van 28 Juli 1926 gewijzigd bij dat van 22 Mei 1928. Bijlagen.)

Algemeene wenken.

Het jonge meisje dat zich aan de opvoeding der kleintjes in bewaarscholen of kindertuinen wil wijden, moet zich nauwkeurig rekenschap geven van de moeilijkheid van haar taak welke hoofdzaken bestaat uit toewijding en goedheid. Houdt zij niet van kleine kinderen, is zij niet bij voorbaat bereid om schatten van genegenheid, van opgewektheid, van geestdrift en geduld aan de kleuters te besteden dan is het oneindig beter dat zij een andere loopbaan kieze.

De bewaarschoolonderwijzeres neemt bij haar kleine leerlingen plaats in van de afwezige moeder. Door haar goedheid zal zij de weg naar hun hart vinden en hun vertrouwen weten te winnen, waar zonder vertrouwen worden de kleintjes eenzellig en verbergen zij hun natuurlijke opwellingen die de onderwijzeres nochtans behoort kennen in al haar vrije en spontane uitingen.

Zij moet op de hoogte zijn van de kinderpsychologie, de kinderverzorging en de gezondheidsleer van pasgeboren kinderen om doelmatig en voorzichtig te kunnen inwerken op de jonge organismen en de vrije ontluiking van hun natuurlijke aanleg te bevorderen.

Zij moet zorg dragen voor haar algemeene ontwikkeling. De bewaarschoolonderwijzeres moet haar moedertaal grondig kennen en sierlijk spreken. Zij moet ook een ernstige wetenschappelijke cultuur bezitten, zooniet zal haar arbeid geen vruchten afwerpen, want om eenvoudig en duidelijk te kunnen onderwijzen moet men onderlegd zijn. Zij moet haar smaak verfijnen, om dien van haar kleine leerlingen te kunnen vormen en zij zal zich in alles als een model van goed opgevoede vrouw gedragen, want niets ontgaat aan het bespiedende oog der kinderen; haar voorbeeld zal, gelet op het nabootsingsinstinct der kleinen, een voortdurende les in de wellevendheid en de praktische zedenleer zijn.

Ten slotte moet de bewaarschoolonderwijzeres een goede gezondheid genieten want haar taak is vermoeiend en het leven te midden dezer woelzieke kleintjes overspant de zenuwen en put de krachten uit.

Het meisjes dat zich aan de opvoeding der kleintjes wenscht te wijden, moet dus goed doordrongen zijn van vorenstaande overwegingen. Het zal ze als een te bereiken ideaal beschouwen en er zich door laten leiden in alles was het verricht.

Leerplan.

Bij den aanvang van elk kwartaal zullen de leeraren het gedeelte van het programma, dat zij voornemens zijn in den loop der eerstvolgende weken te bestudeeren, aan de leerlingen aanduiden en samen met hen de paedagogische wenken lezen, welke voorafgaan aan de uiteenzetting der stof.

Deze lectuur zal vergezeld gaan van gepaste toelichtingen over de schikking en den samenhang der verschillende deelen, over hun betrekkelijk belang alsmede over de punten toegekend aan de werken van het jaar en aan de proeven der verschillende examens.

In de normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen, zijn de studiën hoofdzakelijk van practischen aard. In het 3° jaar zullen de theoretische lessen vooral bestaan in gedachtenwisselingen tusschen leerkrachten en leerlingen, veeleer dan in doorlopende lessen. De aspirante-onderwijzeressen zullen er de gelegenheid hebben om verslag uit te brengen over haar proefnemingen en persoonlijke werken en men zal er haar de wenken kunnen geven welke noodig zijn om de haar opgelegde oefeningen met vrucht uit te voeren.

UURROOSTER

Onderwijsvakken	Aantal uren per week			OPMERKINGEN
	Studie jaren			
	1ste	2de	3de	
Godsdienst en zedenleer of zedenleer en staatsburgerlijk onderricht.	1	1	1	
Wellevendheid ¹	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	¹ Een uur om de vier dagen, eventueel drie jaren te zamen.
Moedertaal en uitspraakleer	4	4	4	
Rekenkunde en hoofdrekennen	1	1	—	
Oefeningen over natuurwetenschappen	3 ²	2	—	² Begrippen over persoonlijke gezondheidsleer aangeleerd worden in de natuurwetenschappen.
Opyoedkunde, methodiek, theorie, practijk en bijwoning der schooloefeningen	6 ³	8 ³	12 ³	³ Waarvan drie uren theoretisch.
Lessen in de geschiedenis; geschiedkundige lectuur	1	1	—	
Lessen in en oefeningen over de aardrijkskunde	1	1	—	
Gezondheidsleer. — Kinderverzorging	—	1	2	
Bezoeken aan inrichtingen voor kinderwelzijn; praktische werken	—	—	2 ⁴	⁴ Enkel gedurende het eerste semester (van 15 September tot 1 Februari), behalve op den voet van een half uur per week.
Muziek ⁵	3 ⁵	3 ⁵	3 ⁵	⁵ Aan het leeren van piano en van viool zullen de leerlingen ten minste anderhalf uur per dag besteden, hetzij in de school, hetzij 's avonds tehuis.
Gymnastiek	3	3	2	
Teekenen	3	3	3	
Huishoudkunde en tuinbouw.	1	1	2 ⁶	⁶ Enkel gedurende het tweede semester, op den voet van vier uren per week (een voormiddag).
Nuttige handwerken en handarbeid	3	3	2	
TOTALEN	30 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{1}{2}$	33 $\frac{1}{2}$	
Tweede taal (niet verplicht).	3	3	3	

Godsdienst en Zedenleer

Het programma voor den cursus in den godsdienst en in de zedenleer door de bedienaars van den eeredienst gegeven, wordt door hen voorgesteld.

Zedenleer en Staatsburgerlijk onderricht.

De cursus in de zedenleer heeft ten doel goede zedelijke gewoonten bij de leerlingen aan te kweeken.

De leerares zal de leerlingen tot nadenken nopen, hun wil klaarder maken en versterken en ze er toe aanzetten een werkzaam deel te nemen aan haar lessen.

Deze cursus mag zeer verscheiden van vorm zijn. Lezingen en verhandelingen zullen afwisselen met de uiteenzettingen der meesteres. Nu eens zal de leerares een feit verhalen, een quaestie over zedenleer stellen en de leerlingen verzoeken, hun meening te zeggen in een klaar en overtuigend redenen omkleed oordeel, dan weer zal ze hen soortgelijke feiten uit de sfeer van hun persoonlijke ondervinding laten verhalen en ze de regels van practische zedenleer laten uit afleiden.

Verder kan zij een of andere theorie uiteenzetten, en, door methodische ondervragingen er de leerlingen toe brengen argumenten aan te voeren welke die theorie schragen of bestrijden; zij zal steeds voor zorgen dat de critiek onpartijdig zij.

Synthetische oefeningen zullen de theoretische kennis van den cursus aanvullen. De leerlingen moeten de onderrichtingen kennen welke voorgedragen zijn bij den omzendbrief van 15 Juni 1921 over de opvoedende taak der lagere school. Men zal hun toepassingen leeren maken die binnen het bereik vallen van de heel kleine kinderen beiderzijden welke zij later zullen moeten opvoeden. Zij zullen bovendien vertrouwd gemaakt worden met de wijze waarop het opvoedingsbeleid dient behandeld dat zich onder allerlei vormen voordoet en het belangstellingscentrum voor de lessen der week wordt.

De lessen in de wellevendheid moeten in de eerste plaats practisch zijn. Goede manieren en hoffelijkheid worden vooral aangelerd door voorbeeld en verworven door navolging. Aan tafel, op de speelplaats, op wandeling, in de lessen, enz., zullen de houding en de manieren der leerlingen het voorwerp zijn van een onafgebroken toezicht en van de welwillende opmerkingen van al de leerkrachten doch zonder onderbreking van de leerares in de zedenleer en in de wellevendheid.

A. — Opvoedende Zeden'eer.

Eerste studiejaar.

Individuele opvoeding. — 1. Wij moeten de reinheid betrachten. 2. Wij moeten voorzichtig zijn. 3. Wij moeten trachten naar gezondheid. 4. Wij moeten matig zijn. 5. Wij moeten waardig zijn. 6. Wij moeten naar gelcerdheid streven. 7. Wij moeten orde hebben. 8. Wij moeten kunnen volhouden. 9. Wij moeten fier zijn. 10. Wij moeten kunnen beter te worden. 11. Wij moeten oprecht zijn. 12. Wij moeten

ten de spaarzaamheid betrachten. 13. Laat ons arbeiden. 14. Moeten het schoone beminnen.

II. *Altruïstische opvoeding.* — 1. Wij moeten het leven overaas eerbiedigen. 2. Wij moeten de planten beminnen. 3. Wij moeten de dieren beschermen. 4. Wij moeten een anders goed eerbiedigen. Wij moeten andermans vrijheid eerbiedigen. 6. Wij moeten een anders goeden naam eerbiedigen. 7. Wij moeten een anders denken eerbiedigen. 8. Wij mogen een ander niet doen lijden. 9. Wij moeten ons woord houden. 10. Wij moeten goed zijn voor iedereen. 11. Wij moeten gedienschtig zijn. 12. Wij moeten altijd uit saamenhoorigheid handelen. 13. Wij moeten onze ouders beminnen. 14. Wij moeten hooren van onze vrienden. 15. Wij moeten beleefd zijn.

Tweede studiejaar.

A. *Herhaling van den vorigen cursus.*

B. *Nationale opvoeding.* — 1. België. 2. De Volkssouvereiniteit. 3. De wetgevende macht. 4. De uitvoerende macht. 5. De rechterlijke macht. 6. De landsverdediging. 7. De belastingplicht. 8. De godsdienstvrijheid. 9. De vrijheid der drukpers. 10. De vrijheid van vereniging en van vergadering. 11. De vrijheid van onderwijs. 12. De persoonlijke vrijheid. 13. De oorlog 1914-1918. 14. Gij zult uw vaderland beminnen.

Derde studiejaar.

Het gezin. Zijn belang in het leven der volkeren. De vrouw in het gezin; verschillende huwelijkscontracten. De vooruitgang inzake de rechtstoestand der vrouw.

De gevaren welke het gezin bedreigen:

a) vóór het stichten van den haard: slechte opvoeding der jeugdigen. Het alcoholisme. De gelachtsziekten. « Ik wil de moeder zijn van een gezond ras. »

b) na het huwelijk: het arbeiden der vrouw buitenshuis. De oorzaak, verschillende wijzen en gevaren.

De vrouw-bediende. De werkvrouw. Werken in verband met de fabrieken, de school; hun doel.

Het pauperisme. De krotten. Wetten op de werkmanswoningen.

De vereischte hoedanigheden van de echtgenoot, van de moeder, van de huisvrouw. « De vrouw bouwt het huis of slaat het tot gruis. »

De kinderen: de vreugden van het groot gezin. Maatschappelijke hulpverlening aan het gezin, aan de toekomstige moeder. Plichten der ouders jegens de kinderen en omgekeerd.

De saamenhoorigheid in het gezin. Menschlievendheid en maatschappelijke hulpverlening.

De kinderbescherming in de XXe eeuw. De misdadige jeugd (Wet van 15 Mei 1912). Nationaal werk voor kindervelzijn. De leerplicht. De Volkenbond en het kind.

De naschoolsche opvoeding. Bibliotheken; speelpleinen; padvindereenigingen; kindertehuizen, enz.

Lezen van werken met zedelijke strekking.

Vinden van verhaaltjes met zedelijke strekking.

B. — Wellevendheid.

Eerste studiejaar.

nodzakelijkheid en belang. Wellevendheid in de kleederen, in den houding; in de familie, tegenover vrienden, aan tafel, in briefwisseling, in het gesprek, enz.

Tweede studiejaar.

Wellevendheid op de openbare plaatsen; op reis; bij gelegenheden van geboorten, huwelijken, sterfgevallen. Bijzondere raadgevingen aan de leerlinge-onderwijzeressen; betrekkingen met medeleerlingen en met meerderen.

Derde studiejaar.

Herhaling der stof welke op het programma der twee eerste jaren voorkomt.

Reeks kleine lessen in de wellevendheid te geven in de bewaarschool: het kleine kind in het gezin; het kleine kind aan tafel; het kleine kind op straat; het kleine kind op bezoek; het kleine kind in de school, enz.

Opvoedkunde en Methodenleer

Paedagogische wenken.

De cursus in de opvoedkunde moet tegelijkertijd steunen op de biologie en op de zielkunde.

Men mag de leerares niet in al te wetenschappelijke beschouwingen vervallen.

Men zal de kweekelingen de natuurlijke ontwikkeling van het kind van geboorte af tot den leeftijd van zes jaar leeren volgen, zonder de onmiddellijk waarneembare werkelijkheid uit het oog te verliezen.

De voorschoolsche tijdvak van af de geboorte tot op den leeftijd van zes jaar mag niet verwaarloosd worden; het is immers juist deze tijdvak welke het best het ontstaan der bewustheidsverschijnselen verklaart en begrijpen.

De meisjes zijn vaak geneigd om over zichzelf na te denken en zich af te ontleden. Men dient deze neiging te benuttigen om ze verleid te maken met de studie van het verloop der psychische feiten. De leerares zal evenwel de aandacht vestigen op het feit dat het kind een mensch in 't klein is maar een wezen in vorming, met een psychologie die merkelyk verschilt van die der jonge meisjes en volwassenen.

Men is volstrekt noodzakelyk dat de leerlingen een klaren kijk hebben op de psychische functies en werkzaamheden en dat zij de psychische terminologie kennen. Het is dus onontbeerlyk haar, bij het begin van den cursus, een vlug overzicht te geven van de beginselen der eenzele zielkunde, waarvan de gegevens dan later zullen worden

aangepast bij de studie der kinderziel, gecontroleerd door de systematische waarneming der kinderen en bevestigd door proefnemingen.

Het programma voor de zielkunde volgt de lijn van dat der normale scholen. Dit beteekent niet dat de twee cursussen, in de soorten van inrichtingen, naar inhoud en naar omvang dezelfde moeten zijn. Zoo het programma in eenige bijzonderheden treedt, geschiedt dit alleen om de leerkrachten die het uitwerken, richtsnoer te geven. De leeraren zullen voornamelijk bij de hoofs punten blijven stilstaan en snel heenglijden over de bijzaken. Zij zullen vooral de kinderen beneden de zes jaar op het oog hebben.

De leerares zal de waarnemings- en ontledingsmethoden welke in de natuurwetenschappen met vrucht worden gevolgd, met voorbeeld op haar cursus toepassen; zij zal daarbij niet vergeten dat waarnemingen en proefnemingen op kleine kinderen van uiterst kieschtheid aard zijn en een voorzichtigheid, een handigheid en een wetenschappelijke geest vereischen welke slechts langzaam en geleidelijk te verworven worden. Bovendien zal zij nooit uit het oog verliezen dat de psychische verschijnselen zoo ingewikkeld zijn dat het raadzaam is enkel met de meeste omzichtigheid te veralgemeenen.

Vaak zal zij met haar leerlingen de didactische leerwijzen bespreken welke tot de gevolgtrekking van een redeneering hebben geleid. Zóó doende zal zij langzamerhand bij hen den paedagogischen zin ontwikkelen welke van zooveel belang is voor de uitoefening van hun ambt.

Ongemerkt ook zal zij de kweekelingen in staat stellen hun eigen opvoedingsmethoden te beredeneeren en, zonder slaafscheid, met heldere begrip van het te bereiken doel, met verstand, met omzichtigheid en op het gepaste oogenblik, de wenken en raadgevingen van de schooloverheid te volgen.

Het bezoeken van opvoedingsinrichtingen welke bekend staan voor hun uitmuntende methoden, van goed gehouden kinderbewaarplaatsen en zuigelingengestichten, het bijwonen van voordrachten en de geestesdrift der leerares zullen bij de leerlingen den lust voor hun beroep versterken, hetgeen een noodzakelijke factor is voor hun eigen geluk en voor het welslagen van hun toekomstige taak.

Eerste studiejaar.

A. — Beginselen der zielkunde en der opvoedkunde.

Het heeft zijn nut de kinderpsychologie aan te vangen met de studie van het gevoelsleven bij het kind :

1° De uitingen van het gevoelsleven zijn inderdaad het gemakkelijkst waar te nemen, en kunnen dan ook zonder moeite verklaard worden.

2° Zij komen het eerst te voorschijn bij de geestelijke ontwikkeling. Toch verdient het aanbeveling een korte inleiding aan de eigenlijke studie der kinderpsychologie te laten voorafgaan om een klein denkbeeld te geven van het doel der psychologie en van het nut dat de bevoerde schoolonderwijzers uit deze studie kan trekken.

I. — INLEIDING.

De wetenschappelijke zielkunde. — Waarneming van zichzelf en van anderen. — Het « ik » en het bewustzijn. — De stroom van het bewustzijn. — Bewustheidstoestanden en -feiten. — Overzicht van de psychische functies, bekwaamheden en vermogens.

II. — HET GEVOELSLEVEN BIJ HET KIND.

A. — *Waarnemingsfeiten*: Zooveel mogelijk, eenvoudige reacties eizen, bij het kind alleen, het kind in gezelschap, het zieke of zwakke kind: in den familiekring, op school (1), in zijn maatschappelijke omgeving, derwijze dat zijn lichamelijke groei en zijn gevoelsleven verheldert worden (van 0 tot 6 jaar).

Voorbeeld: het kind bij het spel; het eenzame kind; het gezellige kind.

B. — *Plan*:

1. *Eenige elementaire begrippen (2) van anatomie en physiologie van het zenuwtelsel, welke noodzakelijk zijn voor het begripen van het programma.*

Studie der zenuwreactie.

2. *Het instinct*. Ontleding van een typisch instinct. Voorbeeld: de reuk, de zucht tot bezitten.

3. *De neigingen*.

Ontleding, steunende op waarnemingsfeiten, van enkele neigingen: nieuwsgierigheid, sympathie, nabootsing, eigenliefde.

De gevoelens.

De gewoonten: goede en slechte gewoonten.

De beweegredenen van de handelingen der kinderen.

Het spel: een of twee theorieën.

4. *De aandoeningen*: waarnemingsfeiten. Ontleding, gesteund op onafhankelijk vastgestelde feiten, van het gevoelsleven. Voorbeelden: de schaamte, het pruilen, de schuchterheid, de geneigdheid tot het lachen.

5. *Paedagogische toepassingen*.

III. — DE EVOLUTIE VAN DE BELANGSTELLING BIJ HET KIND VAN NUL TOT ZES JAAR.

B. — **Beginselen der Methodenleer.**

1. *De methode over 't algemeen*. — Belangrijkheid van de methode. Het aandeel van den ondernemingsgeest en van de persoonlijke inspanning. Algemeene grondstellingen der methode. Werkwijzen der methode. De kunst van het vragen stellen.

(1) Waarnemingsoefeningen te houden in de oefenschool gedurende de afwezigheid, voorzien op den uurrooster der normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen.

(2) Eventueel aan te leeren door de leerares in de natuurwetenschappen te pleegd overleg met de leerares in de opvoedkunde.

Hoe de bewaarschoolonderwijzeres moet medewerken aan de opvoeding van de zinnen en het verstand : 1° den waarnemingsgeest, de opmerkzaamheid en het nadenken opwekken, aanhouden en leiden ; 2° het kind er van jongs af aan gewennen de uitkomsten zijner waarnemingen, gedachten en oordeelen nauwkeurig en precies uit te drukken ; 3° haar onderwijs aanschouwelijk maken ; van de zaak naar het begrip, en van het begrip naar het woord overgaan ; 4° talrijke beelden en begripsassociaties oproepen ; 5° het onderling verband tusschen het spel en de achtereenvolgende oefeningen doen begrijpen ; haar toevlucht nemen tot centrale begrippen (belangstellingscentrum) ; 6° de verbeelding prikkelen en leiden ; 7° zich toeleggen op de vorming van den smaak.

N. B. — De leerares zal een innig verband leggen tusschen de zielkunde en de methodenleer.

2. *Bijzondere Methode.* — Ontleding der oefeningen en werkzaamheden van den kindertuin welke de kinderen tot waarnemen, tot handelen, tot het uiten van hun gedachten kunnen aanzetten en hun verbeelding en hun scheppingslust prikkelen.

3. *Paedagogische lectuur.* — De leerlingen zullen eenige werken lezen handelende over de opvoeding in den kindertuin. De leerares zal er ten minste één van doen ontleden.

Tweede studiejaar.

DE VORMING DER BEGRIPPEN.

A. — *Waarnemingsfeiten* : zooveel mogelijk eenvoudige reacties kiezen, bij het kind alleen, het kind in gezelschap, het zieke of zwakzinnige kind : in zijn familiekring, op school (1), in zijn maatschappelijke omgeving.

Voorbeelden : Het kind bij het oefenen van zijn zinnen, zijn waarnemingsvermogen, zijn opmerkzaamheid, zijn geheugen, zijn verbeelding, zijn oordeel, zijn uitdrukkingsvermogens : spreken en teekenen.

B. — *Plan* :

De zinnen en het verstand.

a) De gewaarwording, het beeld, de waarneming of perceptie.

Werking der hersenscentra : proefondervindelijke feiten.

Het meten der gewaarwordingen (Het meten der sensorische scherpte).

Evolutie van de opmerkzaamheid en den waarnemingsgeest.

b) Het vastleggen en het bewaren der beelden : de geheugensoorten, evolutie.

De verbeelding : het begrip en het beeld.

De associatie : waarnemingsfeiten.

Het oordeel : de redeneering.

De storingen in de begripsvorming.

Voorbeelden : vergissingen bij het getuigen ; zinsbedrog.

(1) Zie nota bl. 39.

DE UITDRUKKINGSVERMOGENS.

De mimiek ; de spraak : haar evolutie ; spraakgebreken en rol der orthophonie ; het teekenen : evolutie van het spontaan teekenen.

Beginselen der zielkunde en der opvoedkunde.

1. *Het denken over het algemeen.* — De aanleg. Werkwijzen voor onderzoek en schifting. Eenige begrippen over de tests.

2. *De wil.*

Geleidelijk toenemende inwerking van het verstand op de affectieve en de reflexe werkzaamheid (Inhibitie).

Ontleding van de wilshandeling : de ideo-motorische werking ; typering van beslissingen ; de krachtsinspanning. Middelen om den wil te oefenen. De storingen van den wil. De suggestie en de vatbaarheid voor suggestie.

3. *Het « ik » en de persoonlijkheid.*

Betrekkingen tusschen verstand en gevoelsleven ; onderlinge afhankelijkheid van zielefuncties. Het lichamelijke en het zedelijke.

De opvoeding en de inrichting van de school.

A. — *Waarnemingsfeiten* : Bezoeken aan onderwijsinrichtingen, kinderbewaarplaatsen, zuigelingentehuizen, -keukens en -clinieken.

B. — *Plan.*

1. *De opvoeding :*

Haar voornaamste factoren : de erfelijkheid ; de omgeving ; het gezin ; de maatschappij.

De opvoedingsmiddelen ; de persoonlijke krachtsinspanning van het kind. Medewerking van school en gezin.

2. *De lichamelijke opvoeding :*

Haar factoren : gezondheidsleer (gezondheidsspel) ; spelen en rondansens ; turnoefeningen, vooral ademhalingsgymnastiek, verscheidene werkzaamheden.

Lichamelijke ontwikkeling van het kind. — Gang van den lichaamsroei en middelen om hem na te gaan : gestalte, gewicht, borstwijdte, de anthropometrische instrumenten : meetstok, waag, meterrol. Verklaring der bekomen uitslagen.

Geneeskundig toezicht op de bewaarschool : Medisch-paedagogisch dossier van het kind ; samenstelling ; samenwerking van de bewaarschoolonderwijzeres en den schoolarts ; rol van de schoolverpleegster. Inhoud van het dossier ; wijze waarop men er de gegevens van dient te verklaren en hoe men er zich van bedient. Het gezondheidsboekje.

De stof van de twee laatste paragrafen behoort eveneens tot de kinderverzorging. Zij zal eventueel behandeld worden door den schoolarts, na gepleegd overleg met de leerares in de opvoedkunde. Deze laatste zal de leerlingen vertrouwd maken met de methodische waarneming en met het zorgvuldig onderzoek uit lichamenlijk, verstandelijk en zedelijk oogpunt, van een of twee kinderen uit de oefenschool die hun zullen aangewezen worden.

De kweekelingen zullen eventueel met de hulp der onderwijzeressen uit de oefenschool, het medisch-paedagogisch dossier van dat kind of van die kinderen samenstellen; zij zullen in zeer beknopte schriftelijke verslagen de uitkomsten van hun bevindingen vermelden.

3. Paedagogische lectuur.

Zie programma voor het eerste studiejaar.

C. *Praktijk van het onderwijs.* — (Eerste en tweede studiejaar.)

1. *Onderwijs.*

a) *Modeloefeningen.* — Wekelijks worden modeloefeningen gehouden in bijzijn van al de leerlingen der normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen. Die oefeningen bestaan hetzij uit twee modellessen aan de leerlingen van de oefenschool gegeven, de eene door de leerares in de opvoedkunde, de andere door een onderwijzeres van de oefenschool; hetzij uit een oefening in de proefondervindelijke zielkunde, geleid door de leerares in de opvoedkunde. Het onderwerp der modellessen wordt gekozen door de persoon die ze moet geven, na gepleegd overleg met de leerares in de opvoedkunde.

De door de onderwijzeressen gemaakte voorbereiding van de modellessen wordt te gelegener tijd onderworpen aan het onderzoek van de leerares in de opvoedkunde. Deze laatste en, zoo mogelijk, de bestuurster, wonen al de modeloefeningen bij.

Het proces-verbaal, dat in een bijzonder register wordt overgeschreven, vermeldt hun tegenwoordigheid. Het bevat daarenboven de samenvatting van de gehouden modeloefeningen.

b) *Didactische lessen.* — Iedere week wordt een didactische oefening gehouden welke door de leerlingen van de drie studiejaaren wordt bijgewoond. Die oefening omvat: 1° een les van 20 tot 25 minuten, door een leerlinge-onderwijzeres van het 2° of 3° studiejaar gegeven aan de kinderen der oefenschool; 2° de beredeneerde bespreking van de toegepaste werkwijze en de opmerkingen van verschillenden aard waartoe de les aanleiding geeft.

Al de leerlingen uit het tweede jaar nemen nota van de opmerkingen waarvan de gegrondheid gedurende de bespreking werd vastgesteld; een van haar wordt op het einde der oefening aangewezen om de les schriftelijk samen te vatten en het proces-verbaal der bespreking op te maken.

De didactische oefeningen worden gehouden onder de leiding van de bestuurster. De leerares in de opvoedkunde en de onderwijzeres in wier klas de les gegeven wordt, moeten ze bijwonen. De bespreking wordt geleid door de leerares in de opvoedkunde.

Het onderwerp van de didactische oefening wordt eenige dagen vooraf aangeduid en de les wordt door al de leerlingen voorbereid. De leerares in de opvoedkunde wijst, daags vóór de les, de leerlinge aan, die ze moet geven.

De verslagen over de didactische oefeningen worden overgeschreven in een bijzonder register.

c) *Practische lessen.* — Iedere leerlinge-onderwijzeres van het tweede studiejaar geeft ten minste over gansch het jaar zes halve uren

per week in de oefenschool, onder toezicht van de klasseonderwijzeres. De leerlingen van het derde jaar besteden wekelijks acht uren aan het practisch onderwijs, waarvan ten minste een halve dag oefentijd in een bewaarschoolklasse wordt doorgebracht.

Om de normalisten de gelegenheid te geven de kinderen van dichtbij waar te nemen en zich vollediger in het bewaarschoolleven in te vinden, voorziet de uurrooster, bovendien, buiten den tijd voorbereden voor model-, didactische en practische (2e jaar) oefeningen, minstens één uur *aanwezigheid* in de oefenschool gedurende het tweetermester voor iedere leerlinge-onderwijzeres van het eerste studiejaar en minstens drie uren aanwezigheid in de oefenschool voor iedere leerlinge van het tweede jaar gedurende het gansche schooljaar.

De practische lessen loopen achtereenvolgens over al de deelen van het programma der bewaarscholen. De te behandelen onderwerpen worden door de onderwijzeressen ter goedkeuring aan de leerares in opvoedkunde voorgelegd in het begin der week welke voorafgaat aan die waarin de lessen moeten gegeven worden. De lessen worden met de grootste zorg schriftelijk voorbereid in een bijzonder schriftje. Die voorbereiding wordt door de betrokken klasonderwijzeres bezien, uiterlijk daags vóór het geven van de les. De onderwijzeres onderzoekt ze zorgvuldig in opzicht van inhoud, methode, spelling en stijl. Zij schrijft haar op- en aanmerkingen op den rand.

De kweekelinge wijzigt haar voorbereiding volgens deze aanduidingen. Na de les geeft de onderwijzeres een cijfer aan de les.

2. *Paedagogische uitstapjes*. — Eenige conferenties van bewaarschoolonderwijzeressen bijwonen en kindertuinen evenals klassen voor normale kinderen bezoeken. Verslagen over deze uitstapjes.

Derde studiejaar.

1. Herhaling der begrippen van kinderpsychologie bestudeerd in het 1ste en in het 2^e jaar.

Practische oefeningen.

2. De opvoeding der kinderen van 0 tot 6 jaar.

3. Studie der wetgeving op de bewaarscholen.

4. Studie van het modelreglement en van het modelprogramma der bewaarscholen.

5. Het medisch-paedagogisch dossier. Het aanleggen en bijhouden van een medisch-paedagogisch dossier van 3 tot 5 kinderen. Verandering van de bekomen uitslagen.

6. De bewaarschool of kindertuin. Oorsprong en ontwikkeling van de kindertuin. Veranderingen ondergaan door de Froebel-methode.

Montessori-methode. Vergelijking tusschen deze twee methoden. Inrichting van een modelkindertuin : lokaal, meubelen, leermiddelen, inrichting, speelplaats en tuin, uurrooster, schoolcantine.

Bibliotheek voor het personeel. Lezen en ontleden van werken, welk het kind van 3 tot 6 jaar behandelen.

7. *Practijk van het onderwijs*. — *Modeloefeningen, didactische lessen, practische lessen* (zie 2^e studiejaar).

8. *Paedagogische uitstapjes.*

Eventueel kantonnale vergaderingen voor bewaarschoolonderwijzeressen bijwonen en kindertuinen en klassen voor abnormalen bezoeken. Opstellen van werken ter voorbereiding tot de kantonnale vergaderingen (onderwerpen door den hoofdopziener van het lager onderwijs in den loop van het jaar of van het vorige jaar gegeven).

9. Ofschoon het lezen, het schrijven en het rekenen niet in de bewaarschool dienen onderwezen te worden, heeft het zijn nut dat toekomstige bewaarschoolonderwijzeressen vertrouwd zijn met de methoden welke gevolgd worden om deze vakken in de speciale klassen voor abnormale kinderen te onderwijzen, te meer daar de in het programma der bewaarscholen voorziene oefeningen insgelijks in het zonder onderwijs worden gehouden.

Moedertaal.

Paedagogische wenken.

Al heeft de bewaarschoolonderwijzeres niet tot taak haar leerling spelling en spraakkunst aan te leeren, toch berust op haar de verantwoordelijkheid, bij de kleine kinderen de eerste grondslagen te leggen van de kennis hunner moedertaal.

Meer nog door het *voorbeeld*, dan door het rechtstreeksch onderwijs zal zij hun een duidelijke en onberispelijke uitspraak aanleeren die vrij is van alle plaatselijke of persoonlijke gebreken; een *woorderschat* die geëvenredigd is aan hun leeftijd en aan de ontwikkeling van hun kennis: kennis opgedaan in den familiekring waar het gebruik van het geijkte woord en van de juiste uitdrukking meestal ontbreekt.

Als lid van het onderwijzend personeel, moet de bewaarschoolonderwijzeres, zoowel als haar collega's uit het lager onderwijs haar moedertaal behoorlijk kennen en ze in den omgang kunnen gebruiken zooals het past voor een persoon die zijn cultuur verzorgt. Haartaal en haar stijl moeten, onder alle omstandigheden, nauwkeurig, vloeiend en aangenaam zijn en zelfs een zekere sierlijkheid bezitten.

De cursus in de moedertaal zal eveneens bijdragen tot de *algemeene vorming* van de toekomstige onderwijzeres door bij haar den geest van opmerkzaamheid en het schoonheidsgevoel te verfijnen evenals de ontwikkeling van het oordeel en van het zedelijk bewustzijn. Hij moet haar ten slotte een minimum van *letterkundige* kennis verschaffen dat volstaat om haar aan te zetten tot persoonlijke ontwikkelingsarbeid welken zij, bij het verlaten der school, niet mag achterwege laten.

Derhalve:

Zal de leerares in de moedertaal voortdurend haar beste zorgen besteden aan de articuleer-, spreek-, lees- en improviseeroefeningen. Hetzelfde geldt voor de spel- en steloefeningen. Al die oefeningen moeten in de eerste plaats *practisch* zijn en er vooral naar streven bij de leerlingen *goede spreek- en schrijfgewoonten* aan te kweeken.

N. B. — In dit verband zal de leerares in de moedertaal overleg plegen met de andere leerkrachten om bij gelegenheid de werken van

andere cursussen te controleeren, met het oog op taal, spelling en letterkundigen vorm.

Methode. — De letterkundige verklaring der stukken zal vooral een tekststudie zijn, waarbij de leerlingen eenerzijds de gedachte van den schrijver goed leeren vatten en beoordeelen, en anderzijds de juiste beteekenis der woorden leeren begrijpen en het gebruik ervan bereedeneeren zoodat dergelijke studie hun practische wenken verstrekt voor hun later persoonlijk werk.

De leerares zal goed doen een vragenlijst aan de leerlingen te overhandigen met betrekking tot het stuk dat in de volgende les moet bestudeerd worden en waarin de punten opgegeven worden waaraan hun bijzondere aandacht moeten wijden. De kweekelingen zullen hun antwoorden voorbereiden met behulp van woordenboeken en werken uit de bibliotheek.

Bij de keuze der te bestudeeren stukken zal men een ruime plaats behouden voor de onderwerpen welke bij de bewaarschoolonderwijzeres de kennis van en de liefde tot het kind kunnen ontwikkelen, evenals de geestdrift voor haar toekomstige taak. Zij zal hen het nodige in de literatuur laten ontdekken.

Lezen en opzeggen. — Deze oefeningen gaan samen met de ontleening der teksten waarvan zij de natuurlijke aanvulling zijn.

Opmerking. — De oefeningen in het lezen en opzeggen hebben ten doel een klare en zuivere uitspraak aan te leeren evenals die natuurlijke losheid van gebaren en de gelaatsuitdrukkingen welke noodig zijn tot het begrijpen van den tekst en tot het uiten der gevoelens. Zij vormen een practischen cursus in de orthophonie en de uitspraakleer en zullen de gelegenheid schenken om het plaatselijk accent te bestrijden en de uitspraak- en articulatiefouten te verbeteren.

N. B. — Daar waar men over een leerares in de orthophonie en de uitspraakleer beschikt, zal men best den cursus in het natuurlijk opzeggen aan deze leerkracht toevertrouwen mits er evenwel volledige overeenstemming heersche tusschen haar en de leerares in de moeder-taal, wat de keus der oefeningen betreft.

De verbetering der stijlwerken zal met zorg en regelmatigheid gedaan worden; ieder werk zal door de leerares onderzocht en beoordeeld worden, in opzicht van de spelling, van de nauwkeurigheid van den vorm en van den inhoud.

De opmerkingen, die op een zeker aantal werken toepasselijk zijn, zullen bijeengebracht en in de klas door de leerares besproken worden. De leerlingen zullen er grondbeginselen of practische regels uitspreken, die zij als bijvoegsel onderaan het verbeterde werk zullen schrijven. De contrôle der verbeteringen zal met dezelfde zorg gedaan worden als die der andere werken van de leerlingen.

In de spraakkunst, zal de leerares zich houden aan de voornaamste regels die practisch van belang zijn en talrijke toepassingsoefeningen laten maken.

Spelling en dictee. — In dezen cursus zal de leerares zich niet tevreden stellen met het eenvoudig verbeteren der spelfouten. Zij zal aan het onderwijs in de spelling de vereischte positieve en methodische wending trachten te geven. Ieder dictee in doorlopenden tekst zal vooraf door de leerlingen gelezen worden ofwel zal de leerares even ten minste de beteekenis van doen begrijpen; als herhaling of controlémiddel zal de leerares een niet door haar voorbereiden noch uitgelegden tekst aan de leerlingen dicteeren.

De verbetering der fouten tegen de spraakkunst zal na het dicteeren gerechtvaardigd worden. Telkens als het mogelijk is zal de verbetering der fouten tegen het gebruik op redeneering steunen (etymologie, uitspraak, analogie met andere woorden, enz.). Op deze rechtvaardiging zal de nauwkeurige schrijfwijze volgen van het verkeerd gespelde woord (ten minste tweemaal schrijven) evenals die van andere woorden, die dezelfde speleigenaardigheden vertoonen.

Spreken. — Buiten de gebruikelijke onderwerpen zal men er de leerlingen aan gewennen, nauwkeurig en zonder aarzeling in de taal een voorwerp, dat voor hun oogen ligt, te beschrijven. De leerares zal in deze oefeningen het juiste woord eischen. Men zal een beroep doen op al de zintuigen (gezicht, gehoor, gevoel, enz.) evenals op de wetenschappelijke kennis der leerlingen ten einde een zoo nauwkeurig en zoo volledig mogelijke beschrijving te bekomen.

Men zal de leerlingen ook verhalen, fabels, moraliteiten, enz., aan de kinderen leeren vertellen; die stukken moeten boeiend zijn.

Aanvullingsoefeningen. — Door middel van syllabussen en vragenlijsten zal men de leerlingen vertrouwd maken met persoonlijke arbeid. Zij zullen platenboeken samenstellen, waarvan zij zelf den tekst zullen schrijven en voor welker stoffelijke uitvoering, illustraties en versieringen zij zullen zorgen.

Programma.

Eerste studiejaar.

1. *Verklaren, lezen en natuurlijk opzeggen* van uitgekozen stukken, die goed gegradueerd zijn en kunnen bijdragen tot de vorming van den geest en het zedelijkheidsgevoel (beschrijvingen, verhalen, brieven) en waaronder eenige van Belgische schrijvers.

Beginselen der uitspraakleer en orthophonie. — Beschrijving en werking van het spraakorgaan. Hoedanigheden der stem. Stemmisling. Stemgebreken.

Ontwikkeling der taal bij het kind.

2. *Spreekoefeningen:*

Mondelinge *beschrijving* van gebruiksvoorwerpen, van groepen van voorwerpen, van platen, van schilderijen, van landschappen. — Portretten, levendige tooneeltjes.

verhalen. — a) Verslagen over uitstapjes, plechtigheden of allerle gebeurtenissen waaraan de leerlingen deelgenomen hebben ;
 Samenvattingen van gelezen stukken of boeken ;
 Vertellingen, sprookjes, fabels, zedelijke verhalen voor de
 kinters.

De laatste oefeningen zullen best gehouden worden in een kin-
 min.

Steloefeningen. — a) Schriftelijke toepassingen van bovenge-
 vande oefeningen.

De verhalen voor de kleuters zullen in een afzonderlijk overvloedig
 gestreerd album overgeschreven worden ofwel zullen zij dienen
 met vervaardigen van boeken met platen.

De leerares in de moedertaal zal daartoe overleg plegen met de
 rees in het teekenen en in den handenarbeid.

Het album of deze schrijfboeken zullen aan de commissie tijdens
 de overgangsexamen overgelegd worden samen met de handwerken
 en de verslagen over aanvullingsoefeningen.

Oefeningen over onderwerpen van beschrijvenden en verhalen-
 aard en bij voorkeur in verband staande met zaken uit de natuur,
 gezin, het schoolleven, met de plichten van het dagelijksche leven,
 de beroepsplichten en met de gewone betrekkingen uit het leven
 der onderwijzeres.

Brieven. — De beleefdheidsbrief. — Modelbrieven. — *Vormen*
 die men neemt bij het briefschrijven. — Briefwisseling tusschen de
 leerlingen der scholen.

Spraakkunst en spelling.

De gebruikelijke regels der spraakkunst herzien door middel van
 zinnen gegeven of gedichteerde teksten. — Lexicologie of vorm-
 syntaxis, samenstelling, afleiding, synoniemen, homoniemen.

De woordsoorten en hun verschillende functies.

Spraakkundige ontleding van den zin passend aangetoond door mid-
 del van graphieken en plannen. Ontbinding van samengestelde zinnen
 in hoofdzinnen en bijzinnen (zinsontleding).

De leesteekens.

Talrijke oefeningen over spelling en woordenschat.

Aanbevolen lectuur.

Aanvullingsoefeningen.

De oefeningen in bovenstaande paragr. 6 en 7 vermeld, zullen vooral
 kind in de literatuur bestudeeren op zulk een wijze dat de leerlinge
 niet verlaten der normaalschool een zoo uitgebreid mogelijke docu-
 mentatie over dit onderwerp bezit.

Tweede studiejaar.

— *Verklaren, lezen en natuurlijk opzeggen* van stukken van een
 verheven aard. Ontleding van korte model-toespraken en korte

redevoeringen betrekking hebbende op een of ander schoolfeestje en schoolplechtigheid.

Orthophonie. — Spraakstoornissen ; stoornissen in de uitspraak het stotteren, het brabbelen, het stamelen, articulatiegebreken.

Practische studie der spraakstoornissen. Orthophonische methoden om ze te verbeteren. Practische oefeningen met de kinderen uit de oefenschool.

Spraakhygiëne : middelen te gebruiken door de bewaarschoolonderwijzers om spraakstoornissen te voorkomen.

2. — *Spreken.* a) Beschrijving en vergelijking van voorwerpen, platen, personen of tooneelen waarbij de leerlinge er toe gebrachtd wordt, haar gedachten of indrukken weer te geven in verband met ha waargenomen voorwerp.

b) Verhalen. — Allerlei verslagen.

c) Verslagen over een zitting of over een les. — Korte redevoeringe : dankbetuiging, verwelkoming ; voorstelling van personen, enz.

3. — *Steloefeningen.* a) Schriftelijke toepassingen van bovengenoemde oefeningen.

b) De elementaire verhandeling, d. w. z. in den loop van een beschrijving, van een verhaal of van een brief de hoofdgedachte ontwikkelken welke ingegeven wordt door het te behandelen onderwerp.

c) De brief. Officieele brieven : aanvragen om een betrekking, om iemands steun te bekomen, enz.

d) Korte samenspraken tusschen een moeder en haar kinderen tusschen een onderwijzeres en haar leerlingen over de gebeurtenissen van het kinderleven.

e) Teksten voor gebarenspele en symbolische turnoefeningen (voorstelling van huishoudelijke en beroepsbezigheden, van verschijnselen en werkzaamheden in verband met elk jaargetijde, enz., gelegenheidsspelen).

Korte tooneeltjes door kinderen uit te voeren.

Korte en zeer eenvoudige teksten door de kleuters op te zeggen, na te bootsen of te zingen.

f) Het geïllustreerde sprookjes-album en de boeken met platen voortzetten.

4. — *Spraakkunst en spelling.* a) Herhaling en voortzetting van den vorigen cursus.

b) Aard der zinnen en hunne verschillende functies.

5. — *Spellingsoefeningen.*

6. — *Aanbevolen lectuur en aanvullingsoefeningen.*

Deze beoogen in de eerste plaats :

a) de studie van het kind in de literatuur (zie programma, eerste jaar) ;

b) stel- en uitvoeringsoefeningen in verband met paragr. e) der steloefeningen.

Derde studiejaar.

Aanbevolen lectuur. — Lezen van werken in verband met het k. l. De leerlingen zullen er nu mondeling, dan schriftelijk, een be- k. te ontleding van maken en er hun persoonlijke beoordeeling aan t. roegen.

Beginselen der uitspraakleer en orthophonie. — Vlugge herhaling v. het programma voor het 1ste en het 2° jaar.
r. Practische oefeningen in de klassen van den kindertuin. Practische o. ningen ter verbetering van de spraakstoornissen.

Spreken. — Talrijke practische oefeningen: korte verhalen, s. okjes, enz. Voordrachten over bepaalde onderwerpen. Verslagen o. r. gelezen werken.

Steloefeningen. — Briefstijl; officieele brieven, aanvragen tot het b. omen van een betrekking, van ondersteuning, enz.
e. Verslagen steunende op de practische kennis opgedaan tijdens de o. ningen in de kinderbewaarplaatsen, zuigelingentehuizen, enz. Ver- s. over bezoeken en uitstapjes.
l. Korte en zeer eenvoudige teksten door de kleuters op te zeggen of t. ningen.

g. Teksten voor mimologische spelen en oefeningen in de symbolische g. nastiek (voorstelling van de huishoudelijke en van de beroepsbe- z. eden, van de verschijnselen of werkzaamheden welke in verband s. n met de jaargetijden, enz), gelegenheidsspelen, enz.
e. Leine tooneelstukjes door de kinderen uit te voeren.
e. Verslagen over de gebeurtenissen uit het dagelijksch schoolleven.

Lessen in de geschiedenis. — Geschiedkundige lectuur.*Pædagogische wenken.*

g. Door den cursus in de geschiedenis zal de leerares het vaderlandsch g. oel bij de jonge meisjes trachten te ontwikkelen. Zij zal er zich o. toeleggen hun een klaren kijk te geven op de belangrijkste feiten v. onze geschiedenis en op de meest kenmerkende punten der bescha- g. ten einde hun de juiste beteekenis te doen begrijpen van het Bel- g. he leven in de verschillende geschiedkundige tijdvakken.

b. Zij zal er zich niet mede tevreden stellen den tekst van een hand- b. k te herhalen; zij zal bij voorbeeld een tijdvak in groote trekken s. etsen en daarna de jonge meisjes aanz tten de boeken te lezen en d. opzoekingen te doen welke dat tijdvak beter leeren begrijpen; s. iende levensschetsen en kenmerkende anecdoten zullen haar onder- w. toelichten en er de bijzonderheden van vastleggen.

l. Zij zal evenwel niet uit het oog verliezen dat de uurrooster haar s. l. ts één uur per week toekent om een tamelijk uitgebreid program- s. uit te werken. Zij zal zich dus bij de voornaamste feiten beperken. s. neme niet de verkeerde gewoonte van tal van leeraars aan, welke

bovenmatig uitweiden over de eerste tijdperken van onze geschiedenis en dan nog slechts van de laatste, verreweg de belangrijkste, een vlug overzicht kunnen geven.

Teekeningen, prenten, wandplaten, enz. zullen haar onderwijs boeiend maken evenals bezoeken aan musea, monumenten, historische bouwvallen en landschappen van de streek of van het land.

De leerlingen zullen albums samenstellen waarin zij stukken verzamelen in verband met de geschiedenis van onze beschaving door de eeuwen heen. Teekeningen zullen daarin afwisselen met portretten van groote mannen, bijschriften of korte nota's zullen het album aanvullen.

De voornaamste deelen van onze staatkundige en administratieve inrichting zullen vooral door middel van concrete voorbeelden uiteengezet worden.

De cursus in de geschiedenis zal eindigen met een vlug overzicht van de gebeurtenissen uit den wereldoorlog en den vrede van Versailles, van het doel van den Volkenbond en zijn pogingen om oorlogen te voorkomen, van het Permanente Hof van Internationale Justitie, van de inrichting van het *Roode Kruis* en het doel van het *Roode Kruis der Jeugd*; doch de leerares zal eens te meer de aandacht der leerlingen vestigen op de aardrijkskundige ligging van ons land en op het feit dat het, helaas! al te dikwijls het slagveld van Europa is geweest.

Programma.

Eerste studiejaar.

1. — Begrippen over de voorhistorische menschen; gehouwen- en geslepen-steenperiode, bronsperiode en ijzerperiode.
2. — Bondige uiteenzetting van de verovering van België door de Romeinen en van den toestand van België onder de Romeinsche overheersching.
3. — Vestiging der Franken in België. — Clovis.
4. — Maatschappelijke toestand van België van de VIe tot de VIIIe eeuw. Invoering en verspreiding van het christendom in België; de kloosters.
5. — Algemeen overzicht van de oorlogen en van de instellingen van Karel den Groote.
6. — Het leenstelsel in België; het leencontract; de burg; de lijfeigenschap; de private oorlogen; de vredeswetten.
7. — Voornaamste feiten uit den eersten en den vierden kruistocht.
8. — De Belgische gemeenten: Hun geleidelijke ontwikkeling tot in de XIVe eeuw; vrijheden en privilegiën; de ambachten en de gilden; handel en nijverheid; markten en jaarmarkten.
9. — Strijd der Vlaamsche gemeenten tegen de Fransche koningen: Jan Breydel en Pieter de Coninck; Jacob en Philips van Artevelde.

10. — Het huis van Burgondië in België : vereeniging der Belgische provinciën onder Philips den Goede ; strijd der groote Belgische genten tegen de Burgondische vorsten. Maatschappelijke toestand België in de XVe eeuw. Ontwikkeling der kunsten : de gebroeders Eyck.
11. — Keizer Karel : uitgestrektheid van zijn rijk ; politieke inrichting van België ; opstand der Gentenaren ; uitbreiding van den handelsverkeer.
12. — Voornaamste feiten uit de omwenteling der XVIe eeuw ; de Franse troepen in België ; oprichting van nieuwe bisdommen ; het verbond der edelen ; de buitensporigheden der beeldenstormers ; Raad van Beroerten en de onthoofding der graven van Egmont en Hoorn ; de belastingen van den Hertog van Alva ; de pacificatie van Gent ; de goede uitslag der pogingen van Alexander Farnèse ; toestand van België op het einde der regeering van Philips II.
13. — Albert en Isabella. — Rubens, enz.
14. — België onder de Oostenrijksche overheersching. Ons land op het veld van Europa. — Maria-Theresia en Josef II. — De Brabantse omwenteling.
15. — België onder Fransch beheer. De Boerenkrijg. Napoleon I. — Waterloo.

Tweede studiejaar.

1. — Beginselen der nieuwste geschiedenis in verband met de geschiedenis van België in de XIXe en in de XXe eeuw.
2. — België onder Hollandsch beheer. Omwenteling van 1830. Begrijpe begrippen over de groote vrijheden door de Belgische Grondwet gewaarborgd en over de inrichting der groote staatsmachten.
3. — Onafhankelijk België. De koningen Leopold I, Leopold II, Albert. Groote feiten uit de geschiedenis der beschaving van 1830 tot onze dagen. De spoorwegen en de moderne verkeers- en vervoermiddelen, de uitbreiding der steden, de economische bloei ; wereldwonderingen ; Congo. De wereldoorlog 1914-1918.
4. — De Volkenbond. Het Permanente Hof van Internationale Justitie. Het Roode Kruis en het Roode Kruis der Jeugd. Verplichting van de Belgen om uit al hun krachten mede te werken aan het behoud van den vrede tusschen de volken doch zonder iets te verzwakken van hetgeen de veiligheid van hun eigen land moet waarborgen.

Lessen en Oefeningen in de Aardrijkskunde.

- De cursus in de aardrijkskunde moet in de eerste plaats bijdragen tot de algemeene vorming der bewaarschoolonderwijzers.
- Om vruchten af te werpen, moet het onderwijs in de aardrijkskunde niet alleen wetenschappelijk en proefondervindelijk zijn, ten einde

aan de leerlingen een degelijke en nauwkeurige documentatie te zorgen en haar critischen geest te scherpen, en tevens *beschrijvend schilderachtig*, opdat het tot haar verbeelding en zinnen zou spreken.

Aan de eerste vier voorwaarden wordt voldaan wanneer de leeraren van de rechtstreeksche waarneming der dingen uitgaande, de leerlingen er toe brengt de natuurlijke aaneenschakeling der aardrijkskundige feiten te ontdekken. Vaak zal zij de kweekelingen een syllabus of een vragenlijst ter hand stellen welke als leidraad kan dienen voor de beredeneerde studie van het onderwerp der volgende les en voor de kaart van het betrokken land; vaak ook zal zij, met behulp van het materieel der bewaarschool, de beschouwde feiten in 't klein laten voorstellen. De leerlingen zullen tevens ingewijd worden in het lezen en het verklaren van volstrekt nauwkeurige kaarten.

Het onderwijs zal beschrijvend en schilderachtig zijn wanneer de leeraren de bijzonderheden en de in 't oog vallende trekken welke een toestand kenmerken, weet uit te kiezen en het talent bezit om de feiten, die zij wil beschrijven, voor den geest op te roepen.

Vaste of cinematographische lichtbeelden kunnen de lessen in aardrijkskunde met vrucht aanvullen, evenals het lezen van geschiedboeken, van reisverhalen. — De leerlingen zullen prentkaarten verzamelen in verband met de lessen en albums samenstellen. Zij zullen ook verzamelingen van handelsproducten aanleggen. Onder de bescherming van het Roode Kruis (80, Livornostraat, Brussel) kunnen zij zich in betrekking stellen met buitenlandsche leerlingen van gelijken leeftijd en aardrijkskundige documenten met hen ruilen.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. — *Eerste begrippen van den aardbol.* — Vorm en afmetingen der aarde, orienteering, polen, evenaar, middaglijnen, parallelcirkels, gordels, lengte en breedte, bepaling van een punt op den aardbol, beweging, rotatie en wenteling der aarde, dag en nacht; het uur (uurcirkels), de jaargetijden, de schijngestalten der maan, de zons- en maansverduisteringen, de kometen, de sterren (kaart van het firmament).

Planisferen: kaarten, schaal, overeengekomen teekens, meten van afstanden op de sfeer en op de kaarten.

B. — *Algemeene aardrijkskunde.* — De vastelanden en de vijf werelddeelen: ligging, uitgestrektheid, bevolking, groote bergketens; merkwaardigste natuurlijke rijkdommen. De belangrijkste staten en steden; menschenrassen. De oceaan, zijn groote indeelingen, zeeën, voornaamste golven en zeeëngten; de voornaamste stroomen, de meest bezochte havens, de groote zeevaartlijnen.

Tweede studiejaar.

A. — *Uitgebreide aardrijkskunde van België.* — Grenzen, uitgestrektheid, bevolking, relief van den bodem, natuurlijke landschap

en, bevaarbare waterwegen, voornaamste spoorwegen (officieel
 inboek), belangrijke voortbrengselen uit de drie rijken, zetel der
 oote takken van nijverheid. Landen waarmede België belangrijke
 handelsbetrekkingen heeft; landen waaruit België het grootste deel
 der voedingsmiddelen haalt voor zijn bevolking; landen waaruit het
 grootste deel der grondstoffen haalt voor zijn voornaamste takken van nijverheid;
 voornaamste landen naar dewelke het zijn vervaardigde voorwerpen
 uitvoert. Nieuwe afzetgebieden zoeken; wereldconcurrentie; voor-
 bereiden om te slagen. Eenige begrippen over de handelsbalans.
 Nieuw België. Denkbeeldige reizen door het land met het doel de
 leerlingen vertrouwd te maken met de verschillende landschappen;
 verkeer oceanen en vastelanden met België als uitgangspunt, om
 theoretische kennis op te doen omtrent onze economische betrekkingen.
 Staatkundige inrichting van België.

E. — *Aardrijkskunde van Congo*. — Aanvankelijke begrippen be-
 reiden om de leerlingen eenigzins vertrouwd te maken met onze
 kolonie en met het belang dat zij heeft voor de economie van het
 land.

Oefeningen in de Natuurwetenschappen.

De eerste begrippen van de natuurwetenschappen moeten noodza-
 delijkerwijze deel uitmaken van de kennis der bewaarschoolonderwij-
 zes.

Zij dienen als grondslag voor de lessen in de Gezondheidsleer, de
 kinderverzorging, de Huishoudkunde en den Tuinbouw. Buitendien
 zijn zij een onuitputbare bron van gesprekken met de kleintjes, want
 kinderen houden van de natuur; planten en dieren wekken hun be-
 belangstelling op en geven hunnerzijds aanleiding tot ontelbare vragen.
 De studie der natuurwetenschappen is trouwens een voortreffelijk
 leermiddel voor de verstandelijke vorming der toekomstige onder-
 wijzeressen, mits zij geleid zij volgens de goede methoden. In dat
 geval, ontwikkelt zij den geest van waarneming, van onderzoek, van
 nauwgezetheid en den critischen geest.

De leerares in de natuurwetenschappen moet haar onderwijs prac-
 tisch en proefondervindelijk trachten te maken. Zij zal haar toevlucht
 nemen tot herhaalde proefnemingen, tot rechtstreeksche zooveel mo-
 gelijk bijzonder treffende waarnemingen der wezens en der dingen;
 tot het microscopisch onderzoek van doorsneden; tot het kweken
 van planten en dieren; tot het aanleggen van een kleinen plantentuin
 of het samenstellen van een kruidboek; tot het vervaardigen, door de
 leerlingen, van een verzameling producten van verschillenden aard en,
 voor middel van klei, bordpapier, hout en ijzerdraad, van eenvoudige
 wetenschappelijke toestellen; tot wetenschappelijke uitstapjes en mu-
 seumbezoeken waarover schriftelijk en mondeling verslag wordt uit-
 gebracht. Hier kan het teekenen groote diensten bewijzen, zooals
 aanbevolen wordt in de paedagogische wenken betreffende dit vak.
 In de leerlingen tot persoonlijken arbeid aan te sporen en haar waar-

nemingen te leiden, zal de leerares haar dikwijls syllabussen als leerraad ter hand stellen. Telkens als de les er zich toe leent zal zij dit stelsel haar toevlucht nemen.

Planten en dieren moeten in hun natuurlijke omgeving geplaatst worden en er dient nadruk gelegd op hun levenswijze.

Door de zeden der dieren kan men de voornaamste kenmerken van hun lichaamsbouw verklaren. Het zijn dergelijke begrippen welke zulk een bijzondere aantrekkelijkheid aan de natuurwetenschappen geven.

Planten zoowel als dieren moeten op zichzelf bestudeerd worden en niet met het oog op hun wetenschappelijke rangschikking. Deze laatste wordt uit de studie der waargenomen typen afgeleid.

De leerares in de natuurwetenschappen zal de leerlingen begrippen van persoonlijke gezondheidsleer aanleeren; zij zal ze goede gezondheidsgewoonten doen aannemen en ze bekend maken met de gezondheidsspelen.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. — Eenige uitsluitend proefondervindelijke lessen, die ten doel hebben den grondslag te leggen voor de begrippen van physiologie en gezondheidsleer.

a) Bestanddeelen van de lucht en het water.

Kenmerkende eigenschappen van zuurstof, stikstof en waterstof.

b) Verbranding. Voorbeelden van snelle verbranding en van trage verbranding of oxydaties. Koolstof. Kooloxyde en Kooldioxyde. Zwaavel. Phosphoor.

c) Ijzer, koper, lood, goud, zilver.

d) Begrippen van enkelvoudige en van samengestelde lichamen.

Beknopte begrippen over de termen: mengsel, verbinding, legering en kwiklegeering, enz.

Concrete verklaring, door middel van eenvoudige door de leerlingen gedane proefnemingen, van sommige scheikundige termen door de geneesheeren in hun voorschriften gebruikt.

e) Zuren, bases, zouten. Voorbeelden; algemeene eigenschappen.

f) Organische stoffen; eiwit-stoffen, vetstoffen, zetmeel, suiker (1). Onderscheid tusschen de organische stoffen en de anorganische stoffen.

B. — *De mensch.*

a) Beknopte beschrijving van het geraamte. Bouw van het beweeglijk gewricht. Samenstelling der beenderen. Bouw en eigenschappen der spieren. Mechanisme der beweging. Aanhechtingspunt en rol van eenige spieren van den romp en van de ledematen. Beknopte

(1) De leerares zal overleg plegen met de leerares in de huishoudkunde voor de studie der voornaamste organische stoffen welke voorkomen in de samenstelling der voedingsstoffen.

rijsving en rol van de zenuwcentra en van de zenuwen (1). De
 gen; eenvoudige beschrijving en werking (2).

Eenvoudige verklaring van de wijze waarop de spijsvertering, de
 esomloop en de ademhaling bij den mensch geschieden.

Het spraakorgaan : beschrijving en werking. Gebreken der stem
 stem, heesche stem, hooge stem) ; oorzaken en geneesmiddelen.

Begrippen van persoonlijke gezondheidsleer. Het gezondheids-

— *De dieren.*

chrijving en ethologie van eenige der meest bekende dieren van
 de klassen : zoogdieren, vogels, kruipende dieren, kikvorsch-
 gen, visschen.

merken van deze klassen en van den stam der gewervelde die-

chrijving van eenige der meest bekende dieren van volgende
 en : weekdieren, insecten, wormen.

merken van deze klassen en van den stam der ongewervelde
 ra.

Groote lijnen der classificatie.

merkingen. — 1. — De beschrijving der dieren zal vooral loopen
 de merkwaardigste eigenaardigheden van hun uitwendigen
 , hun zeden, hun gewoonten, de diensten die zij bewijzen of de
 en die zij opleveren.

— De leerlingen zullen schetsen maken van de bestudeerde die-
 of gedeelten van dieren. Zij zullen het museum voor natuurlijke
 ie der stad bezoeken.

— *De planten.*

Beschrijving van bekende planten uit de streek : speenkruid,
 boon, boterbloem ; veldkers, violier, kool, erwt, boon, welrie-
 e lathyrus ; appelaar, kerseboom, aardbezie ; wilde roos, roos ;
 el, hondspeterselie ; aardappel, tabak, paardebloem, groote gan-
 em, latuw ; eik, hazelaar ; tarwe, haver, hondsgas, gewone
 pijn (den), kampernoelie.

Groote lijnen der classificatie.

Zeer eenvoudige uiteenzetting van de verrichtingen van den
 el; den stam, het blad, de bloem, het zaad.

de plantencel ; microscopische waarnemingen.

merkingen. — De leerlingen zullen schetsen maken van de bestu-
 de planten of gedeelten van planten. Zij zullen enkele uitstapjes
 en den kruidtuin der stad bezoeken. Zij zullen een klein kruid-
 ie aanleggen in de school.

Het mechanisme van het gezicht en van het gehoor kan slechts in het
 e studiejaar in den natuurkundercursus bestudeerd worden.

De begrippen in verband met het zenuwstelsel zullen te gelegener tijd
 wezen worden, om tot grondslag te kunnen dienen voor de eerste lessen
 zielskunde.

E. — *Voordrachten*, door de leerlingen, over de takken van nijverheid en de gewone ambachten.

Tweede studiejaar.

A. — *Eenige delfstoffen.*

Begrippen over steenkool, klei, zand, kalksteen, kalkfosfaat, zandsteen, schilfersteen, leisteen, keukenzout, de gebruikelijke metaalen, ijzerroest, kopergroen.

B. — *Natuurkunde.*

N.-B. — De feiten worden ontleed en de proefnemingen gedaan door de leerares en door de leerlingen :

Lichamen : Aggregatietoestanden, verschijnselen en proefnemingen waaruit de voornaamste eigenschappen der lichamen blijken.

Krachten : Samenstelling. Toepassingen : hefboomen.

Zwaartekracht : richting, richtingsvermogen (schietlood, gewoone weegschaal, brugbalans, slinger). Zwaartepunt.

Wet van Archimedes : drijvend lichaam ; bepaling van het soortelijk gewicht. Andere toepassingen.

Evenwicht der vloeistoffen : eerste begrippen ; communiceeren met vaten ; toepassingen.

Haarbuiskracht : proefnemingen.

Luchtdrukking : bestaan, bepaling, verschijnselen en proefnemingen met barometer.

Verdunning der gassen : luchtpomp ; proefnemingen.

Wet van Archimedes : luchtballons ; vliegkunst

Drukking der gassen of vloeistoffen : pompen en hevels.

Geluidsleer : klanken, weergalm, resonantie. Mechanisme van het gehoor. Stemvork, phonograaf.

Warmte : verschillende warmtebronnen, begrippen van de calorische Temperatuur : wijze van meten (thermometer).

Verandering van aggregatietoestand : smelten en stollen, koken, verdamping, vloeibaarmaking, verdichting.

Weerkundige verschijnselen.

Licht : Lichtbronnen, schaduw, halfschaduw. Zonnespectrum en proefnemingen. Regenbogen.

Gezicht : Mechanisme van het gezichtsorgaan. Gebreken van het oog. Gebruik van glazen. Vergrootglas. Photographisch toestel.

Magnetisme : magneet ; zeekompas.

Electriciteit : Proefnemingen om de verschillende uitwerksels der electriciteit aan de toonen. Zeer beknopte verklaring van eenige hare toepassingen.

Electriciteit in den dampkring : weerlicht, bliksem, bliksemafleider, electro-magneet ; electricische schel ; telefoon, telegraaf. Begrippen van galvanoplastiek (proefnemingen).

Begrippen van draadlooze telefonie en telegrafie.

X stralen. — Radiographie.

Opmerkingen. — 1. — In elk studiejaar houden de leerlingen een schrijfbuch, bevattende zooveel afdeelingen als er vakken onderwezen worden in den cursus in de natuurwetenschappen ; in dit schrijfbuch noteeren zij : persoonlijke samenvattingen, schetsen, schema's en diagrammen, verslagen over proefnemingen, opmerkingen aangaande de aflegging van het programma voor de bewaarscholen, enz., enz.

2. — De leerlingen leggen aan en ordenen verzamelingen van allerlei producten, van eenvoudige toestellen en van voorwerpen in bordpapier, klei, hout, ijzerdraad, betreffende zaken uit de natuur, de werheid, de ambachten en die tot aanschouwingsmiddelen in den schooltuin kunnen dienen.

Rekenkunde.

Pædagogische wenken.

De leerlinge-bewaarschoolonderwijzeres is niet geroepen om later rekenen te onderwijzen. Bijgevolg moet zij dit vak niet noodzakelijkerwijze grondig bestudeeren, doch het onderwijs in de wiskunde heeft naar de vorming van het oordeel : het is dus nuttig dat de rekenkunde op het programma staat.

Haar zijn trouwens begrippen van rekenkunde welke een persoon met een maatschappelijken rang der bewaarschoolonderwijzeres volstrekt niet kennen.

De leerares zal haar cursus op zeer eenvoudige en zeer aanschouwelijke wijze trachten te geven en er een zuiver practisch onderwijs van maken.

Zij zal de leerlingen niet voor ingewikkelde redeneeringen stellen waarvan de beteekenis hun ontgaat, doch zich dikwijls bij concrete onderwijsvoeringen beperken en de kweekelingen op doeltreffende wijze voorbereiden om het rekenen op de talrijke behoeften van het leven te kunnen toepassen.

Een bijzonder belang zal gehecht worden aan het hoofdrekenen, de toepassingen op het gewone leven, aan het meten van oppervlakte en omvang, aan de volledige, aanschouwelijke en practische uiteenzetting van het wettelijke stelsel van maten en gewichten.

Het heeft zijn nut de studie van het metrieke stelsel in verband te brengen met die der meetkundige vormen. Deze twee cursussen moeten zeer nauw met elkander verbonden zijn. De vraagstukken zullen opgelost worden door de analytische methode en de opgaven zullen aan het werkelijke leven ontleend worden.

Programma.

Eerste et tweede studiejaar.

- A. — Telling der geheele en der tiendeelige getallen.
- B. — De vier hoofdbewerkingen op deze getallen.
- C. — De gewone breuken : telling en hoofdbewerkingen.
- D. — Oefeningen in het hoofdrekenen.
- E. — Volledige studie van het wettelijk stelsel van maten en gewichten. Berekening van de oppervlakte en van den omvang (oppervlakte van den rechthoek, het parallelogram, den driehoek, het trapezium, den regelmatigen veelhoek, den cirkel. Oppervlakte en omvang van het prisma, den cylinder, de regelmatige pyramide, de kegel en den bol).
- F. — Oplossing van vraagstukken door de methode van herleiden tot de eenheid. Gemakkelijke toepassingen in verband met den enkelvoudigen intrest, de korting boven het honderd, de winst- en verliesrekening ten honderd, rabat, commissieloon, wisselkoers (coursen), staatsrenten, te beleggen waarden, de gemiddelden.
- Vraagstukken in verband met het metrieke stelsel, de berekening van oppervlakte en omvang, de huishoudkunde, de ambachten, de dingen uit het practische leven.

Gezondheidsleer.

Pædagogische wenken.

De cursus in de gezondheidsleer moet niet uitsluitend ten doel hebben de leerlingen wijze hygiënische voorschriften aan te leeren ; moet hun vooral goede gezondheidsgewoonten doen aannemen.

Alleen de bewaarschoolonderwijzeres die zich een rationeele hygiëne heeft weten op te leggen, zal van haar kleine leerlingen hetzelfde kunnen bekomen. Bovendien moet zij tamelijk beslagen zijn in de algemeene gezondheidsleer, doch vooral in de kinderhygiëne.

Immers haar beroep brengt haar voortdurend in betrekking met de huismoeders ; zij zal trachten hun raadgeefster te worden. Zij moet ze kunnen verwittigen wanneer een kinderziekte smeult ; zij zal het verwittiging laten gepaard gaan met een wijzen raad. Zij zal de eerezorgen toedienen aan het kind dat plotseling ongesteld of gekwetst wordt op school. Ten slotte zal zij in de klasse, in de school of in de kinderbewaarplaats waarin zij tewerkgesteld is, goede gezondheidsvoorschriften doen in acht nemen.

De geneesheer die met den cursus belast is, zal de methoden verkregen welke hij op de universiteit heeft zien toepassen en moet zij op het peil plaatsen van zijn jonge toehoorders. Zijn onderwijs moet eerst en vooral concreet en practisch zijn ; hij zal de wetenschappelijke beschouwingen welke zijn leerlingen niet zouden verstaan, verkant laten om zich op den vasten grond der feiten te stellen.

De leerares in de natuurwetenschappen zal de methodiek voor

sen in de gezondheidsleer op de bewaarschool uiteenzetten. Zij zal daarbij steunen op de regels van het gezondheidsspel en op de werkwijzen aangeprezen door de *Afdeeling : De Gezondheid van het kind* der C. R. B. Educational Foundation.

Op de oefenschool zullen de meesteressen deze werkwijzen volgen. Zij zullen geregeld het gewicht en de gestalte van het kind opnemen, en in zekere gevallen, na het advies van den schoolarts te hebben gewonnen, zullen zij er de ouders kennis van geven als zij iets abnormaals in de cijfers vaststellen. (1).

De geneesheer zal de kweekelingen vertrouwd maken met het medisch toezicht over een school. Hij zal de *Inrichtingsverordening van de dienst voor medisch schooltoezicht* op den voet volgen (2). Hij zal de leerlingen vooral wijzen op de rol welke zij later moeten vervullen bij de ouders en bij den medischen opziener ; hij zal hun aangeven hoe zij de gegevens verstrekt door het medisch toezicht, in het belang van de gezondheid der kinderen moeten aanwenden. Hij zal ook dat toezicht een *normalen* tijd besteden, want hij mag niet vergeten dat het betere vaak de vijand van het goede is.

Programma.

Tweede studiejaar.

— Zeer elementaire studie der microbenleer (bacteriën : kokken, bacillen, pathogene paddenstoelen en gisten ; dierlijke parasieten en filtreerende smetstoffen).

— Reinheid van het lichaam. Hygiëne van de huid, van het haar, van de tanden, van de nagelen, van de zintuigen. Belangrijkheid der reinheid, inzonderheid voor het weren van gifstoffen.

— Hygiëne der kleederen.

— Hygiëne der voeding. Drinkbaar water : kenteekens, soorten. Middelen om drinkwater te zuiveren : koken, filtreren, beschrijving

1) Zie hier deze regels van het Gezondheidsspel zooals ze aangepast werden aan de bijzondere noodwendigheden onzer Belgische kinderen.

— Zich iederen dag zorgvuldig wasschen en meer dan één bad in de week nemen.

— De tanden ten minste eenmaal per dag en in alle geval 's avonds wasschen.

— Iederen dag goede melk drinken (zoo mogelijk een 1/2 liter).

— Iederen dag versche groenten en vruchten eten.

— Langzaam eten.

— Iederen dag in de open lucht spelen.

— Iederen dag afgaan.

— Vroeg slapen gaan en lang met open venster slapen.

2) Deze brochure, welke al de kweekelingen moeten bezitten, is verkrijgbaar tegen den prijs van 1 fr., bij den uitgever, R. Cille, de Mérodestraat, 96, Brussel.

van een goeden filter. Rol en rangschikking der spijsen. Voornaamste regels van een goede voeding. Vitaminen. Bederf en vervalschingsmiddelen. Eetwaren en dranken. Het alcoholisme : zijn verwoestingen. Luchtvervalschingen.

5. — Hygiëne der ademhaling. Het ademhalingsstoestel en de fysiologie der ademhaling. Beginselen der ademhalingsgymnastiek.

6. — Hygiëne der woning : plaats, richting, bouw, verluchting, luchtverversching, verwarming, verlichting. Riolen : gootstenen, beerputten, gemakken. De aanhoorigheden : waschhuis, konijnenspoel, hoenderhok, koestal, paardenstal in opzicht der hygiëne van den wijk.

7. — De besmettelijke ziekten, inzonderheid de kinderziekten, overplanting, algemeene behoed- en bederfwerende middelen, algemeene ontsmettingsmiddelen, bij besmettelijke ziekten, bijzondere maatregelen te nemen tegen de verschillende besmettelijke ziekten, longtering.

8. — Ziekten die door de dieren op den mensch worden overgedragen : hondsdoelheid, snotziekte, koolvuur, trichinosis.

9. — Beroepsziekten : van de huid, de oogen, de ooren, de ademhaling, den bloedsomloop, de spijsvertering.

10. — Eerste zorgen te geven in geval van storing der spijsvertering, buikpijn, bloedvloeijing, bezwijming, vallende ziekte, bloedaandoening.

11. — Eerste zorgen te geven in geval van verstikking of vergiftiging.

Derde studiejaar.

1. — Statistiek der kindersterfte in België en in de naburige landen. Hoe ze dient uitgelegd. Doel en belangrijkheid der kinderverzorging.

2. — Enkele elementaire begrippen over *eugeneses*.

3. — *Hygiëne van het kind vóór zijn geboorte*.

4. — Ontleedkunde en physiologie van den pasgeborene.

5. — *Zindelijkheidszorgen* : aan oogen, mond, ooren, neusholten, plooiën en holten van het lichaam, hoofd. Gedeeltelijke wasschingen. Baden.

6. — *Voeding*. — Algemeene begrippen. Het zoogen. Superioriteit van het zoogen door de moeder. De min. Hygiëne der zoogende vrouw. Het kunstmatig zoogen. Gemengd zoogen. Keuze der reukstoffen. Toeberedingswijzen. Gemiddeld rantsoen. Onderhoud van zuigflaas en dop. Gevaren van een slecht begrepen voeding. Middelen om te verbeteren. Toezicht over de voeding ; het afgaan ; het wegen en wichtstoemen. Het meten. Het spenen. Voedsel van het kind na het spenen.

7. — *Kleeding*. — Luiers ; inbakeren van het kind. Keuze en vaardiging van de voornaamste stukken eener luiersmand. Onderhoud

8. — *De kamer en het bedje van den zuigeling.* — Zindelijkheid, temperatuur, verlichting, hygrometrische toestand, verluchting der kamer van het kind. De wieg : keuze ; haar plaats in de kamer. Samenstelling en onderhoud van het beddegoed. Hoe moet het kind in de wieg liggen. Het streng weren van kunstmatige slaapwekkende middelen. Voorzorgen te nemen gedurende den slaap. Ontwikkeling der zindelijkheid.
9. — *Wandelingen met het kind.* — Hoe het kind moet gedragen worden. Gebruik van kinderwagentjes. Voorzorgen te nemen bij de eerste wandelingen.
10. — *Speelgoed.* — Nut. Hoedanigheid. Keuze volgens leeftijd,argetijde, omgeving. De rammelaar in het bijzonder.
11. — *Kinderstoelen.* — Hygiënische voorwaarden.
12. — *Het tandenkrijgen.* — Benaderd tijdstip waarop en volgorde waarin de verschillende soorten van tanden verschijnen. Ongevallen het tandenkrijgen. Te nemen voorzorgen.
13. — *Het loopen.* — Leeftijd van het leeren loopen. Bespreking stelsels welke worden aangeprezen om het leeren loopen te bevorderen.
14. — *De vaccinatie.* — Doel. Leeftijd. Tijdstip. Werking op het kind. Verzorging welke ermede in verband staat.
15. — *Bijzondere hygiëne van het kind tijdens den Zomer.*
16. — *Voornaamste ongesteldheden der kinderjaren.* Koorts. Aantastingen van het darmkanaal. Braken. Buikloop. Verstopping. Aantastingen der luchtwegen. Stuipeuvel. Spruw. Dauwworm. Besmettelijke ziekten der kinderjaren ; hun symptomen. Spoedeischende zorgen in afwachting dat de geneesheer komt. Gebruik van den thermometer. Warmte omslagen, gewatteerde omslagen. Lavementen. Zetpillen. Voorsigtige vooroordeelen in verband met de kinderhygiëne.
17. — *Practische dienst.* — Iedere leerlinge-onderwijzeres zal zich minstens gedurende 50 uren per jaar in de practijk oefenen in de werken der Kindsheid (kinderbewaarplaatsen, zuigelingentehuizen, keukens, -keukens en andere gelijksoortige werken). De dienstdoende zullen de besturen der normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen zich in betrekking stellen met de organismen welke ter plaatse of in de agglomeratie bestaan en zij zullen er voor zorgen dat hun leerlingen op doelmatige wijze deelnemen aan de werkzaamheid welke in de verschillende inrichtingen aan den dag komt gelegd. De leerlingen teekenen in een bijzonder schrijfboek het werk aan, zij bij elke oefening verrichten evenals haar persoonlijke opmerkingen welke er mede verband houden. Dat zorgvuldig bijgehouden schrijfboek, hetwelk bij elke oefening geparafeerd wordt door den geneesheer of door de bestuurster van het werk of door haar afgedigde, en waaraan een cijfer wordt toegekend door den leeraar met den cursus in de gezondheidsleer aan de normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen is belast, moet bij het eindexamen aan

de examencommissie worden voorgelegd en de titularesse moet toelichten.

De leerares in de opvoedkunde en in de methodiek is belast met de inrichting van het practisch werk en met de contrôle over de uitvoering waarop de schrijfboeken gehouden worden.

De practische dienst kan, volgens de plaatselijke mogelijkheden, in verschillende richt worden gedurende een regelmatig of een onregelmatig aantal uren per week.

18. — *Schoolhygiëne toepasselijk op den kindertuin.* — De inrichting der lokalen. Natuurlijke verlichting; richting. Klassen, kleerkamers, speelplaats, speelzalen; tuin, privaten en waterplaatsen; waschtank, Zandstrand. Verlichting, verwarming en verluchting der lokalen. Schoolmeubelen en leermiddelen.

Zoogezegde schoolziekten. Bijziendheid, zijdelingsche ruggenafwijking; verkromming; parasitaire aandoeningen.

Slijmvlieswoekeringen in de neuskeelholte (Adenoïde vegetaties). Verstandelijke arbeid. Leiding, duur en graad. Verstandsvervalsing. Geestelijke overlading. Overlading op school. Middelen om de kindertuin de vermoeienis te voorkomen.

19. — *Studie van de Inrichtingsverordening van den Dienst voor de kinderdienst schooltoezicht.* — De toekomstige onderwijzeressen worden met het practisch vertrouwd gemaakt met de rol welke zij later bij de kinderdiensten opzien en bij de ouders zullen te vervullen hebben.

20. — *Gebruik van de verbandkist.* — Eerste zorgen bij lichtwondingen, ongevallen, enz.

Teekenen.

Pædagogische wenken.

Voor de leerlingen der normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen moet het teekenen onder de belangrijkste vakken geschat worden.

Het teekenen is immers een taal welke de kleuters volkomen verstaan. De toekomstige bewaarschoolonderwijzeres zal dus moeten leeren er zich met gemak van te bedienen. Zij zal dit doel bereiken door veel te teekenen in albums, op losse bladen, op het bord.

Zij zal haar vrije stonden te baat nemen om vlugge schetsen te maken van al hetgeen haar omringt; een hoek van een vertrek, een landschap, verschillende voorwerpen, dieren, de kleine leerlingen in hun schilderachtige houdingen.

De leerares trachte de hoofdlijnen van het model door haar leerlingen te doen vatten ten einde ze ertoe te brengen haar persoonlijk in hun natuurlijke houdingen voor te stellen.

Het werk naar de natuur vindt zijn toepassingen in de teekeningen, prent, vlug geschetst op het bord. De bewaarschoolonderwijzeres moet in staat zijn om, terwijl zij spreekt, een reeks teekeningen op het bord te schetsen met het doel een verhaal te verduidelijken, een begrip

wensch aan te leeren, klaarder en concreter weer te geven. Om tot dien uitslag te geraken, zal de leerares haar leerlingen aantetten voortdurend op het bord te teekenen. Bijzondere uren zullen er aan gewijd worden. Het kind houdt van kleuren. Derhalve dient men aan op de schoolbanken die neiging ten nutte te maken. Het is dan ook noodzakelijk dat de onderwijzeres bedreven zij in het teekenen met kleuren.

Het vindingsteekenen neemt een belangrijke plaats in op het leeraan voor het teekenen. Het moet in innig verband staan met de lessen in den handenarbeid. Het ontwikkelt de verbeelding en den smaak. Het scheidt het model dat uitgevoerd wordt bij den handenarbeid: uitslag voor een album, versiering van snuisterijen, van een kussen, van bloem voor het versieren van het schoollokaal, enz.

Zoals het programma voor de moedertaal het voorschrijft, zullen de leerkrachten de kinderverhalen welke zij uitdenken, zelf illustreeren. Voor de degelijke uitvoering van dit voorschrift, zal er overleg moeten gepleegd worden tusschen de leerares in het teekenen, de leerkrachten in den handenarbeid en de leerkrachten in de moedertaal.

Het teekenen met instrumenten moet in verband gebracht worden met de studie der meetkundige vormen en met den handenarbeid. Het is eene eenigen tijd schijnt dit soort van teekenen verwaarloosd te worden. Dat is verkeerd, want het draagt ertoe bij den geest van juistheid en nauwkeurigheid, alsmede de orde en de reinheid te ontwikkelen. De leerkrachten zal al deze soorten van teekenen zoo goed mogelijk nuttigen: door er afwisseling in te brengen of door ze met elkander te verbinden, zal zij de verhoopde uitslagen trachten te bereiken.

Het verdient aanbeveling bezoeken aan tentoonstellingen van toegepaste kunst, aan meubelmagazijnen en andere te brengen. Die bezoeken vormen het schoonheidsgevoel, openen nieuwe horizonten en ontwikkelen den ondernemingsgeest.

De teekenlessen zullen hun bekroning vinden in een tentoonstelling van de door de leerlingen gedurende het verlopen schooljaar uitgevoerde werken.

De drie vierden der punten toegekend aan het teekenen in de examensproeven, worden voorbehouden voor de teekenwerken uitgevoerd den loop van het schooljaar. De leerkrachten geeft een cijfer aan de teekenwerken welke bewaard worden om overgelegd te worden aan de commissie.

Programma.

Eerste studiejaar.

— *Teekenen naar de natuur*: 1. Begrippen van reliëf: licht, schaduw, halfschaduw, schitterende punten, weerschijn. Langzame overgang van schaduw en licht. Verhoudingen, lijnen, vormen.

Beginselen der waarnemingsperspectief.

Voorwerpen naar de natuur geteekend: voorwerpen uit de schoolomgevingen, opgezette of levende dieren, vruchten, bloemen, boomen.

men, planten, landschappen, kinderspeelgoed, meubelen, personages.

4. Dezelfde voorwerpen in 't groot schetsen.

B. — *Vlugge teekeningen op het bord* van de voorwerpen hierboven in de n^{rs} 3 en 4 vermeld.

Dit gedeelte van den cursus zal in verband staan met de andere lessen (talen, wetenschappen, enz.). De leerlinge zal, bij voorbeeld, een vogel teekenen en in bijzonderheden, de deelen van dien vogel, zijn kop en de pooten, de boomen, derwijze dat zij deze gegevens kan benuttigen voor het illustreeren van haar lessen. Geheugenteekening.

C. — *Illustreeren van verhalen, fabels en vertelseltjes*: Samenstelling van een album of van platenboeken ten behoeve van de kleutels. (Zie programma voor de moedertaal.)

D. — *Vindingsteekenen*. — Bezoeken aan tentoonstellingen en toegepaste kunst, aan magazijnen en uitstallingen.

Versiering van platte en gebogen vlakken. Wetten der decoratieve samenstelling, afwisseling, herhaling, symmetrie, ontwikkeling, uitsparing, schikking met naast- en op- elkander-plaatsing, dooreenvlechting, indringing.

Decoratieve samenstelling: letters, cijfers, meetkundige vormen, eenvoudige voorwerpen, flora, fauna, landschappen, personages. Teekeningen voor het gezondheidsspel.

E. — *Kleuren*. — Studie der primaire, secundaire en tertiäre kleuren. Schakeeringen, tonen, kleurengamma's, kleurenharmonieën, tegenstelling.

F. — *Teekenen met instrumenten*. — Het nazien en het bewaaren der instrumenten. Hun gebruik. Hanteering. Loodlijnen, evenwijdige lijnen, cirkelomtrekken, hoeken, driehoeken, veelhoeken, kromlijnen, trekken. Teekenen van de ontwikkeling der bestudeerde meetkundige vaste lichamen.

Eenvoudige begrippen omtrent plan, opstand, profiel en doorsnede van een voorwerp. Enkele toepassingsoefeningen: gecoteerde schetsen op een gegeven schaal, van eenige eenvoudige voorwerpen, doozen, speelgoed, huisjes. Oefeningen in het lezen van plannen.

N. B. — Aan de les in het teekenen met instrumenten gaat dikwijls het in het net brengen van een vindingsteekening vooraf; de les in het kleurenteekenen volgt er heel vaak op.

Tweede studiejaar.

Ontwikkeling van het programma voor het eerste studiejaar.

Derde studiejaar.

Vlugge schetsen op het bord of op papier: Straten en landschappen, de straat en de stoepen; de weg en de zijwegen; de hagen; staalhuizen en plattelandshuizen; hoeven.

Het dorpsplein ; de kerk : drempel en toren.

De velden, de molen.

De bosschen, het laag hout, de open plaats in het bosch, het gras-
erk, de wagensporen.

Eenige boomtypen : eik, populier, den, wilg.

Kanaal en platte schuiten.

Rivier, meer, moeras, riet ; brug, glooing, enz.

Vertrekken binnen in het huis en tuinen : keuken, huiskamer, slaap-
mer. Tuinen : fruitboomen, heestergewas, vruchten, bloemen,
benton.

Dieren (bij voorkeur dieren waarmede het kind vertrouwd is) :
and, kat, mu's, konijn, schaap ; geit, paard, ezel, koe, varken, enz. ;
an, hen, kuiken, duif, eend ; enkele vogelen uit de streek of kooi-
gelen : musch, zwaluw, kwikstaart, merel, ekster, raaf, kanarievo-
papegaai, enz. ; visschen.

Personages : Kinderen van verschillenden leeftijd ; jongens, meisjes ;
wassennen : man, vrouw ; grijsaards : idem ; deze modellen moeten
reestemmen : a) met de familieleden : kinderen, broeders, zus-
; ouders ; groot-ouders ; b) in alle geval met de voorgestelde per-
ages.

. B. — De leerlingen zullen vooral de uitdrukking en de beweging
hten weer te geven.

Handenarbeid en nuttige Handwerken.

Pædagogische werken.

et onderwijs in den handenarbeid heeft in de eerste plaats ten
bij de leerlinge-onderwijzeressen den aanleg tot handenarbeid aan
weken evenals den lust voor de bezigheden die dezen aanleg be-
gen. Het zal trouwens bovendien bijdragen tot hun algemeene
ning en ontwikkelt bij haar den ondernemingsgeest en het zelfver-
wen.

e toepassing der aldus verworven kennis en bekwaamheid stelt ze
taat tal van kleine werken gemakkelijk uit te voeren en leermid-
n te vervaardigen. Gedurende haar gansche loopbaan zal de be-
rschoolonderwijzeres handbezigheden aan de kleinen moeten ver-
ffen, bezigheden welke verschillen naar gelang van de evolutie
methoden. Het is derhalve noodzakelijk dat de leerlinge-onder-
res handigheid, initiatief en smaak op school verwerve.

den loop harer studiën, zal de leerlinge-onderwijzeres geoefend
en in het vervaardigen van nuttige aanschouwingsvoorwerpen
van zij zich kan bedienen bij haar onderwijs. Deze voorwerpen
a de kern vormen van een verzameling waarvan de bestand-
n voortdurend vermeerderd, verbeterd en vernieuwd, haar ge-
de gansch haar beroepsleven zullen dienen.

het onderwijs in den eigenlijken handenarbeid sluit aan het on-
ht in de nuttige handwerken. Ieder meisje moet een groot deel

van haar kleedingstukken kunnen vervaardigen, verstellen en pasvorm veranderen wanneer ze versleten of buiten de mode zijn. Zij moeten in staat zijn om een luiermant te vervaardigen en jonge kinderen te kleden. Dit gedeelte van de vrouwelijke handwerken moet dus op het programma der normaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen staan opdat de cursus in de nuttige handwerken, opdat als hierboven wordt aangeduid, al de nuttige diensten zou kunnen bewijzen. Het is echter van belang dat de leerares in den handarbeid en de nuttige handwerken voortdurend overleg plege met haar collega's belast met het onderwijs in het teekenen, in de vormleerles in de opvoedkunde.

Op die wijze zullen deze verschillende onderwijsvakken in enig verband staan en elkander steunen zonder dat zij aanleiding geven tot noodlooze herhaling of tegenstrijdigheden.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. *Papierbewerking*. — a) *Plooien*. Grondvormen. Toepassingsvormingen; b) *Uitknippen*. Toepassingsoefeningen: schoonheidsvormen, silhouetten van voorwerpen, van personages, van bloemen, van dieren te knippen uit catalogussen, modebladen, behangpapier of teekeningen bekomen door middel van duplicator of chromograaf; c) *Plooien*. Friezen vormen door middel van uitgeknipte voorwerpen; d) *Boetseeren*. Vervaardiging van meetkundige vaste lichamen, van modellen van gebruiksvoorwerpen.

B. *Bordpapierbewerking*. — Kennis der gereedschappen en grondstoffen gebruikt bij de bordpapierbewerking. Toebereiding van lijm. Vervaardiging van gekleurde mozaïekspelen (vierkanten, driehoeken, rechthoeken, enz.). Vervaardiging van gebruiksvoorwerpen als: plakATEN, uurroosters, kAft, kalender, lotto's met platen, weegbaar verbonden vormen, vervoermiddelen zooals: kruiwagen, karretje, enz., leermiddelen, kinderspeelgoed, opvoedende spelen, materieel voor proefnemingen uit de proefondervindelijke zielekunde, meetkundige vaste lichamen, enz.

C. *Boetseeren*. — Vervaardiging van meetkundige vaste lichamen van vormen van gebruiksvoorwerpen, van paalen.

D. *Raffiawerk*. — Vlechttoefeningen. Gebruiksvoorwerpen: manden, hoeden, prullemandjes, enz.

E. *Vrouwelijke handwerken*. — 1° *Haken*: Wollen voorwerpen voor kinderen van 3 tot 6 jaar, broek, trui, morsbroek of schort, polo, kleed, ballennet.

2° *Naaien*: Vervaardiging van poppen, van ballen.

3° *Knippen en vervaardigen*: Linnen en kleedingstukken voor meisjes: vervaardiging van eenige der hiernavolgende voorwerpen: hemd, broek, onderrok, enz. Blouse, rok, keukenschorten, klass.

voorschot, enz. Linnen en kleedingstukken voor kinderen : hemd, broek, hemdbroek, kleed, schort, jongetjespakje.

Tweede studiejaar.

A. *Papierbewerking*. — Voortzetting van het werk aangevangen in het eerste studiejaar. Vervaardiging van papieren paalen, van poppen, van bloemen.

B. *Bordpapierbewerking*. — Voortzetting der oefeningen begonnen in het eerste studiejaar. Vervaardiging van voorwerpen welke kunnen dienen als leermiddelen (beweegbaar verbonden vormen, enz.).

C. *Kleuring* van eikelvormige voorwerpen, van glazen, enz., spatwerk, schabloon.

D. *Raffiawerk*. — Vervaardiging van voorwerpen als lijsten, manden, hoedenvormen, enz. ; op raam werken voor tapijten, lampekop, enz.

E. *Houtbewerking*. — Oefeningen in het uitsnijden van plankjes voor het vervaardigen van speelgoed : gebruiksvoorwerpen, dieren, personages, boomen, enz. Kleuren en spijkeren.

F. *Parelwerk*.

G. *Vrouwelijke handwerken*. — Voortzetting van den cursus van het eerste jaar.

De luiermant. — Modellen gekozen naar de grondbeginselen der gezondheidsleer onderwezen onder de lessen in de kinderverzorging. Vervaardiging, naar keus, door haken of door breien, van een der volgende voorwerpen : sjaal, pelerine, bolero, lijfje, enz. Vervaardiging van verschillende patronen.

Derde studiejaar.

Een verzameling leer- en aanschouwingsmiddelen tot stand brengen waarin eveneens de voorwerpen kunnen voorkomen welke de voorgaande jaren vervaardigd werden.

Huishoudkunde en begrippen van Tuinbouwkunde.

De jeugdige leerlingen van den kindertuin stellen het grootste belang in de bezigheden van het practische leven. Het is een vreugde voor hen de grooten te kunnen helpen en ze in hun dagelijksche verrichtingen na te bootsen. Verder is het van belang dat de jonge kinderen vroegtijdig zekere moederlijke zorgen leeren missen, welke hen doodeloos en te lang afhankelijk maken van volwassen personen.

De bewaarschoolonderwijzeres zal dikwijls met haar kleine leerlingen de huishoudelijke werken van haar klasse verrichten. In alle gevallen zij haar eigen huishouding waardig besturen. Het is noodzakelijk dat iedere vrouw een huishoudkundige vorming erlange. Die vorming opwegen tegen zeker individualisme, dat de practische zijden van het leven veracht en weltra in een materiele en zelfzuchtige kwaal zou kunnen ontaarden.

Wanneer een schoolcantine aan den kindertuin verbonden is, is de onderwijzeres de aangewezen persoon om ze te besturen, alleen of met de medewerking harer collega's.

De tuinbouw is aan te prijzen; hij geeft aanleiding tot tal van praktische oefeningen en tot talrijke praatjes met de kinderen.

Hij kan een ware ontspanning zijn voor de onderwijzeres en hij mag, in alle geval, als de gezondste gymnastiek beschouwd worden.

Voor de praktische werken en vooral voor het koken, worden de leerlingen verdeeld in groepen van 5 of 6, die een gezin uitmaken. Om de beurt zal ieder van hen de leiding van haar groep op zich nemen en de werkzaamheden besturen onder de leiding der leerares.

De voorbereide spijzen worden door de leerlingen verbruikt of in de schoolcantine opgediend. De kosten der maaltijden worden gedragen door de leerlingen die ze verbruiken. De samenstelling der spijskaart wordt besproken, met het oog op de voedingswaarde der spijzen; de prijs der maaltijden wordt met de medewerking der leerlingen uitgerekend. De verschillende spijskaarten worden in een bijzonder nota-boekje overgeschreven.

Daar, waar de omstandigheden het toelaten, zullen de kweekelingen zich grootendeels met den dienst voor het onderhoud en de reinheid der school belasten; men zal er zoo weinig mogelijk werkmenschen binnenlaten.

Het onderricht zal vooral op praktische wijze gegeven worden. De theoretische uitleg zal bij voorkeur occasioneel onder de praktische bezigheden verstrekt worden.

De leerares zal geen misbruik maken van de wetenschappelijke termen. Zij zal vergelijkingen uit het dagelijksch leven gebruiken, om de rol van elk bestanddeel der spijzen uit te leggen.

In overleg met de leeraren in den handenarbeid en in het teekenen, zal de meesteres de leerlingen tabellen, verzamelingen, gekleurde teekeningen laten samenstellen die de voedingsrantsoenen voorstellen, enz.

Programma.

Eerste studiejaar.

HUISHOUDKUNDE.

I. Huishoudkunde.

1° Talrijke en herhaalde *systematische oefeningen* om gewoonten van orde, reinheid en kalmte aan te kweken: deuren en vensters openen zonder gerucht; huisraad en klassebenoodigheden zonder gerucht hanteeren, enz.

2° *De spijzen en hun voornaamste bestanddeelen.* — Eiwitstoffen, vetstoffen, zetmeelhoudende stoffen, suiker, vitaminen. Het voldoende voedingsrantsoen. Equivalent in calorïen.

Het zetmeel uit den aardappel trekken, stijfisel en gluten uit het meel, fibrine uit het bloed, kaasstof uit de melk, legumine uit de erwten, gelatine uit de beenderen.

3° *Keuken*. — Toebereiding van maaltijden volgens een metho-
dische reeks spijskaarten voor werklieden- en boerenkeuken.

Berekening van de voedingswaarde en van den kostprijs.

Het budget opmaken in verhouding tot den maatschappelijken stand
van de onderwijzeres.

4° *Het tafeldienen*. — Welvoeglijkheid en wellevendheid. Het
vaatwerk wasschen.

5° *Verlichting, verwarming*. — Onderhoud van keukentoestellen en
van keukengerei. Eenige producten welke in het huishouden gebruikt
worden; soda, zeepsoorten, terpentijngeest, ammoniak, puimsteen,
zand, enz.

6° *Onderhoud en schoonmaak van huis en meubelen*.

7° *Wasschen en strijken*: Zeer eenvoudige kledingstukken ge-
naamd « platte stukken ».

II. Tuinbouwkunde.

De moestuin en de boomgaard. — *Gereedschap*. — Eenvoudigste
werken: zaaien, overplanten, wieden, enz. Het kweeken van de voor-
naamste groenten. Verdeeling van den moestuin. Het kweeken van
sierplanten in vollen grond; van kamerplanten. Keuze van de voor-
naamste soorten. Vermenigvuldiging. Bloemenversiering van vensters,
balkons, enz.

N. B. — Daar, waar de schooltuin groot genoeg is, zal elke leer-
linge of elke leerlingengroep (gezin) een tuintje moeten bewerken en
onderhouden. Voor dit practische werk zullen maandelijks waardeer-
ingscijfers toegekend worden, die voor een vierde medetellen bij de
overgangs- en eindexamens.

III. Veeteelt.

Verzorging van het kleine vee, het hoenderhok, het konijnenhok,
den bijenkorf, enz. Eenige begrippen over de zuivelproducten.

Tweede studiejaar.

Herhaling en uitbreiding van het leerplan voor het eerste studiejaar.

Voor de keuken, zich bijzonder toeleggen op het voorbereiden van
spijzen waarvan de moeilijkheid geleidelijk stijgt.

Burgerskeuken. — Het gebruiken van restjes.

Wasschen en strijken. — Lijflinnen voor vrouwen en kinderen.
Gekleurd linnen.

Derde studiejaar.

De keuken. — Bijzondere toebereidingen voor kleine kinderen, zie-
ken, herstellende personen.

Verschillende soorten van pap, van soep voor kinderen van 0 tot 18
maanden.

Beredeneerde samenstelling van hun maaltijden tot op den leeftijd
van 3 jaar en gedurende de periode van 3 tot 6 jaar.

Eenige specimens van spijskaarten voor de onderwijzers en haar familie. Kostprijs.

Begrootingen in verhouding tot den maatschappelijken stand der onderwijzers.

Muziek

Pædagogische wenken.

Men kan zich geen bewaarschool of kindertuin voorstellen zonder zang; de zang geeft aan deze soort van instellingen hun aantrekkelijk en vroolijk karakter. Het is dus van belang dat de onderwijzers kan zingen en dat zij voldoende begrippen van muziek bezit. De kweekelingen zullen een groot aantal zangen aanleeren welke aan de kleine leerlingen kunnen onderwezen worden. De leerares zal een zeer uitgebreid repertorium voor hen trachten samen te stellen. Zij zal de liederen met zorg kiezen uit het werk van goede componisten die kinderliederen hebben gemaakt.

De leerlingen zullen insgelijks, met het oog op hun eigen muzikale vorming, moeilijker zangen aanleeren. De school zal de eene of andere verzameling van geschikte zangen te hunner beschikking stellen. De oude volksliederen en de liederen van de streek, waarop eventueel nieuwe woorden gemaakt worden, zullen in dit opzicht een overvloedigen voorraad gepaste motieven aan de hand doen, evenals het werk der moderne liedercomponisten die meest rekening houden met de volksoverleveringen.

Daar waar het mogelijk is, zal een cursus in de rhythmische gymnastiek gegeven worden. Op dit gebied zal de turnleerares eventueel haar hulp verleen en aan haar collega belast met den muziek cursus. Muziektheorie en zang moeten innig verbonden worden, hetzij door de les in de notenleer onmiddellijk te laten volgen door een toepassingszang, hetzij door in den zang zelf de gelegenheid te zoeken om een theoretisch begrip te onderwijzen.

De zang in de bewaarschool vergt de begeleiding van een instrument. De leerlinge-onderwijzeressen zullen het instrument kiezen, waarvoor zij den meesten aanleg hebben: piano, harmonium of viool.

De viool heeft het groote voordeel weinig te kosten en gemakkelijk en overal medegenomen te kunnen worden. Bovendien stelt zij de leerares in de gelegenheid den klank aan te houden en haar gebruik in de klas vereischt geen hulp, wat wel het geval is voor de piano.

Er is natuurlijk geen sprake van vioolvirtuozen te vormen. Uit de ondervinding opgedaan in verscheidene normaalafdeelingen, mag men gerust afleiden dat de leerlingen er in 2 jaar toe komen dit instrument op zeer bevredigende wijze te bespelen. Trouwens de zangen voor de kleuters vereischen alleen zeer eenvoudige melodiën, want de beperkte omvang der stem van kinderen van 3 tot 6 jaar overschrijdt niet de grenzen eener octaaf.

De juistheid van den klank, die de eenige werkelijke moeilijkheid der aanvankelijke vioolstudie is, wordt spoedig bekomen met wat vlijt en een beetje wil, vooral wanneer het oor der leerlingen vooraf goed geoefend werd door de studie van den notenzang.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. *Practische zangstudie.* — Studie van liederen en van gezongen en gerhythmeerde rondedansen, geschikt voor den kindertuin, van stapliederen voor het in- en uitgaan der leerlingen. Eerste oefeningen in het voordragen met inachtneming van de rusten en passende gebaren. Studie van eenige liederen, met het oog op de artistieke opleiding der leerlinge-onderwijzeressen.

B. *Begrippen van de muziekleer.* — Talrijke intonatie-oefeningen. Toontekens, Sol-sleutel, namen, vormen en waarde der noten, rustteekens en punten; hun waardeverhoudingen. Tonen en halve tonen, soorten van halve tonen. Enkelvoudige en samengestelde maatsoorten. Verbonden beweging en gescheiden beweging.

De toonladder en de soortnamen van elk harer graden aanleeren. Vorming der gemiddelde toonladder met kruisen en mollen. Fa-sleutel; gemakkelijke liederen van het blad zingen.

C. *Studie van een instrument.* — Aanvankelijke kennis van piano- of vioolspel. Gammes. Gemakkelijke sonatinen. Marschen om het in- en uitgaan en de oefeningen in den kindertuin te rhythmeeren. Gemakkelijke begeleidingen van door de kinderen uit te voeren liederen.

D. *Didactische, practische en modellessen* in den kindertuin over liederen of rondedansen.

Tweede studiejaar.

A. *Practische zangstudie.* — Voortzetting van het leerplan voor het eerste jaar.

Voordracht en mimiek. — Belang van de rusten en de gebaren voor de vertolking van tekst en muziek.

Gemakkelijke zangen van 't blad lezen. De aanpassing van de woorden aan de muziek. De kweekelingen gemakkelijke woorden op bevestigende wijzen laten zetten.

B. *Begrippen van de muziekleer.* — Herhaling der in het eerste jaar aangeleerde stof.

Algemeene beginselen der muziekuitvoering: schakeeringen, bewegingen, kenmerken.

De intervallen aanleeren: seconden en tertsen, groote seconde.

C. *Studie van een instrument.* — Zelfde oefeningen als in het eerste jaar, uitgebreid en met nieuwe toepassingen.

D. *Didactische, practische en modellessen* in den kindertuin over liederen of rondedansen.

Derde studiejaar.

A. *Practische zangstudie.* — Samenstelling van een repertorium van liederen en van gezongen en gerhythmeerde rondedansen alsmede in stapliederen voor de leerlingen der bewaarschool.

B. *Begrippen van de muziekleer.* — Vlugge herhaling van de in de twee vorige cursussen bestudeerde begrippen. Van het blad solfegeeren.

C. *Studie van een instrument.* — Piano- of vioolbegeleiding van de onder litt. A bedoelde liederen, rondedansen en stapliederen.

D. *Didactische, practische en modellessen* in den kindertuin over liederen en rondedansen.

Opvoedingsgymnastiek.

Pædagogische wenken

De cursus in de opvoedingsgymnastiek moet eerst en vooral het versterken van de gezondheid der leerlinge-onderwijzeressen ten doel hebben. Hij zal er vervolgens naar streven hun de noodige kennis en bedrevenheid te verstrekken, om doelmatig de wel geëvenredigde lichamelijke ontwikkeling te bevorderen van de jonge kinderen, die later aan hun zorgen worden toevertrouwd.

Te dien einde zal het onderwijs in het turnen en in de spelen rekening houden met den leeftijd der leerlinge-onderwijzeressen. In den loop van haar onderricht zal de leerares ze vertrouwd maken met de eenvoudige en ontspannende vormen, welke noodig zijn waar het oefeningen geldt die moeten uitgevoerd worden door jonge leerlingen.

De leerares zal haar gansch bijzondere aandacht schenken aan de ademhalingsgymnastiek. Deze is van het grootste belang voor de kleuters van den kindertuin, die in de eerste plaats goed moeten leeren ademen.

Het opvoeden van rythme, sierlijkheid en harmonie in de bewegingen zal vanwege de leerares het voorwerp zijn van voortdurende zorgen. Zij zal trachten aan haar lessen een vroolijk karakter te geven, dat heel goed kan samengaan met een welbeprepen tucht.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. *Geleidelijk in moeilijkheid stijgende lessen in de opvoedingsgymnastiek.* — Oefeningen met draagbare toestellen: stokken, halters, knotsen, hoepels, buigzame stokken.

Zwemmen: voorbereidende oefeningen buiten het water.

Oefeningen in het water.

Theoretische en practische begrippen van ademhalingsgymnastiek.

B. *Opvoedingsgymnastiek voor kinderen.* — Ademhalingsoefeningen. Bewegingen van beenen, armen, hoofd en romp.

Marcheeren en loopen. — Evenwichtsoefeningen. — Hangoefeningen. — Springen.

Oefeningen met het korte en met het lange springtouw.

C. *Spelen:* a) gemakkelijke spelen geschikt om aan de kleinen te worden aangeleerd; b) allerlei spelen door de leerlinge-onderwijzeressen.

sen zelf uit te voeren. Rondedansen, bij voorkeur gekozen uit de eenvoudige volksrondedansen.

Rondedansen samengesteld op melodieën met gemakkelijk rythme.

Oude dansen en karakterdansen.

Gebarenspele.

Het opvoeden van rythme en maat; callisthenieoefeningen, zinnebeeldige oefeningen (met instrumentale begeleiding).

De turnleeraren en de muzikleeraren zullen overleg plegen om aan de leerlinge-onderwijzeressen de begrippen der rhythmische gymnastiek met zeer eenvoudige toepassingen te onderwijzen: Oefeningen voor de coördinatie der bewegingen; voor de ontwikkeling van lichamelijke en geestelijke spontaneïteit. Aankweeken van motorische gewoonten. Verdeeling van tijd en ruimte; schatten van de verhoudingen tusschen tijd en kracht. Rhythmisch contrapunt. Ontbinding der bewegingen. Lichamelijke phraseering en schakeering. Bouwen van perioden en zinnen.

Tweede studiejaar.

A. Het leerplan voor het eerste jaar voortzetten en grondig bestudeeren.

B. De kweekelingen rondedansen op eenvoudige thema's laten samenstellen.

Vereenvoudiging van rondedansen ten behoeve van de leerlingen der kindertuinen.

De leerlinge-onderwijzeressen eenvoudige dansen laten vinden welke door de kinderen der kindertuinen kunnen uitgevoerd worden.

Derde studiejaar.

Herhaling van het gedeelte van den cursus voor het eerste en het tweede jaar, dat handelt over de opvoedingsgymnastiek en over de spelen in den kindertuin.

Tweede Taal (onverplicht vak).

Het onderwijs in de tweede taal moet in de allereerste plaats het verwerven van practische kennis ten doel hebben.

Het is omgangstaal, de spreektaal, die hoofdzakelijk moet aangeleerd worden. Na de drie jaren studie moeten de leerlingen in staat zijn om deel te nemen aan een niet te ingewikkeld gesprek, om het dagblad en eenige gemakkelijke boeken te lezen en om een kort briefje te schrijven.

De rechtstreeksche methode moet gebruikt worden. Het spreekt vanzelf dat de leerare af en toe haar toevlucht mag nemen tot veranderingen doch over het algemeen moet zij zich van de onderwezen taal bedienen. Dit onderricht moet levendig zijn en betrekking hebben op het dagelijksch leven.

In het begin zal de spraakkunst occasioneel onderwezen worden. Het onderricht der leerare zal belangwekkend en aantrekkelijk zijn. Het zal mondelinge en schriftelijke gesprekken opleggen over onderwerpen uit het gewone leven.

Het lezen en het opzeggen van stukken uit bloemlezingen oefent het oor en bevorderen de zuivere uitspraak; dit geldt eveneens voor het aanleeren van gepaste zangen. De leerares in de tweede taal zal overleg plegen met de muziekleerares om aan de leerlingen eenige liederen in de tweede taal aan te leeren.

Een verblijf van eenige weken in het Vlaamsche land voor de Waalsche leerlingen en in het Walenland voor de Vlaamsche leerlingen, zou natuurlijk het doelmatigste middel zijn om de leerlingen vertrouwd te maken met de onderwezen taal.

Programma.

Eerste studiejaar.

A. *Taal oefeningen.* — Gewone gesprekken. Anecdotes. Kleine verhalen en beschrijvingen. Eenige liederen leeren.

B. *Schriftelijke oefeningen.* — Opstellen over vooraf mondeling behandelde onderwerpen. Vertalingen in de moedertaal.

C. *Lezen en opzeggen.* — Lezen en verklaren. Nadruk leggen op uitspraak en klemtoon. Vertaling, beteekenis der woorden, gesprekken en taal oefeningen over het onderwerp der les. Natuurlijk opzeggen van verklaarde stukken.

D. *Spraak kunst.* — Lexicologie. Algemeene regelen der overtoekomst. Gebruik van tijd en wijzen.

Toepassingen. — In moeilijkheid stijgende oefeningen loopende op belangwekkende en nuttige begrippen. Vindingsoefeningen. Mondeling lexicologische en syntactische ontleding. Dictée's in de loopenden tekst uit het werk van zeer gemakkelijke hedendaagsche schrijvers. Spraakkunstige verklaring van zeer eenvoudige leesstukken. (Bij deze verklaring worden oefeningen gemaakt over afleiding en samenstelling der woorden.)

Tweede studiejaar.

A. *Taal oefeningen.* — Gewone gesprekken. Verhalen en beschrijvingen. Eenige liederen leeren.

B. *Schriftelijke oefeningen.* — Allerhande steloefeningen: briefjes, verhalen, beschrijvingen over gemakkelijke onderwerpen.

C. *Lezen en opzeggen.* — Lezen, na verklaring, van uitgekozen stukken in proza en in verzen. Natuurlijk opzeggen van verklaarde stukken.

D. *Spraak kunst.* — Aanvulling van de lexicologie. Voornaamste regelen der syntaxis.

Toepassingen. — Zelfde oefeningen als voor het eerste studiejaar, doch over meer verheven onderwerpen. Spraakkunstige verklaring van leesstukken. (Bij deze verklaring worden oefeningen gemaakt over afleiding en samenstelling der woorden, over voor- en achtervoegsels, over homoniemen, over de verschillende beteekenissen van een zelfde woord en inzonderheid over de synoniemen.)

Derde studiejaar.

Vluchtige herhaling van den cursus voor het tweede jaar.

BERICHT

aan de kandidaten-bewaarschoolonderwijzeressen die niet aan een normaalschool of normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen studeeren.

De kandidaten die niet gestudeerd hebben aan een normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen, kunnen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres bekomen vóór de examencommissies die jaarlijks zitting houden in de Rijknormaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen : te Brugge, te Brussel (*Laken*), Goudbloemenstraat, 94, te Brussel (*Vorst*), Berkendaelstraat, 72, en te Luik.

Overeenkomstig de schoolwet, art. 33, 4°, omvatten die examens twee proeven welke met goed gevolg dienen afgelegd te worden met een tusschentijd van ten minste één jaar. De eerste proef loopt over de vakken ingeschreven op het leerplan der twee eerste jaren en de tweede proef over de vakken van het 3° studiejaar der Rijknormaalafdeelingen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

De proeven zullen dezelfde zijn. Daar het echter niet mogelijk is aan bedoelde kandidaten cijfers toe te kennen voor de werken van het jaar, zijn de betrokkenen verplicht aanvullende proeven af te leggen voor het teekenen, de nuttige handwerken, de huishoudkunde en de gymnastiek en eventueel voor het stellen en het lezen in de moedertaal.

De punten voorzien voor de oefeningen over kinderhygiëne, welke krachtens het koninklijk besluit van 21 Maart 1928 dienen gehouden te worden in het 3° studiejaar, kunnen door bewuste kandidaten bekomen worden onder volgende voorwaarden :

1° 50 uren wijden aan het bezoeken van kinderbewaarplaatsen, zuigelingentehuizen, zuigelingenklinieken, zuigelingenkeukens, enz., en er aan de kindertjes zorgen toedienen onder de leiding van het personeel dier organismen ;

2° in een bijzonder schriftboek den aard aantekenen van het bij elk bezoek uitgevoerd werk alsmede persoonlijke opmerkingen. Het schriftboek waarin deze inlichtingen staan moet daarenboven datum en duur van elk bezoek vermelden en geparafeerd zijn door de beurtster van het werk of door haar afgevaardigde, die daardoor de verstrekte inlichtingen voor echt verklaren ;

3° het schriftboek aan de examencommissie voorleggen en de daarin aangeteekende oefeningen toelichten.

**Algemeen reglement voor de Rijksnormaalafdeelingen
voor bewaarschoolonderwijzeressen.**

Examens.

Bijzonder waardecijfer voor de taal en de uitspraak.

ALBERT, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, HEIL.

Herzien het koninklijk besluit van 7 Mei 1926, gewijzigd bij daer na
21 Maart 1928 houdende algemeen reglement der Rijksnormaalschoolonderwijzeressen
voor bewaarschoolonderwijzeressen ;

Willende de onderwijsinstellingen in de ruimste mate laten meewerken
aan de verbetering der omgangstaal ;

Op de voordracht van Onzen Minister van Kunsten en Wetenschappen,
pen,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. — Artikel 17 van het koninklijk besluit van 7 Mei 1926
wordt aangevuld door inlassching, na littera b, van volgenden tekst :

c) Ten minste 70 t. h. der punten speciaal toegekend voor de nauwkeurigheid der taal en voor de zuiverheid der uitspraak.

Art. 2. — Artikel 18 van hetzelfde besluit wordt gewijzigd als volgt :

De leerlingen die op het eindexamen ten minste 90 t. h., 85 t. h.,
75 t. h. of 65 t. h. op het gezamenlijk getal punten voor al de vakken
behaald hebben, buiten het krachtens vorenstaand artikel vereischte
minimum punten, wat betreft de nauwkeurigheid der taal en de zuiverheid
der uitspraak, bekomen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres
wijzeres respectievelijk met de grootste onderscheiding, met goede
onderscheiding, met onderscheiding of op voldoende wijze.

Art. 3. — Onze Minister van Kunsten en Wetenschappen is bevoegd
met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 20ⁿ Januari 1931.

ALBERT.

Van Koningswege :

De Minister van Kunsten en Wetenschappen

M. VAUTHIER.

Onderrichtingen

voor de commissies belast met het afnemen der examens van het normaalonderwijs voor bewaarschoolonderwijzeressen.

Bijzonder waardecijfer voor de taal en de uitspraak.

De Minister van Kunsten en Wetenschappen,

Herzien het ministerieel besluit van 28 Juli 1926, gewijzigd bij het ministerieel besluit van 23 Maart 1928, houdende reglement op de examens van het normaalonderwijs voor bewaarschoolonderwijzeressen ;

Willende de onderwijsinstellingen in de ruimste mate laten medewerken aan de verbetering der omgangstaal ;

Besluit :

Artikel 1. — De onderrichtingen vervat in het reglement gevoegd bij voormelde ministerieele besluiten, worden aangevuld en gewijzigd als volgt :

1° De tabellen der n^{rs} 33, 39 en 49 worden aangevuld door toevoeging van volgenden tekst :

« ... nauwkeurigheid der taal en zuiverheid der uitspraak van den candidaat gedurende het examen : 30 punten ... » ;

2° Een nieuw lid, luidende als volgt, wordt ingelascht onderscheidenlijk onder de n^{rs} 34 en 40 :

« c) ... ten minste 70 t. h. der punten speciaal toegekend voor de nauwkeurigheid der taal en de zuiverheid der uitspraak... » ;

3° N° 50 wordt gewijzigd als volgt :

« 50. De leerlingen, welke bij het eindexamen ten minste 90 t. h., 85 t. h., 75 t. h. of 65 t. h. van het getal punten op de gezamenlijke vakken hebben behaald, buiten het vereischte minimum punten, wat betreft de nauwkeurigheid der taal en de zuiverheid der uitspraak, verkrijgen het diploma van bewaarschoolonderwijzeres onderscheidenlijk met de grootste onderscheiding, met groote onderscheiding, met onderscheiding of op voldoende wijze. »

Art. 2. — De wijzigingen voorzien bij artikel 1 van dit besluit zijn evenzeer toepasselijk op de examens in de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen.

Brussel, den 22ⁿ Januari 1931.

M. VAUTHIER.

INHOUDSTAFEL

I. Algemeen reglement der Rijksnormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen	1
II. Reglemen waaraan de provinciale, gemeentelijke en private normaalscholen voor bewaarschoolonderwijzeressen zich moeten onderwerpen om op geldige wijze getuigschriften van bekwaamheid tot het ambt van bewaarschoolonderwijzeres af te leveren	9
III. Regeling der examens	14
Onderrichtingen voor de Commissies belast met het afnemen der examens leidende tot het getuigschrift en tot het diploma van bewaarschoolonderwijzeres	16
Toelatingsexamen	18
Overgangsexamens van het eerste naar het tweede studiejaar	22
Proeven te verkrijging van het getuigschrift (Overgangsexamen van het 2 ^o naar het 3 ^o studiejaar)	25
Proeven ter verkrijging van het diploma (Eindexamen)	28
IV. Leerplan der Rijknormaalafdeelingen tot opleiding van bewaarschoolonderwijzeressen	32
Uurrooster	34
Godsdienst en zedenleer	35
Zedenleer en staatsburgerlijk onderricht	35
Opvoedkunde en methodenleer	37
Moedertaal	44
Geschiedenis	49
Aardrijkskunde	51
Natuurwetenschappen	53
Rekenkunde	57
Gezondheidsleer	58
Teekenen	62
Handenarbeid en nuttige handwerken	65
Huishoudkunde en begrippen van tuinbouwkunde	67
Muziek	70
Opvoedingsgymnastiek	72
Tweede taal	73
V. Bericht aan de candidaten-bewaarschoolonderwijzeressen die niet aan een normaalschool of normaalafdeeling voor bewaarschoolonderwijzeressen studeeren	75
VI. Bijzonder waardecijfer voor de taal en de uitspraak	76

Min. Openb. Onderw. - Mecanogr.dienst 10.511